BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 TEMMUZ 2019

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2019 / 07 FİYATI: 9 TL

Türkiye'nin Tapu Senedi

Lozan Zaferimizin 96. Yıldönümü

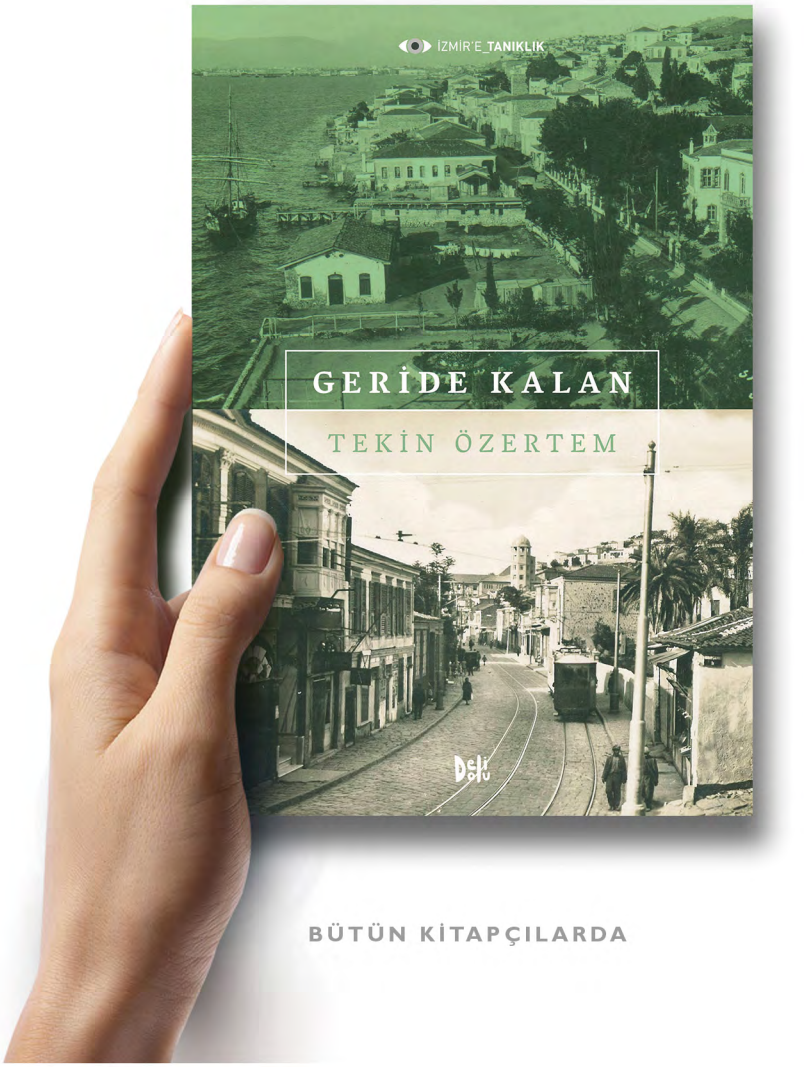
Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji'nden Prof. Haberal'a Onursal Üyelik S: 5

Cihangir Dumanlı: **Lozan Siyasi Bir Zaferdir** S: 15

Cengiz Özakıncı: **Atatürk'ün Tarih Tezinde Sibirya Türkleri** S: 47

Erdem Akyüz: **Atatürk ve Karadeniz Vapuru** S: 26

Tekin Özertem'in İzmir'in geçmişine dair kaleme aldığı kitabı Geride Kalan, Delidolu Yayınları'nın çağımıza, kentlere, bireysel hikâyelere tanıklık etmek üzere oluşturduğu "Tanıklık" temalı kurmaca dışı eserler koleksiyonundaki yerini alıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 TEMMUZ 2019

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi Adına Sahibi:
Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:
Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:
Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen ve Yayın Genel Yönetmeni Yardımcısı:
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:
Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından Aköm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:
Prof. Dr. Nevzat Bilgin *(Anısal Başkan)*
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkircioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:
Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarıhan, Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga, Necef Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:
10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:
Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46
Altunizade, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:
Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 24 / 06 / 2019

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YIL: 21 SAYI: 253

İÇİNDEKİLER

3 **İstediğimiz Yerde miyiz?** *Dr. Ufuk Akyol*

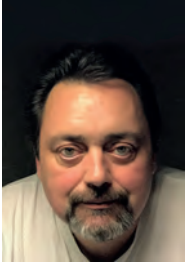

5 Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji'nden Prof. Dr. Haberal'a Onursal Üyelik

9 **Sevr'den Lozan'a Saltanat'tan Cumhuriyet'e** *Dr. Halil Özcan*
15 **Lozan Siyasi Bir Zaferdir** *Dr. Cihangir Dumanlı*
22 **İngilizlerin Lozan Konferansı İtirafları** *Gürbüz Evren*
26 **Atatürk ve Karadeniz Vapuru** *A. Erdem Akyüz*
31 **Sivas Kongresi'ni Sonuçsuz Bırakma Çabaları!** *Cengiz Önal*
36 **Hakimiyeti Milliye Yazıları**
38 **Yakup Kadri Karaosmanoğlu**
39 **Kara Fatma** *Prof. Dr. Recep Akdur*
44 **Gürsel, Eşini Tanıttı: "Bu da Bizimki..."** *Mete Akyol*
47 **Atatürk'ün Tarih Tezi'nde Sibirya Türkleri** *Cengiz Özakıncı*
55 **İran'a ABD Yaptırımlarında Yeni Dönem ve Olası Sonuçları** *Necdet Pamir*
61 **Güzellik mi? Çirkinlik mi?** *Necef Uğurlu*
67 **Araplar ve İhanet** *Kaya Boztepe*
74 **İşkence** *Dr. Tekin Özertem*
79 **Mikroplastik Kirliliği ve Deniz Ürünleri Güvenliği** *Sabriye Aşır*
83 **Milli Takım** *Metin Gören*
85 **İskandinav Mitolojisi** *Berk Yüksel*
89 **Yalana Dair** *Ömer Dedeoğlu*
93 **Kâtip Çelebi'nin Gerçeği Görme Tutkusu** *Konur Ertop*
98 **Soldan Sağa Metamorfoz** *Barbaros Eneç*
103 **Ay'a Yolculuk** *Yaşar Öztürk*
109 **Bir Cennetti Saranda** *Mehmet Ünver*
115 **Başarılı Bir Çocuk Nasıl Yetiştirilir?** *Melek Şirin Tolga*
119 **Bodrum** *Yahya Aksoy*
122 **Königssee Gölü** *İzlen Şen Toker*
127 **Çocuğunuza Kitap Okumanın Faydaları** *Sedem Demir*
131 **Erdoğan Alkan** *Sabri Kemal*
134 **Falkland Savaşı** *Erhan Kanyılmaz*
141 **Bakmak-Görmek** *Deniz Bener*
143 **Özgün Mutfağıyla Öne Çıkan Şehir Kastamonu** *Reha Tartıcı*
147 **Neler Olmuyor ki Dünyada** *Sezin San Sungunay*

54 *İlk Dersimiz Türkçe*
114 *Gözün Sözü*
130 *Bilginizi Denetleyin*
151 *Çözümler*
152 *Yarının Büyükleri*
154 *Bulmaca*
156 *Satranç*
158 *Bize Gönderilen Kitaplardan*
160 *Bir Fotograf Bin Sözcük*

Metematik
Dr. Ufuk Akyol

İstediğimiz Yerde miyiz?

İnsan belli bir yaşa gelince başını iki elinin arasına koyup, yaşamının bir muhasebesini yapmak istiyor.
"Ne planlamıştım, ne oldu!. Ne kadarını gerçekleştirebildim. Neler bana destek oldu, neler birer engel oluşturdu."

Bu noktada kişinin kendisine karşı tarafsız olup adil bir analiz yapması çok zor. Planlarını gerçekleştirebilmek için yapılması gerekenlerin ne kadarını hakkıyla yaptın? Yoksa tamamen senin kontrolün dışındaki etmenler mi rol oynadı?

Beş yaşından beri piyano dersleri alıyordun. Tüm hocalar da ne kadar yetenekli olduğun konusunda hemfikirdiler. Oysa şimdi dönüp baktığında gördüğün, bir Fazıl Say olamamışsın.

Ya sen? hani Nobel alacaktın? Hâlâ Orhan Pamuk tek Nobel kazanan Türk.

Sen dostum? Koç veya Sabancı Holding'e CEO olacaktın? Donanımın tam ama şirketin genel müdürü dahi olamadın?

Hangimiz istediğimiz, planladığımız yerdeyiz ki? Hepimiz hayatın bize uygun görüp, bizi itelediği yerdeyiz.

Zengin olacaktın?
Güçlü olacaktın?
Başarılı olacaktın?
Boşver bunları...
Mutlu olabildin mi dostum?
Sen onu söyle!.. •

ufukakyolbd@gmail.com

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *İnsanlar daima yüksek, temiz ve mukaddes hedeflere yürümelidirler. Bu hareket şeklidir ki insan olanın vicdanını, dimağını ve bütün insanî kavramını tatmin eder. Bu şekilde yürüyenler, ne kadar büyük fedakârlık yaparlarsa, yükselirler ve bu hareket şekli mutlaka açık olur. (1926)*
- *Çünkü alnı açık, dimağı açık, kalb ve vicdanı açık insanlar tarafından idare olunabilen toplumlar ancak bu mânada hareketlerin izleyicisi olabilirler. Fikirlerini, duygularını ve teşebbüslerini gizli tutanlar, gizli vasıtalar uygulamaya girişenler mutlaka utanma ve sıkılmayı gerektiren, akıl ve mantığın haricinde hareket edenler olabilirler. Bu gibi işlere girişenlerin sonu ergeç acıdır. (1926)*
- *Bizim yüzümüz, her zaman temiz ve pâk idi ve daima temiz ve pâk kalacaktır. Yüzü çirkin, vicdanı çirkinliklerle dolu olanlar, bizim vatansevercesine vicdanlıca ve namusluca hareketlerimizi küçük ve çirkin ihtirasları yüzünden, çirkin göstermeye kalkışanlardır. (1927)*
- *Yemin mukaddes bir sözleşme demektir. Namus sahibi olan bir kimse verdiği sözden dönmez. (1919)*
- *Asla hatırdan çıkarmamalısınız: Bizim en büyük kuvvetimizi, bugün de, yarın da dürüst, açık bir siyaset ve sözlerimize bağlılık teşkil edecektir. (1915)*
- *Mesuliyet yükü herşeyden, ölümden de ağırdır. (1915)*
- *Hakikati konuşmaktan korkmayınız. (1918)*
- *Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır. (1930)*

K. Atatürk

Prof. Dr. Jackie Taylor
(Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji Başkanı)

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Prof. Dr. David Galloway
(Kolejin önceki başkanı)

Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji'nden Prof. Dr. Haberal'a Onursal Üyelik

Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji tarafından Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal'a, cerrahi ya da tıp alanında yalnızca uluslararası üne sahip seçkin kişilere sunulan onursal üyelik takdim edildi.

1599 yılında temeli atılan Glasgow Üniversitesi'nin tarihi binasında gerçekleştirilen ve Prof. Dr. Mehmet Haberal'a onursal üyelik payesi takdim edilen törende, yeni hekimlerin kabul seremonisi de gerçekleştirildi.

Dünyada ve ülkemizde organ nakli alanında ilklere imza atan Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji tarafından İskoçya'nın Glasgow kentine davet edildi.

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Prof. Dr. David Galloway ve Kolejin yöneticileri törenin açılış seremonisinde birlikte

Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji Başkanı Prof. Dr. Jackie Taylor ve kolejin önceki başkanı Prof. Dr. David Galloway tarafından ilgiyle karşılanan Prof. Dr. Haberal, kolejin Glasgow Üniversitesi'nin tarihi binasında düzenlenen kabul törenine katıldı.

5 Haziran 2019 günü yapılan ve yaklaşık bin 500 kişinin katıldığı törende Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı takdim eden Prof. Dr. David Galloway yaptığı konuşmada, Prof. Dr. Haberal'ın organ nakli ve yanık tedavisi alanlarında öncü bir cerrah olduğunu vurguladı. Prof. Dr. Haberal'ın kurucusu olduğu Başkent

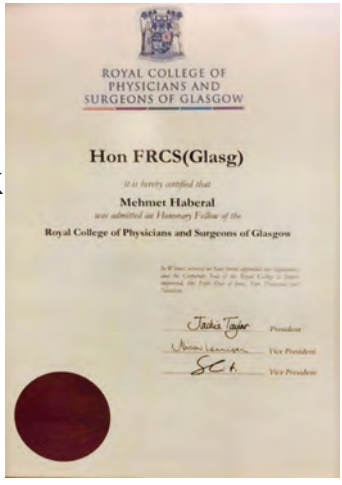
Üniversitesi'nin Türkiye'nin tıp fakültesi kurulan ve sağlık hizmeti veren ilk vakıf üniversitesi olduğunu belirten Prof. Dr. Galloway, Prof. Dr. Haberal'ın Türkiye'de, dünyada ve Ortadoğu'da gerçekleştirdiği ilkleri anlattı.

Prof. Dr. Haberal'ın mesleği ve hastalarına bağlılığından da övgüyle söz eden Prof. Dr. David Galloway, şöyle dedi:

"Profesör Mehmet Haberal, kendi jenerasyonundaki en seçkin cerrahlardan biridir. Şimdiye kadar binlerce organ nakli yaptı. Gerçekten benzersiz ve olağanüstü bir deneyim. Dikkat çekici ilklere imza attı. 1975 yılında Türkiye'de ilk kez canlı donörden böbrek naklini gerçekleştirdi. İlk kez kadavradan böbrek naklini yaptı. Türkiye ve Avrupa'da bir ilk olan, çocuklarda canlıdan kısmi karaciğer naklini ve dünyada ilk kez aynı canlı donörden kısmi karaciğer ve böbrek naklini gerçekleştirdi.

Kariyeri boyunca birçok ulusal ve uluslararası derneğin üyesi olarak, tıp alanında 40'tan fazla uluslararası ödül aldı. Yaklaşık iki bin Türkçe ve İngilizce bilimsel yayının yazarıdır. Bir dönem Ortadoğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği ile Dünya Yanık Derneği'ne baş-

Prof. Dr. David Galloway:
"Profesör Mehmet Haberal, kendi jenerasyonundaki en seçkin cerrahlardan biridir. Şimdiye kadar binlerce organ nakli yaptı. (...) **1975 yılında Türkiye'de ilk kez canlı donörden böbrek naklini gerçekleştirdi. İlk kez kadavradan böbrek naklini yaptı.** (...) **tıp alanında 40'tan fazla uluslararası ödül aldı. Yaklaşık iki bin Türkçe ve İngilizce bilimsel yayının yazarıdır."**

ROYAL COLLEGE OF PHYSICIANS AND SURGEONS OF GLASGOW

Hon FRCS(Glasg)

It is hereby certified that

Mehmet Haberal

was admitted an Honorary Fellow of the

Royal College of Physicians and Surgeons of Glasgow

Prof. Dr. Haberal'a verilen Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji Onursal Üyelik Belgesi

Aralarında Türklerin de yer aldığı ve dünyanın farklı yerlerinden gelen insanların oluşturduğu bir turist grubu da Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji Başkanı Prof. Dr. Jackie Taylor'dan izin alarak, Prof. Dr. Haberal'ın takdim törenini izledi. Prof. Dr. Haberal, törenin ardından grupla birlikte fotoğraf çektirdi.

kanlık etmiştir. Halen Dünya Organ Nakli Derneği Başkanlığı görevini sürdürmektedir. Çok sayıda ulusal ve uluslararası kongre düzenlemiş olan Profesör Haberal, bünyesinde on bir fakülte, yedi enstitü ile altı meslek yüksekokulu barındıran ve 10 bin çalışanı olan Başkent Üniversitesi'nin kurucusu ve yönetim üst kurulu başkanıdır. 2010 yılında Amerikan Cerrahlar Koleji tarafından şeref üyeliğine seçildi. Birçok ülkedeki dernekler tarafından da benzer ödüllere layık görüldü. Size şaşırtıcı bir olaydan da bahsetmek isterim. Buraya gelen bazı Türk turistler Profesör Haberal'ın ödül törenini izlemek istedi. Ülkelerine bu kadar bağlı olduklarını görmek çok güzel."

Prof. Dr. Haberal ve Prof. Dr. Galloway Glasgow Üniversitesi bahçesinde

Prof. Dr. David Galloway'ın takdim konuşmasının ardından Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji Başkanı Prof. Dr. Jackie Taylor, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a onursal üyelik belgesini verdi. Törenin ardından meslektaşları Prof. Dr. Mehmet Haberal ile fotoğraf çektirdi. •

Sevr'den Lozan'a Saltanat'tan Cumhuriyet'e

Yazan: Dr. Öğr. Üyesi HALİL ÖZCAN

Aradan 96 yıl geçmesine rağmen Lozan Antlaşması'nın iç ve dış siyasetimiz açısından taşıdığı önem ve tartışmaları hâlâ devam etmektedir.

Türk milletini esaretten, Türk vatanını işgalden kurtaran bu antlaşma ile mücadelenin liderinin başlangıçta (Nutuk'ta) belirttiği gibi "ulusal egemenliğe dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız" millî bir devletin kuruluşu dünyaya kabul ettirildi. Lozan, böylece millî egemenliğe dayalı Millî Mücadele'nin sonucunda demokratik rejim olan Cumhuriyet'e gidişin anahtarı oldu. Çünkü, Lozan'a gidilirken, Sevr geçersiz kılındı.

Mustafa Kemal Atatürk

Bunun siyasi ve hukukî sonucu olarak Sevr'i onaylayan Saltanatın kaldırılıp Osmanlı Devleti'nin hukuken sona ermesiyle, millet egemenliğinin kullanmasındaki kayıt ve şart ortadan kaldırıldı. Ancak Cumhuriyet'in ilanı için Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması beklendi.

Bu durumda Lozan'ı, Saltanat ile Cumhuriyet arasındaki köprü olarak da değerlendirerek Sevr'in Saltanatı yıktığını, Lozan'ın Cumhuriyeti kurduğunu söylemek de mümkündür.

Lozan'ı anlayıp değerlendirmek için bu antlaşmanın geçersiz kıldığı Sevr'in şartlarını hatırlamak yararlı olacaktır. Sevr Antlaşması, büyük güçlerin yüzyıllardır sinsice hazırladıkları Türkleri Avrupa'dan, Balkanlar'dan ve Anadolu'dan atma planı olarak adlandırdıkları "Şark Meselesi" ya da "Türk Sorunu"nun sonunu getireceği sanılan antlaşmadır. Lozan ise bu antlaşmayı yırtarak Türklere Anadolu'yu ebedi yurt yapan bir Antlaşmadır. Atatürk, bu durumu, şu çarpıcı sözlerle ifade etmiştir: ***"Lozan Antlaşması, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sevr antlaşmasıyla tamamlandığı zannedilmiş, büyük bir suikastın yıkılışını ifade eden bir belgedir..."***

Lozan'ın ve Sevr'in müzakere ve imzalanma süreçlerini incelemek bile iki antlaşmanın arasındaki farkın anlaşılması için yeterince öğreticidir. Sevr Antlaşması'nın içeriği, Osmanlı Devleti delegesi çağrılıp müzakere edilmeksizin 18-26 Nisan 1920 tarihleri arasında İtalya'nın San Remo kentinde belirlendi. Konferans devam ederken İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti temsilcisini 22 Nisan'da Paris'e davet etti ve bu antlaşmanın kabulü için ültimatom verdi. Sevr Antlaşması'nın hazırlanma tarihinin Ankara'da Büyük Millet Meclisi (BMM)'nin açıldığı haftaya denk gelmesi bir tesadüf değildir. Çünkü açılacak olan BMM'nin Millî Mücadele'nin siyasi belgesi olan ve Mondros Ateşkes Antlaşması sonucu oluşan işgalleri tanımayan Misak-ı Millî'yi gerçekleştireceği biliniyordu. Dolayısıyla Mondros Ateşkes Antlaşması'nın barış antlaşması olan Sevr Antlaşması da İtilaf Devletleri'nin siyasi belgesi olarak Misak-ı Millî'nin karşısına çıkarılıyordu. Misak-ı Millî'ye

karşı hazırlanan Sevr, İtilaf Devletleri ile onların uzantıları olan Rum ve Ermeniler ile İstanbul Hükümetlerinin ortak paydası konumundaydı. Karşılarında ise Misak-ı Millî ve onu destekleyen BMM ile Türk Milleti vardı. O halde Lozan, Sevr'e karşı Misak-ı Millî'nin zaferidir de denilebilir. Zaferin sonucunda Lozan, Misak-ı Millî'nin emperyalist hesapları bozguna uğratmasının, Mondros'u Mudanya'ya döndürebilmesinin belgesidir. Nitekim Türk zaferi sonucu makamını terk etmek zorunda kalan İngiltere Başbakanı David Lloyd George: *"Sevr'den Mudanya'ya bir gerileme idi; ancak Mudanya'dan Lozan'a bir bozgundur."* ifadesini kullanmıştır.

Sevr ve Lozan süreçlerine bakmaya devam edelim.

Sevr tasarısı, bir hafta gibi kısa bir sürede ve Osmanlı delegesi olmaksızın hazırlanırken, Lozan Antlaşması'nın neden kesintiye uğrayarak dokuz aylık bir diplomasi savaşı ile imzalandığını sorgulamak gerekmez mi? Tekrarda fayda vardır; Sevr'in arkasında işgalci devletlerle saltanat makamı, Lozan'ın arkasında Türk milleti vardı. Bu bakımdan Sevr'den Lozan'a giden süreç egemenliğin de el değiştirmesidir. Aynı zamanda Lozan, sadece Mondros sonrası işgallerin değil, yüzyılların hesabının görüldüğü ve "Şark Meselesi" planının boşa çıkarıldığı müzakereye tanıklık etti. Atatürk'e göre de: ***"... Lozan barış masasında ele alınan meseleler yalnız üç dört yıllık yeni devreye ait ve onunla sınırlı kalmıyordu. Yüzyılların hesabı görülüyordu. Bu kadar eski, bu kadar karışık ve bu kadar kirli hesapların içinden çıkmak, elbette, o kadar basit ve kolay olmayacaktı."***

Lozan, Millî Mücadele'nin bir devamı olan diplomasi savaşımdır. Ancak, Osmanlı Devleti sona erdiği için TBMM'nin Dışişleri Bakanlığı yeniden yapılanmak ve bakan da tecrübeli bürokratlarla Lozan'da bulunmak zorundaydı. Bakanlık, Osmanlı Devleti'nin diğer ülkelere atadığı temsilcileri değiştirecek, yakılmış ve yıkılmış haldeki Anadolu'da mübadele ve göçlere çareler bulmaya çalışacaktı. Bu ortamda Batı Cephesi karargâhı Lozan'a taşınarak diplomasi savaşını da sürdürecek ve günlük cephe raporları gibi diplomasi raporlarını Ankara'ya göndermeye devam edecekti.

Lozan müzakereleri ile ilgili bir konuya daha açıklık getirmek gerekir. Mondros sonrasında İngiltere, I. Dünya Savaşı gizli antlaşmalarında Fransa ve İtalya'ya vermeyi vaat ettiği yerleri (Fransa'ya Musul'u ve İtalya'ya da İzmir bölgesini) vermedi. Fransa ve İtalya Anadolu'da tutunamadı. İngiltere'ye dargın olan Fransa ve İtalya'nın Lozan'da TBMM Hükümeti'ni desteklemesi düşünülebilir. Ancak yıllardır Anadolu'yu işgal edebilmek için gayrimüslümlerle iş birliği yapan ve imtiyazlar elde eden bu devletler, azınlık ve ekonomik ayrıcalıklar ile

petrol (Musul) konusunda Türkiye'ye karşı İngiltere'yi Lozan'da desteklemeye devam etti. Böylece TBMM Hükümeti, diplomasi cephesinde (Lozan'da) tek başına mücadele etmek zorunda kaldı.

Türkiye, bütün şartlarını zorlayarak, galip devletlerin tehditlerine boyun eğmeyerek, yeniden savaşı ve masayı terk etmeyi bile göze aldı. Dokuz aylık zorlu mücadele sonucunda Misak-ı Millî (Hatay, Musul ve Boğazlar hariç), büyük oranda muhatap devletlere ve dünyaya kabul ettirilebildi. Ancak unutulmamalıdır ki, bu müzakereler karşılıklı pazarlıklarla yapılmaktaydı ve dünyanın dörtte üçünü yöneten güçler de masanın karşısında bulunuyordu.

İsmet İnonu

Bu konuda İsmet Paşa: *"Lozan muahedesi, millî devletin hudutlarını azami imkânda vücuda getirmiştir… Bizi memleket bütünlüğü ve hudutlar meselesinde manen ve maddeten kuvvetlendirmiştir. Trakya'yı müzakere yolu ile kurtardık… İstanbul'u ve Trakya'yı silahla işgal etmediğimiz halde müzakere yolu ile kurtarmış, netice almışızdır…"* diyecekti. Lozan ile bağımsızlığımızı ve sınırlarımızı tespit ettiğimiz gibi İstanbul ile Trakya'yı da savaşmadan elde etmeyi başardık. Çözülemeyen konular için uygun şartların oluşması beklenecekti. Nitekim boğazlar ve Hatay konusu Atatürk'ün girişimiyle böylece çözüme kavuşturuldu.

Lozan Barış Antlaşması'ndaki kazanımları anlayabilmek için Türk'ün idam fermanı olan Sevr Antlaşması'nda neleri kaybettiğimizi hatırlamakta yarar vardır.

Sevr'e göre, Doğu Trakya Yunanistan'a veriliyor ve İzmir-Manisa-Ayvalık bölgesinin 5 yıl sonunda Yunanistan'a katılması için önlemler alınıyordu. Ermenistan Devleti tanınıyor, Türkiye ile sınırlarının saptanması ABD Başkanı Wilson'a bırakıyordu. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin Ermenistan dışında kalan yerlerinde özerk bir Kürdistan Devleti kurulacağı ve bu devletin isterse bağımsız olabileceği belirtiliyordu. Boğazlar ve Marmara'dan gemilerin geçişi, Boğazlar Komisyonu adındaki, Osmanlı Devletinin üye olmadığı tüzel kişiliğe sahip uluslararası bir örgütün yönetimine bırakılıyordu. Antalya-Silifke-Niğde-Aksaray-Akşehir-Afyon-Balıkesir-Aydın ve Muğla İtalyan nüfuz bölgesi olarak belirleniyordu. Mardin-Urfa-Antep ve Ceyhan Fransız mandası altındaki Suriye'ye bırakılıyor, Mersin-Adana-Maraş-Diyarbakır-Silvan-Elazığ-Arapkir-Sivas ve Tokat Fransız bölgesi olarak kabul

ediliyordu. Saray muhafızları ve jandarma dahil, Osmanlı askerinin sayısının en çok 50.700 olması kararlaştırılıyordu. Kapitülasyonların geri getirilmesine karar veriliyordu. Fransız, İngiliz ve İtalyan temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak bir maliye komisyonun Osmanlı bütçesini denetlemesi isteniyordu. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. Maddesinin yürürlüğünün sürdürülerek İtilaf Devletlerinin gerektiğinde Anadolu'da istediği yerleri işgal etmesi kabul ediliyordu. Ayrıca, Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bulunan Arap ülkeleri İngiliz ve Fransızlar arasında paylaştırılıp "manda" altına alınacaktı. Osmanlı Devleti antlaşma koşullarına uymaz ve azınlık haklarına riayet etmezse, İstanbul da Türklerden alınacaktı.

Sevr Antlaşması, Büyük Devletlerin Şark Meselesi (Doğu Sorunu) çerçevesinde Mustafa Kemal Paşa'nın dediği gibi ***"asırlardan beri hazırlamış oldukları büyük bir suikastın"*** hukukî kılıfıydı. Bu nedenle BMM'nin Sevr Barış Antlaşması'na tepkisi çok sert oldu. BMM, Türk milletinin idam fermanı olan bu antlaşmayı tanımayacağını duyurdu. Ayrıca, bu antlaşmayı onaylayan bütün Osmanlı devlet adamları, 19 Ağustos'ta BMM'ce verilen bir kararla "vatan haini" sayılarak vatandaşlıktan çıkarıldı.

Lozan'ı toprak kaybı nedeniyle eleştirenlerin, Sevr ve Lozan Barış Antlaşmalarına göre oluşan haritaları karşılaştırarak incelemeleri gerekir.

Sevr Barış Antlaşması'na göre Türkiye'nin durumu.

Lozan ile Anadolu'daki işgaller sona erdiği gibi Ermeni ve Kürt Devleti kurulması planı çöktü. Batı sınırı, Misak-ı Millîye göre çizildi. Kapitülasyonlar ve mali denetimler tümden kaldırıldı, Türkiye'deki yabancıların kayıtsız-şartsız Türk kanunlarına uyacakları karara bağlandı. Bütün azınlıklar, Türk uyruklu kabul edildi. Türk ordusunun sınırlandırılmasına son verildi.

Lozan'da TBMM delege heyetinin müzakerelerdeki tutumunu eleştirenlere de Seha L. Meray'ın dilimize çevirdiği ve Yapı Kredi'nin yayınladığı sekiz ciltlik Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler adlı esere bakmaları tavsiye olunur. Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından sonra artık bir yandan içeride rejim belirlenirken savaşın, yıkımın ve hastalıkların tahribatı giderilmeye, diğer yandan da Lozan'da lehimize çözülemeyen konular için fırsatlar elde edilmeye çalışıldı.

Sonuç olarak, Lozan Barış Antlaşması imzalanmasaydı, Osmanlı'nın imzaladığı son antlaşma olan Sevr Barış Antlaşması yürürlükte kalacaktı. Böylece Osmanlı Devleti ekonomik ve siyasi açıdan tam bir sömürge devleti olarak Orta çağ karanlığında debelenecekti. Sevr Antlaşması geçersiz kılınarak Saltanat kaldırıldı. Türk Milleti, tam bağımsız, millî bir devlet kurma onuruna ve Cumhuriyet'e Lozan Barış Antlaşması ile ulaşabildi.

Türkiye Cumhuriyeti, varlığını Lozan'a borçlu olduğu için hem Cumhuriyetimizi hem de Lozan'ın kazanımlarını sonsuza kadar yaşatmak zorundayız. Lozan Barış Antlaşması ile millet egemenliği temelinde Millî Mücadele'yi Misak-ı Millî hedeflerinde başarıya ulaştıran ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, Lozan'da Türkiye'yi temsil eden delege heyeti başkanı İsmet Paşa ve emeği geçenleri saygı ile anmak bir vefa borcudur.

İsmet Paşa: *"...Hasta adamdan bir devlet doğdu… Lozan Muahedesi, Türk siyasi hayatında başlı başına bir yer tutan millî bir eser halindedir…"* ifadesiyle aslında, Sevr'i kabul eden saltanatın (hasta adamın) çöküşünü ve Lozan'ı başarıya ulaştıran TBMM'nin millî bir Cumhuriyet'i kurduğunu vurguluyordu. •

Dr. Cihangir Dumanlı

Lozan
Siyasi Bir Zaferdir

Lozan görüşmelerinde yer alan Türk heyeti

Lozan Barış Antlaşması Türk kurtuluş savaşının siyasi sonucunun alındığı, yeni Türk devletinin (1921 anayasasındaki ismiyle Türkiye Devleti) uluslararası hukukta tescil edildiği, Türkiye Cumhuriyeti'nin tapu senedi niteliğinde bir antlaşmadır.

Lozan'a Götüren Gelişmeler:

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun dahil olduğu ittifak yenilmiş, yenen İtilaf devletleri yenik devletlere aşağıdaki barış antlaşmalarını kabul ettirmişlerdir:

• Almanya ile Versailles (28 Haziran 1919);

• Avusturya ile Saint Germain

(10 Eylül 1919),

• Bulgaristan ile Neully (27 Kasım 1919),

• Macaristan ile Trianon (31 Temmuz 1920).

Bu antlaşmaların ortak özelliği, yenen devletlerin yeniklere çok ağır koşulları kabul ettirmeleri ve onları cezalandırmalarıdır.

İtilaf devletleri, benzer şekilde yendikleri ve başkentini işgal ettikleri Osmanlı İmparatorluğu'nun padişahına da çok ağır koşullar içeren Sevr Barış Antlaşması'nı 10 Ağustos 1920'de kabul ettirmişlerdir.

İttifak devletleri ile yapılan cezalandırıcı ve bölücü antlaşmalar yürürlüğe girerken, Mustafa Kemal'in önderliğinde birleşen Türk ulusu Sevr antlaşmasını kabul etmemiş, bunun için çok güç koşullarda Türk Kurtuluş Savaşı'nı başlatmış ve zaferle sonuçlandırmıştır.

İşte Lozan barış antlaşması Kurtuluş Savaşı sonunda genç Türkiye devletinin İtilaf Devletleri karşısında galip devlet sıfatı ile oturduğu ve onlara kurtuluş savaşımızın siyasi hedefini tanımlayan Misakı Milli koşullarını kabul ettirdiği barış antlaşmasıdır.

Lozan'a Davet

Kurtuluş savaşımızın kesin sonuçlu muharebeleri Batı cephesinde İtilaf Devletlerinin üzerimize gönderdiği Yunan ordusuna karşı yapılmış; Büyük Taarruz (26 Ağustos 1922) ve Başkomutan Meydan Muharebesinde (30 Ağustos 1922) Yunan ordusunun imha edilmesi ile kesin sonuç alınmıştır.

Büyük zaferin ardından Mudanya'da 11 Ekim 1922'de ateşkes antlaşması yapılarak çatışmalara son verilmiştir. Sıra kalıcı barış antlaşmasına gelmiştir. Bu maksatla İtilaf Devletleri 28 Ekim 1922'de hem Osmanlı Hükümeti'ne hem de TBMM Hükümetine davet mektubu göndermiştir. Maksatları iki otorite arasındaki çekişmeden faydalanmaktır.

Osmanlı İmparatorluğu temsilcilerinin barış görüşmelerine katılmaları yeni Türkiye Devleti tarafından kabul edilemezdi. Çünkü Lozan'da Kurtuluş Savaşımızın kazanımları itilaf devletlerine kabul ettirilecekti, Kurtuluş Savaşı ise padişaha rağmen TBMM yönetimi ve Ordusu ile kazanılmıştı. Padişahın, engellemeye çalıştığı zaferin siyasi sonuçlarına ortak edilmesi düşünülemezdi.

Sadrazam Tevfik Paşa İtilaf Devletlerinin davetinden 11 gün önce 17 Ekim'de Mustafa Kemal'e bir mesaj gönderdi, buna göre: "Zafer İstanbul ile Ankara arasındaki ikiliği kaldırmıştı, barış görüşmelerine birlikte çağrılacağına göre Ankara İstanbul'a bir temsilci göndermeli barış esasları burada birlikte kararlaştırılmalıydı."

Mustafa Kemal'in bu çağrıya 18 Ekim'de verdiği cevap kesindi: "Türkiye devleti yalnız ve ancak TBMM Hükümeti tarafından temsil olunur."

Tevfik paşa bunun üzerine 29 Ekim'de konferansa çağrıyı doğrudan TBMM'ne iletti, bu mesaj TBMM'de büyük tepki doğurdu.

Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak ulusal mücadeleyi başlatırken "Ulusal egemenliğe dayalı tam bağımsız yeni bir devlet kurmak" kararını vermişti. Ulusal egemenlik demek Osmanlı Hanedanı'nın egemenliğine son vermek demekti.

Lozan'a davet Mustafa Kemal'e beklediği fırsatı vermişti. Artık yeni bir devlet kurulmuş ve egemenlik ulusa geçmiş olduğuna göre, Lozan'da iki başlılık kabul edilemezdi. Saltanatı kaldırmanın zamanı gelmişti.

TBMM'nin 1 Kasım 1922 tarih ve 307 sayılı kararı ile "Osmanlı İmparatorluğu'nun yok olduğu (inkiraz bulduğu), İstanbul'daki hükümetin artık hukuken mevcut olmadığı, İstanbul ve çevresindeki devlet işlerinin TBMM yetkisinde olduğu karara bağlandı.

Aynı gün TBMM Genel Kurulu'nda da kabul edilen 308 sayılı karara göre de:

Misak-ı Milli sınırları içerisinde TBMM hükümetinden başka hiçbir hükümet tanınamaz. Bu nedenle Türk halkı bir kişiye dayalı olan İstanbul'daki hükümeti 16 Mart 1920'den itibaren sonsuza kadar tarihe göndermiştir.

Saltanat ve halifelik ayrılmış, saltanat kaldırılmış, Halifelik Osmanlı Hanedanı'nda bırakılmıştır.

Artık Lozan'a sadece TBMM hükümeti temsilcileri katılabilirdi.

Lozan'a davet Mustafa Kemal'e beklediği fırsatı vermişti. Artık yeni bir devlet kurulmuş ve egemenlik ulusa geçmiş olduğuna göre, Lozan'da iki başlılık kabul edilemezdi.

Sıra Lozan görüşmelerine gönderilecek heyetin tespitine geldi. Diğer devletler bakan düzeyinde katıldığından bizim de Dışişleri Bakanımızı göndermemiz gerekirdi. O sırada Dışişleri Bakanı olan Yusuf Kemal Bey Atatürk'ün isteği ile bakanlıktan çekildi. TBMM, Mudanya ateşkes görüşmelerini başarı ile yürütmüş olan Batı Cephesi Komutanı İsmet, İnönü'yü Dışişleri Bakanlığı'na seçti. Delegasyon başkanı İnönü olacaktı. Rıza Nur ve Hasan Saka Beyler de delege olarak görevlendirildiler. Türk heyeti 3 delege, 24 danışman, 8 katip, 2 asker ve 3 gazeteciden oluşmakta idi.

Lozan Zor Koşullar Altında Yapıldı

Türk delegasyonunun Lozan' daki performansını değerlendirebilmek için görüşmelerin hangi koşullar altında yapıldığını hatırlamak gerekir:

1. Konferansta bir tarafta Türkiye, diğer tarafta ise İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Romanya, Yugoslavya, Sovyetler Birliği ve Bulgaristan bulunuyordu. Türkiye yalnız iken, karşıdaki devletler

İsmet İnönü Lozan Antlaşması'nı imzalıyor

İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'un etkisi ile blok olarak hareket ediyorlardı.

2. Türk heyetinin karşılaştığı en büyük zorluk, muhataplarımızın kendilerini Birinci Dünya Savaşı'nın galibi olarak görmeleri diğer yenik devletlere imzalattırdıkları cezalandırıcı anlaşmaları Türkiye'ye de kabul ettirmek istemeleri idi. oysa Türkiye masaya dünya savaşının mağlubu değil, Kurtuluş Savaşı'nın galibi sıfatı ile oturuyordu. Karşımızdakilerin hedefi Sevr koşullarını Türkiye'ye kabul ettirmek; bizim hedefimiz Misakı Milli koşullarını kabul ettirmekti. Karşılıklı talepler tamamen birbiri ile zıttı.

3. Konferansın başladığı zamanda Türkiye on yıllık (1912-1922) yıkıcı harplerden çıkmış, önemli toprak ve nüfus Kaybetmiş, ekonomisi son derece zayıflamış, ordu yıpranmış, halk savaşlardan bıkmıştı. Yeni bir savaşı göze alabilecek durumda değildik.

4. İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında itilaf devletlerinin işgali devam ediyordu.

5. Konferansta sadece kurtuluş savaşımızın sonuçları görüşülmüyor, 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu da tasfiye ediliyordu.

6. Karşımızda bir blok olarak hareket eden, kendi dillerini konuşan deneyimli diplomatlara karşı onlar kadar diplomatik deneyimi olmayan İsmet Paşa ve delegeler büyük çaba göstermek zorunda kalıyorlardı.

7. Başlangıçta Ankara Hükümeti'nden bir direktif alınmakla birlikte Ankara ile güvenli bir iletişimin devamına gereksinme vardı. Telgraf hatları ise rakiplerimizin denetimindeydi.

8. TBMM hükümeti ve Başbakan Rauf Orbay'dan talimat almak güçleşiyordu. Delegasyonumuz zaman zaman TBMM Başkanı Mus-

tafa Kemal'e başvurmak zorunda kalıyordu.

9. Delegasyonumuzun fiziki güvenliği de tehdit altında idi Ermeni teröristlerin suikast yapma tehdidi vardı.

Bütün bu zor koşullarda bir an önce Misakı Milli esaslarına dayalı onurlu bir barış yapmamız gerekiyordu.

Yukarıdaki zorluklara karşı delegasyonumuzun en önemli avantajları; Kurtuluş Savaşı'nda kazandığımız zafer, bu zaferi kazanan Türk ordusunun seferberliğini devam ettirmesi, zaferin başkomutanı Atatürk'ün bu kez Devlet Başkanı konumunda bulunması ve İnönü'nün görüşmeleri ustaca yönetmesi idi.

Lozan Heyetine Verilen Talimat

Heyetimiz Lozan'a hareket etmeden önce Rauf Orbay hükümeti 14 maddelik bir talimat vermişti. Bu talimatın esası kurtuluş savaşımızın siyasi hedefini tanımlayan Misakı Milli (Ulusal Ant) Belgesi'ne dayanıyordu. Misakı Milli'ye esas olan ana fikir ise Türklerin çoğunlukla yaşadığı topraklardan oluşan tam bağımsız bir devletti. Türk olmayan unsurlar dışarıda bırakılabilirdi, fakat Batı Trakya, Musul gibi Türk çoğunluklu bölgeler sınırlarımız içinde kalmalıydı. Misak-ı Milli ulusal sınırları çizmekle kalmıyor, bu sınırlar içerisinde tam bağımsızlığı da öngörüyordu.

Lozan heyetine verilen talimatın bazı maddelerinde heyete inisiyatif tanınıyor, bazılarında Ankara'ya sormadan karar verilmemesi isteniyordu. Ancak iki konuda karşı taraf ısrar ederse heyetimize görüşmeleri kesip Ankara'ya dönme yetkisi verilmişti. Müzakere edilmesi bile kabul edilmeyen bu iki konu şunlardı:

1. Ermeni yurdu söz konusu olamaz. Olursa müzakereler kesilir.

2. Kapitülasyonlar kabul edilemez. Görüşmeleri kesmek gerekirse gereği yapılır.

Lozan'ın başarı mı başarısızlık mı olduğunu değerlendirebilmek için bu iki temel konuda isteklerimizi kabul ettirip ettirmediğimize bakılmalıdır.

İtilaf devletleri özellikle Osmanlı İmparatorluğu'ndan aldıkları kapitülasyonları devam ettirmekte ısrarlı davranmışlar, görüşmelere bu nedenle 4 Şubat'tan 23 Nisan 1923'e kadar ara verilmiştir. İkinci dönemdeki çetin görüşmeler sonunda kapitülasyonlar tamamen kaldırılmış, tam bağımsızlığımız kabul ettirilmiş; Ermenilerin çeşitli girişimlerine rağmen son antlaşma metninde Ermenistan'dan bahse-

Ermenilerin çeşitli girişimlerine rağmen son antlaşma metninde Ermenistan'dan bahsedilmemiş. Ermeni sorunu hukuken tarihe gömülmüştür.

İsmet İnönü Lozan Konferansı'na katılan ülkelerin temsilcileri ile

dilmemiş. Ermeni sorunu hukuken tarihe gömülmüştür.

Bu iki önemli kazanımı elde edebilmek için ikinci öncelikli aşağıdaki konularda taviz verilmek zorunda kalınmıştır:

• Boğazların askerden arındırılması ve uluslararası bir komisyon tarafından yönetilmesi,

• Hatay'ın Fransız mandasına bırakılması,

• Musul sorununun Türkiye- İngiltere ikili görüşmelerine bırakılması,

• Batı Trakya ve Arap ülkelerinde plebisit yaptırma isteğimizin kabul edilmemesi,

• Meis adasının İtalya'ya bırakılması.

Lozan'da taviz olarak verilen bu konular da ileride genç Cumhuriyetin başarılı dış politikası ile teker teker ulusal çıkarlarımıza uygun olarak çözülmüş, böylece Misakı Milli sınırlarına (Musul hariç) ulaşılmıştır.

Lozan'da ayrıca;

• Osmanlı zamanında Yunanistan'a verilmiş olan Boğaz Önü adaları ve Doğu Ege adalarının silahsızlandırılma statüleri ile karasularımız içindeki tüm ada/adacıklarda egemenliğimiz teyit edilmiştir.

• Osmanlı Borçlar İdaresi (Duyunu Umumiye) kaldırılmış, borçlar Osmanlı'dan ayrılan devletlere paylaştırılmıştır.

• Yunanistan'daki Türkler ile Türkiye'deki Rumlar arasında nüfus mübadelesi yapılmıştır.

• Karaağaç bölgesinin alınması karşılığında Yunanistan'dan alınacak savaş tazminatından vazgeçilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme:

• Yukarıda belirtilen güç koşullara rağmen Lozan'da iki temel talebimiz (Ermenistan ve kapitülasyonlar) karşı tarafa kabul ettirilmiş buna karşılık daha sonra geri alınacak olan bazı tavizler verilmiştir. Bu bakımdan Lozan kuşkusuz siyasi bir zaferdir.

• Yeni Türkiye Devleti Birinci Dünya Savaşı'ndaki ve Kurtuluş Savaşı'ndaki düşmanlarımız tarafından hukuken tanınmış, tam bağımsızlığımız teyit edilmiştir.

• Sevr Antlaşması tarihe gömülmüştür.

• Lozan Antlaşması'nın TBMM tarafından onaylanmasından sonra işgal kuvvetleri İstanbul ve Boğazlardan çekilmişlerdir. Mustafa Kemal'in daha 13 Kasım 1918'de söylediği şekilde "Geldikleri gibi gitmişlerdir."

• On yıllık (1912-1922) savaş hukuken sona ermiş, seferberlik kaldırılmıştır. Birinci Dünya Savaşı, diğer müttefiklerimiz için 1918'de mağlup olarak bitmişken Türkiye için 1923'te galip olarak bitmiştir.

• Lozan Birinci Dünya Savaşı'nı bitiren antlaşmalar içerisinde 96 yıldır geçerli olan tek antlaşmadır. Bu bile başarılı olduğunu göstermeye yeterlidir.

• Cumhuriyetin 29 Ekim 1923'te ilanı ve devamında yapılan devrimler Lozan'ın sağladığı barış ortamında gerçekleşmiştir.

• Lozan Türkiye Cumhuriyeti'nin tapu senedidir.

• 24 Temmuz her yıl Lozan günü olarak anılmalı ve kutlanmalıdır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Atatürk'ün Lozan Antlaşması Hakkındaki Sözleri

"Efendiler!..

10 Ağustos 1920 tarihli Sevr'de alınan karar şuydu: Fırat'ın doğusunda ve Ermenistan, Irak, Suriye arasında kalan bölge için İtilaf Devletleri temsilcilerinden kurulacak bir komisyon özerk bir yönetim şekli hazırlayacaktı. Antlaşmanın imzalanmasından bir yıl sonra bu bölgenin Kürt halkı Birleşmiş Milletler Cemiyeti Meclisi'ne başvurarak Kürtler'in çoğunluğunun Türkiye'den ayrı bağımsız bir devlet kurmak istediklerini ispat ederse, ve Meclis de bunu kabul ederse, Türkiye bu bölgedeki her türlü haklarından vazgeçecekti.

24 Temmuz 1923 tarihli Lozan'da, Ermenistan gündeme getirilmediği gibi, Kürdistan dosyası söz konusu dahi ettirilmemiştir."[1] *(...)*

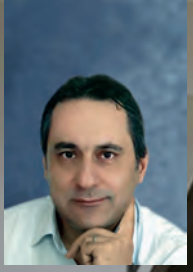
Saygıdeğer efendiler!

Lozan Barış Antlaşması'ndaki hükümleri öteki barış teklifleriyle daha fazla karşılaştırmanın yersiz olduğu düşüncesindeyim. Bu antlaşma, Türk Milleti'ne karşı yüzyıllardan beri hazırlanmış ve Sevr Antlaşması ile tamamlandığı sanılmış Büyük Suikast'ın sonuçsuz kaldığını bildirir bir belgedir.

Osmanlı tarihinde benzeri görülmemiş siyasi bir zaferdir."[2]

***Gazi Mustafa Kemal Atatürk**, 1927, Ankara*

[1] M. Kemal Atatürk, 'Nutuk', s. 510, Haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000.
[2] Atatürk, Nutuk, s. 518, Haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz.

Gürbüz Evren

Gizli Belgelerde İngilizlerin Lozan Konferansı İtirafları

İsviçre'nin Lozan kentinde 20 Kasım 1922'de toplanan Barış Konferansı, katılımcı ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle bir ara kesintiye uğrasa da, 24 Temmuz 1923 tarihine kadar 2 ayrı bölüm halinde devam etmişti.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Tapu Senedi olarak tanımlanan Lozan Antlaşması'nın imzalandığı haberi Ankara'ya 25 Temmuz 1923 tarihinde ulaşmıştır. Türkiye'yi temsilen konferansa katılan Başmüzakereci İsmet Paşa'dan gelen, Lozan Antlaşması'nın imzalandığına ilişkin telgrafı alan Başbakan Rauf Bey, doğruca Çankaya'ya çıkmıştır. Ali Fuat Cebesoy, hatıralarında Mustafa Kemal Paşa'nın, telgrafı okuduğunda, Rauf Beye, *"Son günlerde Antlaşmanın imzalanacağını tahmin ediyordum. Ancak, adamların son anda vazgeçebileceklerini de hiç aklımdan çıkarmadım. Verdiğiniz bu haber beni çok sevindirdi. Teşekkür ederim."* dediğini yazmıştır.

Lozan'ın zaferinin mimarı İsmet Paşa'ya, o dönemde ve günümüzde iftiraya kadar uzanan eleştiriler, hakaretler yöneltilse de, Türkiye toplumunun ezici bir kesimi bu antlaşmaya samimiyetle sahip çıkmaktadır. Ülkemiz içinde yapılan eleştirileri bir kenara bırakıp, konuyu, İngiltere'de söylenenlerden hareketle, somut örnekler ile aktarmaya başlamakta yarar var.

İngiltere Başbakanı Herbert Henry Asquith, 9 Kasım 1914 tarihinde, Parlamento'da yaptığı konuşmada, *"Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında gireceğini açıklayan Osmanlı İmparatorluğu kılıcını çekmiştir. Osmanlı, kılıçla yok edilecektir."* demiştir.

Herbert Henry Asquith

Herbert H. Asquith:
"Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında gireceğini açıklayan Osmanlı İmparatorluğu kılıcını çekmiştir. Osmanlı, kılıçla yok edilecektir."

İngiliz Başbakan Asquith'in bu sözleri doğru çıkmıştır, ancak İngiltere'nin ve tüm dünyanın beklemediği bir olay yaşanmıştır. Mustafa Kemal adlı bir Osmanlı Paşası Türk milletine liderlik ederek, işgalcilere karşı yürütülen Kurtuluş Savaşı'nı zafere ulaştırmıştır. Sömürgeci güçlerin Orta Asya'ya sürmek istedikleri Türk milleti, Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte yeni bir devletin sahibi olmuştur.

İşte bu durum, 2 Ağustos 1923 tarihinde, İngiliz Parlamentosu'nda Lozan Barış Antlaşması'nın değerlendirildiği oturumda, dönemin İngiltere devlet bakanlarından Robert McNeill tarafından dile getirilmiştir. McNeill konuşmasında özetle şöyle demektedir:

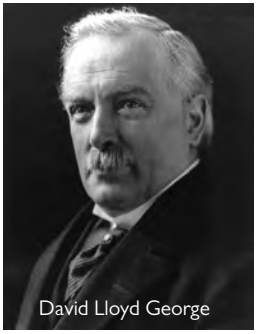
"Mustafa Kemal'in, Anadolu'da büyük bir güç toplayarak direnişi başlatmasını İtilaf Devletleri anlayamadı. Çünkü herkes ne olacağını önceden tahmin edecek zekâya sahip olamaz. Türkiye devleti tarihte ilk defa kendi milli sınırına sahip bir bütün olarak ortaya çıkmaktadır. Yüzyıllar boyunca dağınık bir İmparatorluk olan Türkiye, Lozan Antlaşması'nın ardından gerçek toprakları üzerinde ilk defa halkı tamamen Türk bir devlet şeklinde kurulmuştur. Din ve ırk bakımından birlik oluşturan yeni Türkiye devleti oluşmuştur. Lozan'da Türklere bir barış antlaşmasını istediğimiz gibi kabul ettirebilecek durumda değildik. Türklerle her madde üzerinde eşit şartlar altında

görüşmek zorunda kaldık."

Lozan Konferansı devam ederken de, İngilizler sadece müttefikleri Fransa, İtalya ve Yunanistan ile değil kendi içlerinde de çok büyük anlaşmazlıklar yaşadılar. İngiltere'nin Lozan'daki Başmüzakerecisi Lord Curzon, İsmet Paşa'ya ve Türk heyetine büyük zorluklar yaratması, tehditler savurmasıyla ön plana çıkmıştı. Türk düşmanlığı ile bilinen Lord Curzon'un bu tutumu, ülkesinde de tepki topluyordu. Barış konferansının 5 Şubat 1923'de kesintiye uğramasının nedeni olarak da Lord Curzon gösterildi.

Aubrey Herbert

Curzon ise İngiltere Kralı'na, 5 Şubat 1923 tarihinde gönderdiği telgrafa, *"İsmet Paşa'yı ikna etmek için dile getirilen hiçbir konuşma, rica, yalvarma ve tehdit işe yaramadı. Paşa, Türkiye'nin bağımsızlığı ve egemenliği dışında başka bir şey söylemedi"* cümleleriyle başlayarak, kendini savunuyordu.

David Lloyd George

Lozan'ın kesintiye uğraması İngiltere Parlamentosu'nda ciddi tartışmalara yol açmıştı. Avam Kamarası'nın 15 Şubat 1923 tarihli oturumunda söz alan milletvekili Howard Bury, Lord Curzon ve İngiliz heyetini şu sözlerle suçladı:

"Barış Antlaşması'nın imzalanmaması, Türklerin psikolojisini yeterince incelememizden ve anlamamızdan kaynaklanmaktadır. Türkler, yüksek gururlu ve mücadelecidir. Tarihleri boyunca Orta Asya'dan gelip Anadolu'ya ulaşmak için topraklar, ülkeler fethederken, İstanbul'u alırken ve Viyana kapılarına ulaşırken sürekli mücadele etmişlerdir. Gururlarını hep yüksek tutmuşlardır. Savaşla birlikte izlemeye başladığımız yanlış politika Türkleri Almanların yanına itmiştir. Türklerle dost kalmayı içeren geleneksel politikamız uygulansaydı, sonuç çok değişik olacak, milyonlarca insan ölmeyecek, savaş yıllarca sürmeyecekti."

İngiliz Avam Kamarası'nın 12 Şubat 1923 tarihindeki oturumunda söz alan milletvekili Aubrey Herbert ise eski Başbakan David Lloyd George'u suçladığı konuşmasında, *"Lloyd*

George'un hedefi, İtilaf Devletleri'ni birleştirerek, Türkiye'yi parçalamaktı. Sonuçta ise İtilaf Devletleri ittifakı parçalandı, Türkiye bir bütün olarak ortaya çıktı. Lloyd George, Anadolu'yu da kapsayan bir Yunan imparatorluğu kurma hevesindeydi, ama Türkiye'yi büyük bir şamata ve gürültü içinde yeniden Avrupa'ya getirdi. Artık hiçbir konferans, hatalarımızı kabul etmedikçe, yeni politikalara yönelmedikçe ve hepsinden önemlisi Türkleri iyi niyetli olduğumuza inandırmadıkça barışı sağlamaya yetmeyecektir." diyerek, önemli itiraflarda bulunacaktır.

Lord Curzon

Milletvekili Aubrey Herbert konuşmasının devamında, Lozan Barış Konferansının kesintiye uğramasından sorumlu tuttuğu Lord Curzon'u da şu sözlerle suçlayacaktır:

"Lord Curzon, Lozan'da iyi niyetli olamadı. Müzakereler boyunca karşısında, Sakarya Savaşı öncesindeki Türkler var zannetti. Konuştuğu bu insanlara karşısında biz İngilizler varmış gibi davrandı. Tamam, biz Lord Curzon'a tahammül edebiliriz, ama bunu Türklerden bekleyemeyiz."

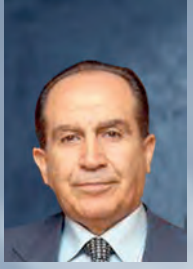
Aubrey Herbert: *"Lord Curzon, Lozan'da iyi niyetli olamadı. Müzakereler boyunca karşısında, Sakarya Savaşı öncesindeki Türkler var zannetti.*

Daha sonraki yazılarda ise Lozan'daki müzakereler sırasında, İngiltere'nin Türk Heyetine Ermeniler ve Kürtler konusundaki baskısını ele alacağız. Ermenilere otonomi isteyen İngilizlerin, bu konuda Lozan'dan Londra'ya gönderdikleri telgrafların içeriklerini paylaşarak, İsmet Paşa başkanlığındaki Türk heyetinin nasıl direndiğini anlatacağız. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

"Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız. Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsan, uzaktan bütün doğu milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve egemenliklerine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Sömürgecilik ve emperyalizm yer yüzünden yok olacak ve yerlerini milletler arasında hiç bir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hakim olacaktır."

Mustafa Kemal Atatürk

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Karadeniz Vapuru 1

Bandırma Gemisi ile "Kurtuluş Savaşı'nı" başlatan Mustafa Kemal, Karadeniz Vapuru ile "İktisat Savaşı'nı" başlatmıştır. Daha ortada "gezici fuar" uygulaması yok iken düzenlenen bu etkinlik, bütün dünyada hayranlıkla karşılanmış ve ilk örneklerden biri olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından 3 yıl gibi kısa bir süre sonra, Türk sanayi ve tarım ürünleri ile el sanatlarını ve genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ulaştığı çağdaş uygarlığı Avrupa'ya, tüm dünyaya göstermek için düzenlenen bu tanıtım gezisi, Atatürk ve etrafındaki kişilerin, Türk halkının yarattığı büyük mucizelerden, efsanelerden biridir. »

Büyük Millet Meclisinde 19 Mart 1925 tarihinde bir konuşma yapan Ticaret Vekili Ali Cenani Bey *"Paşa Hazretlerinin düşündükleri Ticaret Sergisi için bir seyyar sergi teşkili teklif ediyorum. Seyr-i Sefain'den (Denizyolları) bir vapur alalım, mesela Karadeniz Vapuru'nu…"* demiş ve bu suretle başlayan çalışmalar, tartışmalar alevlenmiştir.

Seyri Sefainin en genç gemisi olan Karadeniz Vapuru alınacak bu gemi ile birçok şehre ziyaretler yapılacak, Türkiye'nin ekonomik değerleri ve gerçekleştirdiği değişim gösterilecekti.

Mart 1926'da Haliç Tersanesi'ne çekilen gemi, sergi vapuruna dönüştürülmek üzere düzenlemelere başlanmıştır. Salonları halı ile kaplanmış, tavanları işlenmiş, özel aydınlatma ile sergi, toplantı, konser salonları yapılmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi öğrencilerinin yaptığı eserlerle donatılan salonun en hakim bir yerinde, İbrahim Çallı'nın yaptığı yağlı boya bir Atatürk portresi yer almaktadır.

Karadeniz Vapuru'nun sergi bölümünden bir köşe

Güvertede ve çeşitli yerlerde dalgalanan Türk bayrağı altındaki gemi içinde sergilenecek, tanıtılacak yerli ürünler arasında; tütün, Kütahya çinileri; gül, tarçın ve sakız kokulu

Türk lokumu, hububattan yerli üretim madenlere; Osmanlı, Yörük, Selçuklu, Acem halı ve kilimlerine; yeşim, yakut, firuze gibi değerli taşlarla süslü el yapımı çeşmibülbül, laledan, gülabdan gibi cam ürünlerine, Bursa, Hereke kumaşları ile yerli üretim özel giysilere, kehribar, Beykoz Kundura Fabrikası mamüllerine, yerli yemek örnekleri ve malzemelerinden hatıra pullarına ve tiftik keçisine uzanan çeşitli yerli malı sanayi ve tarım ürünleri bulunmaktadır.

Yolculuğun temel kuralı; "Gemiye gelen herkes, evimize gelen konuk gibi karşılanacak." olmasıdır. Geminin ve gezinin asıl amacı, Türk ürünlerini tanıtmak, iktisadi gelişme ve dış ticareti sağlamanın yanında, genç Türkiye Cumhuriyeti'ni ve vardığı olağanüstü hedefleri tanıtmak idi.

Geziyi ve gemiyi Avrupa'da tanıtacak ve akıllarda kalacak bir "logo" düşünüldü: Ticaret ve haber tanrıçası Hermes, bir elinde taşıdığı Seyr-i Sefain Arması ile geminin önünde koşuyordu. Amblemin iki tarafında çapraz konumda iki çapa ve üstte "ay-yıldız" yer almaktaydı.

Tek bacalı, 4.765 gros ton ağırlığında, 120 metre boyunda, 14 metre eninde olan Karadeniz Gemisi saatte 12 mil hız yapabilmekte idi. 12 Haziran 1926 gününde başlayıp 5. Eylül 1926 gününde sona eren ve tam olarak 86 gün 22 saat süren yolculuğu boyunca, 2.778 ton kömür, 971 ton su kullanıldı ve 10 bin mil yol alındı.

Gemi, bu süre içinde 13 ülkede, 17 limanı ziyaret etti. Gemi salonlarında ve gidilen kentlerin açık hava alanlarında konserler verildi ve ayrıca 16 balo düzenlendi. Programı ve aktiviteleri Avrupa basınında yer aldı ve halk arasında günlerce merakla konuşuldu ve izlendi.

Karadeniz Vapuru için yapılan logo

Geminin süvarisi, daha önce Gülcemal'in kaptanı olan, genç ama deneyimli bir denizci olmasıyla ün yapan Topuz lâkaplı Lütfi Kaptan'dı. Gemi personeli ve görevlileri 285 kişi idi. Görevliler arasında, gençler, öğretmenler, müzisyenler, sanatçılar, basın mensupları, sergilenen malları üreten firma temsilcileri, usta aşçılar vardı. Konserleri Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası vermekteydi. Gemi yolcuları arasında İstiklal Marşı'nın bestecisi Zeki Üngör de bulunmaktaydı..

Gemi 12 Haziran 1926 tarihinde İstanbul'dan hareket etti. Ertesi gün Bursa'dan sabah saat 8.00 de yola çıkan ve Mudanya'da gemiye binen

Mustafa Kemal Atatürk, Karadeniz Vapuru'nda öğle yemeğinde, Mudanya. (13.06.1926)

Atatürk, bütün salonları, sergilenen eşyaları gezdi, program hakkında bilgi aldıktan sonra, hatıra defterine şunları yazdı:

"Sergi başarıya ulaşmış bir eserdir. Bende gayet iyi izlenimler bıraktı. Sunuş tarzı çok iyidir. Hazırlayıcıları takdir ve tebrik ederim."

Mustafa Kemal; Bandırma'da gemiden ayrıldı, beyaz mendilini sallayarak gemiyi uğurladı.

Geminin yanaştığı iki ülke ve iki limandaki karşılanış şekli, Türkiye Cumhuriyeti'nin aldığı yolu ve gezinin amacını ortaya koyması yönünden çok ilginçtir. Bu limanlardan biri Cezayir'in Bona kenti, diğeri Fransa'nın Marsilya Limanı'dır.

Geminin ilk uğradığı liman, Cezayir'in Bona (Anaba) kenti idi. Aslında gezi ve sergi programında olmayan bu limana gelmenin tek amacı ve nedeni yakıt olarak kömür almaktı. Ama limanda, gemiye çıkmak ve gezmek için çok sayıda insanın heyecan içinde beklediklerini gördüler. Avrupa'ya açılmadan önce yanaştıkları ilk limanda gemiye çıkan yerli ahalinin davranışları, gemi yolcularından sanat tarihçisi Celal Esat Bey'in günlüğünde şu şekilde yer aldı:

"Sandalların içinde beyaz bornozlu, kırmızı fesli, şalvarlı, harmaniyeli bir çok kişi Karadeniz Vapuru'nu saatlerce tavaf etti. Etrafımızı saran genç, ihtiyar, çoluk, çocuk bütün halkın gözü hep, gurubumuzdaki yüzü açık, kısa saçlı, modern giyimli Türk Hanımlarına saplanıp kalmıştı. 'Siz Müslüman mısınız' diye soruyorlardı. Yarı hayret ve nefret ile temaşaya dalmışlardı. Onlar bize, biz onlara acıyarak

bakıyorduk."

Karadeniz Gemisi'nin, Cezayir'in Bona limanında bu şekilde karşılanması ve değerlendirilmesine karşın, daha sonra yanaştığı Fransa'nın Marsilya limanında çok değişik bir şekilde karşılandı.

Kent ve limanı tarihi günlerinden birini yaşamaktaydı. Limanda büyük bir kalabalık saatlerden beri gemiyi beklemekte ve şehir bandosu "Marselyez" marşını çalmakta idi. Gemi rıhtıma yanaştığında, rıhtımdakiler, geminin güvertesine baktıklarında, küpeşteye dayanmış kendilerini seyreden kadınlı erkekli gemi görevlilerini görünce gözlerine inanamadılar. Onlar, doğudan gelen kapalı ve karanlık giysili, ilk kez görecekleri kişileri beklerken, alt ve üst güvertelerden kendilerine bakan, gülen, el sallayan bu "Doğulu" konukların, kendilerinden çok daha modern ve çağdaş giysiler içinde, cana yakın, içten gülümseyen insanlar olduklarını görüyorlardı. Erkekler koyu renk takım elbise, pırıl pırıl beyaz gömlekler giymiş ve çoğu zarif bir iğne ile süslenmiş boyunbağları takmışlardı. Kadınlar, erkeklerden daha şık. Siyah ağırlıklı ipek ve muslin elbiseler içindeler. İyice dalgalı, "alagarson"a yakın kısalıkta kesilmiş saçları ile, Marsilya güneşi altında pırıl pırıl parlıyorlardı. Geminin, uzun ve neşeli tek bir düdük ile Marsilyalıları selamlamasından sonra Fransızlar gemiye çıkmaya başlıyorlar. Bir subay onları sergi salonuna götürüyor. İkramlar yapılıyor. Bir kış bahçesi ile kalabalık bir orkestranın çaldığı salonu geçerek sergi bölümüne gelen ziyaretçiler, hayranlıktan konuşamaz bir şekilde, ev sahiplerine ve sergilenen eşyalara bakıyorlar. Henüz üç yaşına basmış olan genç Türk Cumhuriyeti, büyük bir beğeni ve şaşkınlık içinde izleniyor ve saygı duyularak kabul ediliyordu.

Marsilya ve yanaşılan diğer bazı limanlarda, ziyaretçi konumundaki konuklar, konuştukları Türk kadınlarına "Sizi daha önce çok başka şekilde düşündüğümüz için şaşkınlık içindeyiz ve özür dileriz" demekteydiler.

İşte genç Türkiye Cumhuriyeti'nin düzenlediği yüzer sergi ve sergi sahipleri kadın ve erkekler ile sergilenen eşyalar, iki ayrı limanda, birbirinden bu kadar farklı şekilde değerlendiriliyordu.

Diğer limanlardaki karşılama ve ziyaretler ise bir başka yazının, gelecek sayıdaki yazımızın konusu olacak genişliktedir.

Ama değişmeyen ve ortaya çıkan gerçek; Türkiye Cumhuriyeti'nin kısa süre içinde aldığı çağdaş yol, askeri zaferleri iktisadi başarılarla taçlandırmakta olduğu ve Karadeniz Vapuru ile yaptığı bu çalışmanın tam bir başarıya ulaşmış ve tarihdeki onurlu, erişilmez yerini almış olduğu idi. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Kaynakça:
1-isteataturk.com sitesi
2-Karadeniz, Seyr-i Türkiye Belgeseli
3-Lemi Özgen, SkyLife Dergisi, Şubat 2007
4-İstanbul'un unutulmayan gemileri, Eser Tutel

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 11

Sivas Kongresi'ni Sonuçsuz Bırakma Çabaları!

Efendiler!

Kongre 11 Eylül 1919'da sona erdi. Konuyla ilgili olarak 12 Eylül 1919 günü, Sivas halkının da katıldığı bir açık oturum düzenlenerek, bazı konuşmalar yapıldı. Kongre görüşmeleri sırasında, ağırlıklı olarak ve oldukça önemli görüldüğü için Meclis-i Mebusan'ı oluşturacak milletvekillerinin acilen seçilmesi ve toplantı yerinin neresi olması gerektiği konularına değinildi.

Fakat şimdi açıklayacağım sorunlar, Kongre görüşmelerini kısa kesmeyi gerektiriyordu. Bu son hususlarla daha sonra Heyet-i Temsiliye uğraştı.

9 Eylül 1919 günü toplanmış olan bazı bilgiler Kongre'ye şöylece açıklandı:

"Eskişehir ve Afyonkarahisar'daki İngiliz kuvvetleri iki katına çıkarıldı. General Milne Konya'ya geldi. Konya Valisi Cemal Bey ve

Ankara Valisi Muhittin Paşa karşı koymakta duraksıyorlar. Kastamonu'nun yeni Valisi Ali Rıza Bey de Cemal Bey türünden bir adammış."

Değerli arkadaşlarımın böyle durumlar karşısında sert davranmak isteyeceklerini bildiğimden, çabuk ve sert önlemler alınmasını Fuat Paşa'dan rica etmiştim. Fuat Paşa da Kongre'nin kendisine olan güvenine dayanarak, Kongre adına gereken bildirim ve girişimlerde bulunmuş olup, bu türlü çalışmanın yüce kurulunuzca kabul edilmesini rica ediyor.

Ali Galip Bey

Fuat Paşa, valilere ayrıca sert uyarmalarda bulunduğunu, bölgelere üst rütbeli subayları komutan olarak atadığını ve bu komutanlara ulus adına her türlü yetkileri verdiğini bildiriyor.

Kongre, sıraladığım bu hususlardan oluşan öneriyi kabul etti.

Ali Galip Sivas'tan Kaçıyor!

Sivas Kongresi süresince, sinirlere gerginlik verecek nitelikte haberler almaktan geri kalmıyordum. Ancak, aldığım bütün bilgileri olduğu gibi Kongre üyelerine sunmakta yarardan çok sakınca buluyordum. Şimdi açıklayacağım üzere, gerçekten tehlikeli sayılabilecek nitelikte olan Ali Galip sorunundan da söz ederken sakıngan bir dil kullanmayı tercih etmiştim.

Bence en önemli sorun, her türlü güçlüklere ve tehlikelere göğüs gererek Sivas Kongresi görüşmelerini bir an önce tamamlamak ve alınan kararları yurtta uygulamaya girişmekti.

Bu dileğim gerçekleşti. Bütün ülkeyi kapsayan ulusal örgüt tüzüğünün ve Genel Kongre Bildirisi'nin hemen basılıp dağıtılması için gereken işler yapıldı. Yalnız, beklenenin üstünde yeni olaylar karşısında kalındığından, Kongre sona erdiği halde Kongre üyelerinin, durum gelişinceye değin, Sivas'ta kalmalarını uygun gördüm ve gerekirse daha güçlü bir olağanüstü kongre toplamak için de hazırlıklar yaptım.

Ancak Ali Galip'in kaçması üzerine Kongre üyelerinin artık Sivas'ta kalmalarından vazgeçildiği gibi, Ferit Paşa Hükümeti'nin düşmesi üzerine olağanüstü kongre toplamaya da gerek görülmedi.

Ali Galip Olayı'nın Ayrıntısı!

Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık

Savaşı tarihimizde önemli bir yer tutan Ali Galip olayı hakkında izin verirseniz biraz geniş bilgi vereyim:

Efendiler!

Daha Temmuz-1919 başında, Erzurum'da bulunduğum sırada Celâdet ve Kamuran Ali adında iki kişinin, yabancılar tarafından oldukça fazla miktarda para verilerek, İstanbul'dan Kürdistan'a gönderileceği, bunların türlü yalanlar söyleyerek kafaları karıştırmak ve Bize karşı halkı kışkırtmakla görevlendirildikleri ve bir iki gün içinde yola çıktıkları ya da çıkacakları haber alındı.

Bu haber üzerine, bunların sessizce izlenmelerini ve gerektiğinde tutuklanmalarını 3 Temmuz'da Diyarbakır'da On Üçüncü Kolordu Komutanı'na ve ayrıca Kurmay Başkanı olan Halit Bey'e ve Canik Mutasarrıfı'na bildirdim.

20 Ağustos'ta, On Üçüncü Kolordu Komutanı'na verdiğim emirde, söz konusu kişilerin İstanbul'dan yola çıktıklarının bildirildiğini ve alınacak önlemler arasında özellikle Mardin istasyonunda sıkı bir denetleme yapılmasının uygun olacağını yazdım.

Bununla birlikte, Sivas Kongresi'nin ikinci günü, yani 6 Eylül 1919 tarihinde, On Üçüncü Kolordu'dan alınan bir başka telgrafta; Bedirhanlı ailesinden Celâdet ve Kamuran ile Diyarbakırlı Cemil Paşa oğlu Ekrem adlarında üç kişinin, yanlarında eskiden Diyarbakır ilinde Bize karşı propaganda yapan bir yabancı subayla birlikte, silahlı Kürtler koruyuculuğunda Elbistan ve Akçadağ üzerinden Malatya'ya geldikleri ve kendilerini mutasarrıf ile belediye başkanının karşıladıkları… bildiriliyordu.

Kazım Karabekir Paşa

On Beşinci Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın Üçüncü Kolordu Komutanlığı'na, bununla ilgili olarak gönderdiği 6 Eylül 1919 gün ve 529 sayılı telgrafında verilen bilgide:

"Yabancı subayın, Türk, Kürt ve Ermeni nüfusunu incelemek üzere İstanbul Hükümeti'nin izniyle dolaştığını söyledikleri, Malatya'da bulunan süvari alayının, er sayısı az olduğundan, bunları yakalamaktan çekindiği, bununla birlikte, bunların hemen yakalanması için İstanbul'a başvurulduğu On Üçüncü Kolordu'dan bildirilmiştir. Bu adamların

ne amaçla ve ne görev için nereleri gezecekleri konusundaki bilgisini, Harput Valisinden sordum." denilmekteydi.

Ali Galip ve Yanındaki İşbirlikçilerin Umutsuz Çabaları!

Harput Valisi Ali Galip Bey'dir. Bu adamların ne amaçla bir araya geldiklerini 3 Temmuz'dan beri biliyoruz. Beş on silahlı bölücü teröriste karşı bir süvari alayının er sayısı az görülmüş, yakalanmasına cesaret edilememiştir.

Asıl dikkate değer olan husus; bunların yakalanması için İstanbul'a başvurulmuş olması haberinin alınmış olduğudur! Bu küçük ve önemsiz gibi görünen noktaları, o zamanki durumun yeterince kavranması ile dikkati çeken düşünce ve anlayış ayrılıklarının görülmesi amacıyla anıyor ve belirtiyorum.

Olayların seyri esnasında Diyarbakır'da, On Üçüncü Kolordu Komutanı'nın tutumu kuşku verici görüldüğünden, doğrudan doğruya bu kolordunun Kurmay Başkanı'na, Üçüncü Kolordu Komutanı imzasıyla, 7 Eylül 1919 günü kişiye özel şifreli bir telgraf çektim.

Telgrafta Vali Ali Galip, Malatya Mutasarrıfı Halil, Kâmuran, Celâdet ve Ekrem Beylerle birlikte İngiliz binbaşısının derhal yakalanmaları ve Sivas'a yollanmaları gerektiğini özellikle belirttim.

Bu operasyon için Elazığ'da bulunan On Beşinci Alay Komutanı İlyas Bey'in kendi komutası altında altmış kadar atlı ve katırlı erle en geç 9 Eylül'de Harput'tan Malatya'ya doğru yola çıkması için doğrudan doğruya emir gönderildiği bildirildi ve birliğin çabucak yola çıkmasının sağlanması rica edildi. 8 Eylül 1919 günü Sivas'tan da bir otomobil ile bazı subaylar gönderileceği de ayriyeten ifade edildi.

Efendiler!

Alınan önlemler ve yapılan düzenlemeler ve özellikle gösterilen sert tavır sonucunda, Ali Galip ve çevresindeki işbirlikçilerin, çeşitli yalan-dolanlarla kandırmaya çalıştıkları aşiretler, girişilen olayın sonuçsuz kalacağını ve Ali Galip'in de inandırıcı olmadığını anlamış olacaklar ki, gerektiği gibi bir toparlanma gösteremeden dağılmışlardır.

> "Çevresinde hiç kimsenin kalmadığını fark eden ve bütün umudunu yitiren Ali Galip, öncelikle Urfa'ya ve oradan Halep'e kaçmıştır."

Çevresinde hiç kimsenin kalmadığını fark eden ve dolayısıyla bütün umudunu yitiren Ali Galip, öncelikle Urfa'ya ve oradan Halep'e kaçmıştır.

Ali Galip'in yanında bulunan İngiliz subay Mr. Noel de, gözaltında bulunmasına karşın, bir şekilde

rahatça Elbistan üzerinden ve diğer hain ve işbirlikçiler de birer yolunu bulup kaçmayı başarmışlardır.

Ali Galip Olayı ile ilgili yaşananların özü bu şekilde olup, başka aşamaları anlatmaya gerek görmüyorum.

Ali Galip Olayı, Damat Ferit Hükümeti ile Yabancıların Ortak Tezgahıdır!

Ali Galip'in giriştiği işin, Padişahın ve Damat Ferit Hükümeti'nin ve yabancıların ortak bir girişimi olduğuna, bilginize sunduğum belgeleri gördükten sonra kimsenin kuşkusu kalmaz sanırım. Bu hainliğin ortak girişimcilerine karşı alınması gereken önlemler ve takınılması gereken tavır açıktır.

Ancak, karşı girişimde elden geldiğince açık saldırıdan vazgeçmek, o günün gereği olmakla birlikte, girişim gücünü çeşitli hedeflere çevirmekten sakınarak bir noktada toplamak, uygun bir davranış olacaktır.

Biz de, muhatap alınacak hedef olarak, yalnız Damat Ferit Hükümeti'ni seçtik ve bu işte Padişah'ın parmağı olduğunu bilmezden geldik. Ferit Paşa Hükümeti'nin, gerçekleri bildirmeyerek Padişah'ı aldatmakta olduğu tezini tuttuk.

Padişah'ın, durumu anlayacak olursa hemen, kendisini aldatanlara hak ettikleri işlemi yapacağına güvenimiz olduğunu ileri sürdük ve hükümetin kanıtlanmış olan cinayeti üzerine, elbette kendisine güven kalmayacağından gerçek durumu yalnız ve ancak doğrudan doğruya Padişah'a bildirmekle durumun düzeltilebileceğini, girişimlerimiz için çıkış noktası saydık.

Bu düşünce ile Eylül'ün on birinci günü, Padişaha çekilmek üzere bir telgraf hazırlandı. Bu telgrafta, tahmin edebileceğiniz gibi, zamanın gereği olan birçok gösterişli sözler içinde: "Hükümetin savaş yoluyla Kongreyi basarak Müslümanlar arasında kan dökmeye kalkıştığı ve Kürdistan'ı ayaklandırarak yurdu parçalatma planının da para karşılığında yüklenilmiş olduğu belgelerle anlaşıldığından; Hükümetin bu işte kullandığı adamların bozguna uğrayarak kaçmak zorunda bırakıldıkları, yakalanırlarsa kanuna teslim olunacakları ve bu cinayetleri düzenleyerek Dâhiliye ve Harbiye nazırlarına emir verdirip uygulattıran İstanbul Hükümeti'ne ulusun inan ve güveni kalmadığı" gibi hususlar bildirildikten sonra:

"Namuslu kişilerden yeni bir hükümet kurularak bu casus örgütünün haklarında ivedilikle ve adaletli olarak soruşturma yapılması ve cezalandırılması" isteniyor ve: "Adaletli bir hükümetin kurulmasına değin İstanbul Hükümeti ile hiçbir türlü yazışma yapmamaya ve ilişki kurmamaya karar vermiş olan Ulus'tan ordunun ayrılmayacağını, olayın iç yüzünü bilen ve olay yerine yakın olan kolordu komutanları, bilginize sunmak zorunda kaldık." deniliyordu. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: ***Anadolu Ulusal Hareketi'nin Hükümetle İlişkisi Kesiliyor!****)*

Hakimiyeti Milliye

Buğday Siyaseti

Önceden, iyi bir toprak ve uygun bir hava hususu olarak anlaşılan buğday tarımı, son zamanlarda, milletleri en çok uğraştıran karışık ve zor bir yaşam konusu olmuştur.

Uygarlık geliştikçe, kuşkusuz ihtiyaçlar da artıyor ve çeşitleniyor. Karnı tok olanlar için ekmek ihtiyacı, diğer ihtiyaçların yanında basit ve ilkel bir nitelik alıyor. Bununla beraber, herhangi bir olay veya bir afet, çoğunlukla insanlara veya milletlere ekmek ihtiyacının önemini hatırlatıyor.

Böylelikle anlaşılıyor ki, bu ihtiyaç kesin surette sağlanmadıkça, çağdaş yaşama sağlam ve sürekli bir zemin hazırlamanın olanağı yoktur.

Dünya Savaşı'nın neden olduğu çeşitli felaketler içinde, hiç kuşkusuz en önemlisi ekmek kıtlığı olmuştu.

Dünya Savaşı'nın neden olduğu çeşitli felaketler içinde, hiç kuşkusuz en önemlisi ekmek kıtlığı olmuştu.

Birçok milletler lüks ve servetin, en son kurulan eksiksiz sofralarda karne ile sağlanabilen bir parça kara ekmeğin, insan yaşamı için ne kadar önemli olduğunu anlamışlardı. Almanya'yı silahtan çok ekmek kıtlığı mağlup etti.

Bilim ve teknik, istediği kadar havadan et ve şeker çıkarmaya çalışsın! İnsanlık daima toprağa bağlı kalacak ve en temel gıdasını, sürekli olarak toprağın sinesinde arayacaktır.

Bunun içindir ki, savaş çilesi biter-bitmez, birçok milletler hemen yeni bir buğday siyaseti izlemeye başlamışlardır.

Dünya Savaşı esnasında garip bir olay dikkati çekmişti. Normal zamanlarda yaşam koşulları seviyesi şehirde yaşayanlardan daha aşağı olduğu iddia edilen köylünün durumu değişmişti. Bu bunalım döneminde köylünün karnı daha tok, sırtı daha pekti.

Neden?

Çünkü köylü ekmeğin doğrudan doğruya üreticisidir. Eğer ekmek üretimi herkese yetecek durumda olmazsa; bu durumda köylü bundan ilk nasibi kendisi alacaktır.

Bu olay milletler için de aynen geçerlidir. Üretici milletler bunalım dönemlerinde sadece kendisini düşünüp, başkalarına bir şey vermeyebilirler. Başkalarının ipeklisinden, lavantasından ve diğer lüks ihtiyaçlarından bir süre için vazgeçebilmesi mümkündür. Fakat ekmek, sabah-akşam sofrada olmazsa olmaz!

Bir milletin yaşam ve geleceği bakış açısından ekmeğin bu önemini halen takdir etmeyen kalmamıştır.

İtalya'da faşizmin büyük bir sabırla izlediği "Buğday Savaşı" herkesçe bilinir. İtalyan buğday ve genellikle toprak siyasetinin ana çizgilerinden, bu sütunlarda birkaç kez bahsetmiştik.

Bir milletin yaşam ve geleceği bakış açısından ekmeğin bu önemini halen takdir etmeyen kalmamıştır.

Fransızlar da buğday siyaseti konusunda İtalyanlardan geri kalmamıştır. İngiltere'den sonra en büyük sömürge imparatorluğuna sahip olan Fransa, kendi topraklarındaki buğday üretimine büyük bir önem vermektedir.

Bu yıl, ülkelerin içinde en verimli buğday üretimini elde etmiş olan Fransızlar, büyük bir sevinçle "Buğday Ulusal Bayramı"nı kutlamışlardır.

Bu bayram münasebetiyle geçenlerde bir konuşma yapan Fransız Tarım Bakanı'nın, Fransız tarım anlayışının inceliklerini açıklayan sözleri, buğday konusunun önemini anlayan bir millet için incelemeye değer niteliktedir.

Fransız Bakan'a göre tarım, sanatların en karmaşık ve zor olanıdır. Tarımı sadece havaya ve köylüye bağlamak doğru değildir. Tarım bütün bir ülkenin esaslı işidir.

Köylüsünden memuruna ve çiftçisinden bankacısına kadar herkesin tarım işinde bir etkisi olabilir. Artık bereketi özellikle havadan beklemek bu çağın insanına yakışmamaktadır.

Bilim adamları ve kimyagerler, toprağı-tohumu incelerler ve her iklime, her havaya uyacak türleri bulurlar.

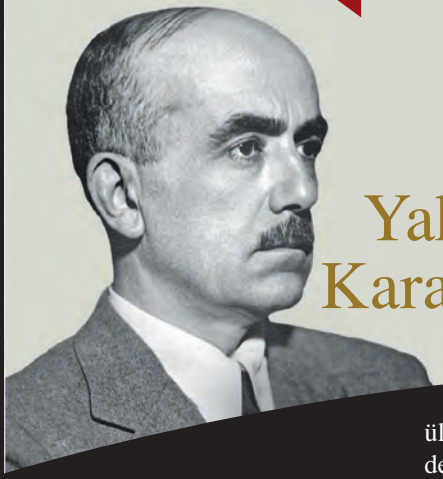
Ticaret Odaları satışları düzenler. Devlet de bütün bunları denetler ve yönetimi altındaki taşımacılık araçlarına, tarımı destekleyecek önlemler aldırır.

Bu görüşün ne denli yerinde olduğunu takdir etmemek mümkün değildir.

Köylü sonuçta bir tarım işçisidir. Asıl tarım sanatını bölgelere göre organize etmek bütün millete ve dolaysıyla yapılanların tamamından sorumlu olan devlete ait bir görevdir.

Siyasetlerin en yararlısı olduğu kadar en zoru da belki Buğday Siyaseti'dir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
18 Ekim 1929

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Roman, öykü ve makaleleri ile Türk toplumunun Tanzimat'tan bu yana geçirdiği değişiklikleri anlatan Yakup Kadri Karaosmanoğlu,1889 yılında Mısır'da, Kahire'de dünyaya geldi. İlköğrenimini Türkiye'de Manisa Fevziye Mekteb-i İptidaisi'nde tamamladı. Öğrenimini İskenderiye'deki Fransız okulunda ve İsviçre Lisesi'nde tamamladı. Maupassant'dan çevirdiği öyküler "Türk" adlı dergide yayımladı. 1909 yılında "Sanat, sanat içindir" görüşünü benimseyen Fecr-i Âti topluluğuna katıldı. Edebiyat yaşamını Ümit, Servet-i Fünun, Resimli Kitap dergilerinde küçük öyküler ve düzyazı şiirler yayımlayarak sürdürdü. Yunan ve Latin mitolojisinin yanı sıra doğu mitolojisine de ilgi duydu. Bergson ve Freud'un etkisi ile ruh tahlillerine geniş yer veren ilk öykü kitabı "Bir Serencam"' 1913 yılında yayımlandı. Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı sırasında ülkenin durumu, sanat anlayışını değiştirmesine yol açtı.

Türk romanında "kişileri toplumsal koşullara ve tarihsel sürece bağlamaya çalışırken, bu kişilere canlı ve gerçek bir kişilik kazandırma uğruna bilinçli bir çaba göstermiş bir yazar" olarak nitelendirildi. Yaban, Ankara, Panorama romanlarında Milli Mücadele ve Anadolu ile ilgili konuları işleyerek edebiyatın Anadolu'ya açılmasında önemli rol oynadı. 1920'li yıllarda iyimser bir devrimci görünümündeyken, daha sonra umutlarını yitirdi ve romancılığını devrimci yönde kullanmaktan vazgeçti. 1955'yılından sonra da anı kitaplarından başka bir şey yazmadı.

Milletvekilliği, Kurucu Meclis Millî Birlik Komitesi Temsilciliği yapan, kurucuları arasında yer aldığı Kadro dergisi, Kemalizm'i Marksistleştirmekle suçlanıp kapandıktan sonra diplomat olarak yurt dışında çeşitli görevlerde bulunan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 1974 yılında öldü. •

KARA FATMA

(Fatma Seher)

Yazan: Prof. Dr. RECEP AKDUR
Başkent Üni. Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı AD Bşk.

Kurtuluş Savaşı, yalnızca düşmana değil, yoksulluk ve yoksunluğa karşı da kazanılmış bir zaferdir. Bu nedenle hem kahramanlık hem de fedakârlık örnekleri ile doludur. Bunlar arasında; Onbaşı Halide Edip Adıvar, Üsteğmen Fatma Seher *(Kara Fatma)*, Çavuş Halime Kocabıyık, Onbaşı Nezahat Baysel, Gördesli Makbule, Şerife Bacı, Emine Ayşe Aliye *(Çete Ayşe)*, Tayyar Rahmiye gibi yüzlerce kadın da vardır. Ne yazık ki, bunların kahramanlıklarını ayrıntılı bir biçimde yazan /anlatan kaynaklar yok. »

Kurtuluş Savaşı Kahramanı Kara Fatma'nın Ölümünün **54.** Yıl Dönümü

Bırakın kahramanlıkları hakkındaki ayrıntılı bilgiyi, birkaçı hariç, çoğunun yaşam öyküleri bile tam olarak bilinmemektedir.

Bu fedakâr kahramanlardan biri, Gazi Milis Üsteğmen Fatma Seher'dir. Balkan Savaşları'ndan başlayarak, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda birçok cephede savaşmış, büyük yararlılıklar göstermiş ve İstiklâl Madalyası sahibi olmuş olan Fatma Seher Erden, 2 Temmuz 1955'de vefat ederek aramızdan ayrılmıştır.

Kara Fatma:
"Bundan sonra erkek kadın yok hep beraber çalışacağız. Kadın peçesiz ve yüzü açık gezmekle iffetini kaybetmez."

Kara Fatma, Atatürkçü, yurtsever, mücahit gibi nitelemelerin yanında, Türk Jaenne Darc'ı olarak da adlandırılan kahramanlarımızdan biri. Her yönüyle çağdaş Türk kadınının bir temsilcisi. Mülakatlarından birinde gazetecinin, *"Hayatın her alanında bir erkek gibi davranabiliyor musunuz?"* diye sorması üzerine; ...*"Bundan sonra erkek kadın yok hep beraber çalışacağız. Kadın peçesiz ve yüzü açık gezmekle iffetini kaybetmez. Memleket bizden öyle çok vazifeler istiyor ki; bunlar arasında peçe ve çarşafı düşünecek halde değiliz."* diye yanıt vermiştir.

Hakkında çok şey söylenip yazılmış. Ancak kesinleştirilmiş ve kayıtlara geçirilmiş bir yaşam öyküsü bile yok. Birçok kaynakta Erzurumlu olduğu bildirilen Kara Fatma'nın, doğum yılı dahi kesin olarak bilinmiyor. Bazı kaynaklar 1877 diğer bazısı ise 1888 doğumlu olduğunu yazıyor.

Savaşlara ilk olarak Balkan ve Kafkas cephesinde subay olan eşi ile birlikte katıldığını yazan kaynaklar var ise de yaşamının bu dönemi hakkındaki bilgiler belirsiz. Bunun en önemli nedeni; milis olduğu için kendisine ve müfrezesine ait bilgilerin askeri kayıt ve belgelere yeterince geçirilmemiş olması. Ayrıca Millî Mücadelede yararlılık gösteren kadın kahramanların birçoğunun "Kara Fatma" olarak anılması/adlandırılması bu belirsizliği ve karıştırmayı arttıran diğer bir etken. Hakkındaki en önemli bilgi kaynağı; o zamanın gazetelerine verdiği demeçleri. Bunlardan birinde eşinin, Sarıkamış Harekâtı (22 Aralık 1914-04 Ocak 1915) sırasında Şehit düştüğünü söylemiştir.

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan (30 Ekim 1918) sonra önce İstanbul'a daha sonra oradan Bolu ve Ankara üzerinden Sivas'a giderek, Kongre (4-11 Eylül 1919) nedeniyle Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal ile görüşmüş ve ondan görev talep etmiştir. Mustafa Kemal, görev talimatı ve bizzat yazdığı el

yazması belgeyi verirken ona, Kara Fatma diye hitap etmiş ve sonradan bu lâkap kendisinin de benimseyip kullandığı bir isim olarak kalmıştır.

Mustafa Kemal'den görev talimatını aldıktan sonra İstanbul'a gitmiş ve topladığı küçük bir milis grubu ile İzmit'e geçmiştir. Orada da milis toplamaya devam ederek, müfrezesindeki milis sayısını 100 kişiye çıkarmıştır.

Bir süre sonra İngilizler bölgeyi Yunanlara bırakmış. Kara Fatma, milislere silah ve mühimmat toplarken Yunan askerlerince yakalanarak esir düşmüş ve ağır şiddete maruz kalmıştır. Bir süre esir kaldıktan sonra kaçarak kurtulmayı başarmış ve tekrar müfrezesinin başına geçmiştir.

Başarılarının artması ve köylülerin güvenini kazanmasından sonra emrindeki milislerin sayısı 43'ü kadın 700'ü erkek olmak üzere yaklaşık 750 dolayına çıkmıştır. Bolu'dan İzmit'e kadar olan bölgede görev yapmış ve büyük yararlılıklar göstermiştir. Bölgenin kurtuluşundan sonra Birinci İnönü, İkinci İnönü, Sakarya savaşı ve Büyük Taarruz'da da görevlendirilmiştir. Bu savaşlar sırasında defalarca yaralanarak gazi olmuş ve tedavisinden hemen sonra birliğinin başına geçerek savaşmaya devam etmiştir.

Sakarya Savaşı (22 Ağustos -13 Eylül 1921) ile Büyük Taarruz (26 Ağustos-9 Eylül 1922) arasında halkın moralini yükseltmek amacı ile, babaları şehit olan yetimler için Ankara'da Çiçek Bayramı adında bir bayram düzenlenmiştir. Bu bayrama Kara Fatma da davet edilir. Bu vesile ile Atatürk'le aynı ortamlarda bulunur. Atatürk'ten büyük bir iltifat görür. Atatürk onu yerli ve yabancı konuklarına İzmit Karargâh Tahkim Komutanı olarak takdim eder. Bayram kapsamında bir atış yarışması yapılır. Birinci olan Kara Fatma'ya bizzat Atatürk tarafından hediyeler ve teğmen rütbesi verilir. Başka bir anlatımla Kara Fatma, İstiklal Savaşı'na katılan kadın

Kara Fatma silah arkadaşlarıyla birlikte

kahramanlarımız arasında, subaylık statüsüne yükseltilmiş olan tek kadındır. Ankara'dan sonra Trabzon üzerinden Erzurum'a geçerek iznini orada kullanır ve Büyük Taarruz için tekrar müfrezesinin başına döner. Afyon dolayında görevlendirilir.

1. Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde savaşan Kara Fatma, eşinin Sarıkamış'ta şehit olması sonucu memleketi Erzurum'a dönmüştür.

Afyon Sürmeli köyü yakınlarında Yunan birliklerine yaptığı saldırılardan birinde Yunanların attığı kementle yakalanarak ikinci kez esir düşer. Şiddete maruz bırakılarak kendisinden bilgi almaya çalışılır ise de sır vermez. Yunan orduları baş komutanı General Trikopis'in karşısına çıkarılır. General Trikopis, gözünde canlandırdığı devasa Kara Fatma beklentisi ile karşısında duran ufak tefek ve zayıf kadını bağdaştıramaz ve hayretler içinde; *"Kara Fatma sen misin?"* diye birkaç kez sorar. Bunun üzerine; *"Anadolu'daki Kara Fatmaların en güçlüsü benim."* diye cevap verir. Kendisini muhafaza eden askerlerce yerlerde sürüklenerek susturulur.

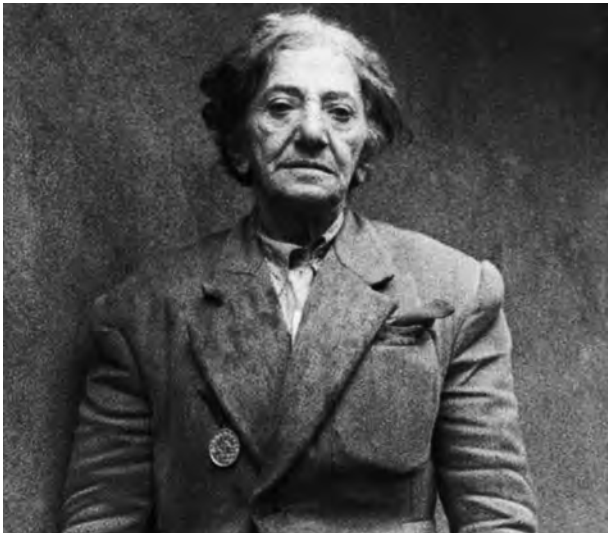
Bir fırsatını bulur, kaçarak esaretten kurtulur ve tekrar Afyon Sürmeli Köy civarındaki müfrezesinin başına geçer. Burada gösterdiği başarılar sonunda üsteğmenliğe terfi etmiştir ki; bu rütbe Kurtuluş Savaşı'nda kadın kahramanlarımız tarafından kazanılan en yüksek rütbelerden biridir.

Bursa Yunan işgalinden kurtarıldıktan (11 Eylül 1922) sonra, Gazi Fatma Seher Hanım savaştaki görevini onurla tamamlayarak, Milis Üsteğmen rütbesiyle terhis/emekli olur. Üstün cesareti ve başarıları nedeniyle İstiklal Madalyası verilerek; savaştaki silahı kendisine armağan edilir.

Kurtuluş Savaşı Kahramanlarından birçoğu yalnızca savaş süresince yoksunluk ve yoksulluk içinde savaşmamış; zaferden sonra da çok alçakgönüllü bir hayat sürdürmüştür. Dr. Hikmet Boran, Dr. Refik Saydam, Dr. Reşit Galip bunlardan bazıları. Kara Fatma'da, savaştan sonra kendine bağlanan üsteğmen maaşını *"Ben vatanımı çıkar için savunmadım"* diyerek savaşta yaralandığında yaralarını sa-

ran Kızılay'a bağışlamıştır. Bu nedenle de daha sonraki yıllarında alçakgönüllü bir yaşam sürmesinin ötesinde, zaruret içinde yaşamış ve son günlerini Darülaceze'de geçirmiştir.

İstanbul Şişli'deki Darülaceze'de yaşarken 02 Temmuz 1955'de vefat etmiş ve Kasımpaşa'daki Kulaksız mezarlığında toprağa verilmiştir. Daha sonra bir yol inşaatı nedeniyle, bulunduğu yerden kaldırılan Kara Fatma'nın kabri meçhul hale gelmiştir. Bu vefasızlığı kısmen gidermek için, Kızılay 2014 yılında Kasımpaşa'daki Kulaksız Mezarlığı'nda

Fatma Seher yaşamının son yıllarında göğsünde taşıdığı İstiklal Madalyası ile

onun adına temsili bir anıt-mezar yaptırmıştır. İçinde bulunduğumuz Temmuz 2019 onun ölümünün 54. yıldönümüdür. Minnet ve saygıyla anıyoruz. Işıklar içinde uyusun. Yaraşır bir törenle, anılarak, gelecek nesillere örnek gösterilmeyi misliyle hak eden bir kahraman olmasına karşın, bunun yapıldığını ve Kara Fatma ve benzeri kahramanlarımıza yeterince vefa gösterildiğini söyleme şansına sahip değiliz. •

Kasımpaşa Kulaksız Mezarlığındaki Kara Fatma anıt mezarı

Kaynakça:
• Çelik E.T.: Milli Mücadelede İzmit'te Türk Jaenne Darc Fatma Seher Hanım http://www.kocaelitarihi-sempozyumu.com/bildiriler3/68.pdf (Erişim 20 mayıs 2019)
• Kalıpçı İ.: Bursa'nın Kurtuluşuna İmza Atmış Bir Mücahit Kadınımız Kara Fatma (Fatma Seher) Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt: XIV, Sayı 42, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı sayfa:1201-1212
• Sarıçoban G.: Milli Mücadelede Anadolu Kadını, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Aralık 2017 21(4)1331-46

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol' un Hem Yaşadım Hem de Yazdım adlı kitabından

Gürsel, Eşini Tanıttı: "Bu da Bizimki..."

Bir subayın omuzunda görülebilecek en yüksek rütbeye ulaşan Orgeneral Cemal Gürsel, hiçbir asker üniformasında görülmeyen başka bir rütbenin daha sahibi idi.

Orgeneral Gürsel, ordunun "Ağa"sıydı da...

Doğasında zaten var olan "babacan"lık hoşgörüsüne, bir de "Ağa"lık yapısının otoritesi eklenince Orgeneral Cemal Gürsel, tam anlamıyla, "tadından yenmez" bir komutan olmuştu.

Cemal Gürsel

İsmet İnönü'nün deneyim birikimini özetlemek için kullanılan, "herkes için istikbal olan, onun için mazidir" sözü, sınırları darlaştırılmış bir anlamda Cemal Gürsel için de kullanılabiliyordu.

Çok makamı arkasında bırakmış olmasının verdiği rahatlıkla, "Ağa"lık sıfatının bileşimi, "dünyasal hiçbir nimete önem vermeyen" bir büyükbaba tipi oluşturmuştu Cemal Gürsel'de.

Bu kadarıyla da kalmazdı, çok kişinin yaşam biçimini yönlendiren kimi toplumsal kurallara da öyle pek önem vermezdi.

Kişiler'in kişiliklerinden önce makamlarına saygı göstermesiyle dikkat çeken İsmet İnönü ile bu yapısının sahibi Cemal Gürsel, iki kutbun iki "ters" başını oluşturuyorlardı.

İkisinin de birbirlerine ters, kendilerine özgü bu yapılarına 27

Mayıs'ı izleyen ilk günlerde tanık olduk.

***

Ülkeyi 27 Mayıs'a götüren olaylar giderek yaygınlaşıp, üniversite bahçelerinden kaldırımlara, kaldırımlardan da meydanlara taşmaya başlayınca, ülke yöneticileri 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlama törenlerini yasakladılar.

Aradan bir hafta geçince 27 Mayıs başa geldi. 27 Mayıs'tan tam bir gün sonra ülkenin yeni yöneticileri başa geldi, onların başa gelmelerinden tam bir ay sonra da, yeni yöneticilerimizin akılları başlarına geldi.

"Gençlik ve Spor Bayramı'nı kutlamayı unuttuk, bu arada" dediler ve...

Bütün Ankaralıların 19 Mayıs Stadyumu'na sığabilen bölümü o gün, bir taşla iki kuş vurmakla kalmadılar, bir taşla tam üç kuş vurdular.

19 Mayıs Stadyumu'nda üç gün sonra yapılacak Türkiye-İskoçya Milli Futbol maçına, bayramı da monte ettiler:

"30 Haziran günü 19 Mayıs Stadyumu'nda Türkiye-İskoçya milli futbol maçından önce Gençlik ve Spor Bayramı da kutlanacaktır. Bütün Ankaralıları bekleriz." dediler.

İsmet İnönü ve Cemal Gürsel

Bütün Ankaralıların 19 Mayıs Stadyumu'na sığabilen bölümü o gün, bir taşla iki kuş vurmakla kalmadılar, bir taşla tam üç kuş vurdular.

Hem Gençlik ve Spor Bayramı kutlama törenlerini izlediler, hem Türkiye-İskoçya milli maçını seyrettiler, hem de...

Hem de, bir aydır radyoda seslerini duydukları, gazetelerde fotoğraflarını gördükleri yeni yöneticilerini, ilk kez canlı olarak gördüler.

27 Mayıs döneminin Şeref Tribünü'ndeki yöneticileri ile 27 Mayıs döneminin kimi kapalı kimi açık, kimi kale arkası tribünlerdeki yönetilenleri, birbirleriyle ilk kez o

gün yüzyüze geldiler.

Birbirleriyle ilk kez o gün yüzyüze gelenler, sadece Şeref Tribünü'ndeki yöneticiler ile, öteki tribünlerdeki yönetilenler değildi. Şeref Tribünü'nün konuklarının büyük bir bölümü de ilk kez o gün birbirleriyle yüzyüze geldiler.

Bu kişiler arasında dikkatleri üzerlerine en çok çeken iki "Çift" ise, İsmet İnönü ile eşi Mevhibe İnönü ve Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel ile eşi Melahat Gürsel'di.

İsmet İnönü, Harp Akademesi'ndeki öğrencilik günlerinden başlayarak, tüm yaşamı süresince üstün bir titizlikle uyguladığı protokol kuralları çerçevesinde ve doğasında varolan nezaketi ile eşini Devlet Başkanı Orgeneral Gürsel'e tanıttı:

"Sayın Devlet Başkanı, size eşim Mevhibe İnönü'yü takdim ediyorum" dedi.

Orgeneral Gürsel, bir hanımefendi karşısında bir Türk erkeğinin gösterebileceği nezaketin tümünü ve aynı anda göstererek elini uzattı, Mevhibe İnönü'nün elini sıktı.

"Sizi tanımakla şeref duydum, hanımefendi" dedi.

Sıra şimdi, Devlet Başkanı'ndaydı.

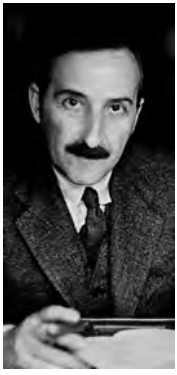
Gerek Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yaptığı tüm kademelerde, gerek özel yaşamında hep koruduğu babacan ve hoşgörülü tavırları nedeniyle kendisine "Ağa" adı takılan Orgeneral Cemal Gürsel, İsmet İnönü'ye eşi Melahat Gürsel'i tanıtacaktı.

Gürsel sağına baktı, eşini göremedi. Soluna baktı orada da göremedi. Arkasını döndü, eşi Melahat Gürsel'i, bir hanımla konuşurken gördü.

Elini uzattı, bir mengene gücündeki parmaklarıyla eşinin omuzunu az altından, kolunu tuttu, kavradı ve Melahat Gürsel'i önce kendine doğru çekti, sonra İsmet İnönü'ye doğru itti:

Ve "First Lady"yi şöyle tanıttı İsmet İnönü'ye:

"Bu da bizimki..." •

Stefan Zweig'ın Kitaplarından

Bize hiçbir şey yapmadılar. Sadece bizi en mutlak anlamdaki hiçliğin içerisine yerleştirdiler, çünkü bilindiği gibi dünyada hiçbir şey insan ruhu üzerinde hiçlik kadar ağır baskı uygulayamaz.

-Satranç-

Tek bir cesur insanın başarısından, tüm bir kuşağa yetecek şevk ve cesaret doğar; bu daima böyledir.

-Bir İnsan Bir Yaşam-

Yaşamımda ilk kez, yeryüzündeki en büyük kötülüklerin kaynağının vahşet ve kötü niyet değil, kişilerin yenemedikleri zayıflıkları olduğunu anlıyordum.

-Sabırsız Yürek-

Atatürk'ün Türk Tarih Tezi'nde

SİBİRYA TÜRKLERİ

Sakalar / Yakutlar

Atatürk'ün 1930'da kurduğu *"Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti"*nin amacı, dünya, insanlık ve uygarlık tarihinde Türk varlığını ortaya koymaktı. Cemiyetçe yazılan ve 1930 sonrası liselerde ders olarak okutulan dört ciltlik tarih kitapları, Atatürk'ün ortaya koyduğu Türk Tarih Tezi'ni öğretiyordu. 1932 basımı "Tarih 1" ders kitabında "İskit Türk İmparatorluğu" başlıklı bölümde, şu saptamalar yer alıyordu:

Saka Cumhuriyetinden bir genç kız portresi.

Saka Türkü kadınlar.

Saka Türklerinin yaşadığı sert iklim koşulları. *(üstte)* Saka Cumhuriyetinde gençler. *(altta)* Saka Türkleri geleneksel inançlarını büyük ölçüde koruyor *(yanda)*

- "Türklerin pek eski devirlerden beri Orta Asya'dan gelip yerleştikleri alanlardan biri de Doğu Avrupa'nın güney kısmı, yani Karadeniz'in kuzeyinde Yayık Irmağı ile Ural Dağları'ndan Tuna Irmağı'na kadar uzanan geniş bölgedir. (...)

*Bugün Güney Rusya denilen bu bölgeye yerleşmiş Türklere eski Yunan tarihçileri **'İskit'** derlerdi." (...)"Dipnot 1 - Eski Yunan tarihçilerinden Herodot **'İskit'** kelimesinin, Karadeniz kuzeyindeki halk tarafından, devletlerinin kurucusuyla ilişkili olarak kendilerine verdikleri **'Skolot'** veya **'Oskolot'** isminin Yunanca şekli olduğunu söyler. İranlılar aynı yüzyılda bunlara daha doğru bir söyleyişle **'Sakalar'** derlerdi. Türk topluluğundan oldukça büyük bir öbeğin o dönemlerde kendilerine **'Saka'** unvanını vermiş oldukları anlaşılıyor. Bu adı bugün Sibir*

Saka Türkleri halk danslarında

*kuzeyinde yaşamakta olan **'Yakut Türkleri'** korumaktadırlar; **'Yakutlar'** kendilerine bugün bile **'Yakut'** değil **'Saka'** derler." (a.g.e.-s.69)*

"Tarih 1" kitabının bu bölümünün kaynakları Herodot, Attaliate, Hammer, Strabon, Homeros, Hesiode, Eschyle ve Hipokrat idi. Kaynaklarda Perslerin İskitlere 'Saka' dedikleri bilgisi vardı, ancak İÖ 1000'lerdeki o 'Sakalar'ın, bugün Sibirya'nın Kuzey Doğusunda 'Yakutistan' denilen Saka Cumhuriyeti'nde yaşamakta olan 'Sakalar' olduğu, 'Tarih 1' kitabından başka hiç bir kaynakta geçmiyordu. Atatürk'ün Türk Tarih Tezi'nde ortaya konulan bu savın doğru olup olmadığını araştırmaya koyulunca, kaynakları büyük bir özenle yeniden okumaya başladım. George Rawlinson'un Sir Henry Rawlinson'un yardımıyla İngilizce'ye çevirdiği 1861'de yayımlanan Herodot Tarihi'nde şu satırlar önemliydi:

*- "Sakalar yani İskitler, **pantolon** giyiyorlardı ve başlarında uzun bir noktaya yükselen sert başlıklar vardı. Kendi ülkelerine özgü yay ve hançer yanı sıra **'sagari'** dedikleri savaş baltaları da taşıyorlardı. Onlar gerçekte **'Amyrgian** (okunuşu: **Amurgian**) **İskitleri**'ydi, ama **Persler onlara 'Saka' adını verdiler, çünkü Persler bütün İskitlere bu adı veriyorlardı.** (...)"* [1]

Bu satırlara ilişkin olarak, dipnotta da şu önemli bilgiler veriliyordu:

*- "Daryus'un Nakşı Rüstem'deki mezarındaki yazıtta, Pers yönetimi altındaki Asyalı İskitler **'Saka Humavarga'** ve **'Saka Tigrakhuda'** olarak belirtiliyor. Görünüşe göre **'Saka Humavarga'** Hindistan sınırları üzerindeki **'Doğu İskitleri**'ni belirtiyor; **'Saka Tigrakhuda'** ise imparatorluk içinde dağılmış olanlar, basitçe **'yaycı'** olarak bilinenlerdir. Hellanicus'a göre; **'amyrgian'***

*sözcüğü **coğrafi** bir adlandırmadır; içerisinde İskitlerin yaşadığı düzlüğün adı olan **'Amyrgium'**dur (okunuşu: **Amurgiyum**)."*

Herodot Tarihi'nde Perslerin İskitlere Saka dediklerine ilişkin bilgilerin doğruluğu, hem Behistun ve hem de Persepolis yazıtlarında görülüyor; **Amyrgian** (okunuşu: **Amurgiyan**, Sakaların (Persçesi: Saka **Humavarga**) yaşadığı topraklar; Asya'da, Aral gölünün, Amu Derya ve Siri Derya ırmaklarının doğusunda gösteriliyordu.

Persepolis kabartmalarında Sakalar (İskitler).

Amurgium'u o yörede arayan tarihçilerden kimileri, bunun Türkistan'daki '**Murghab Irmağı**' olabileceğini ileri sürmüşlerdi.[2]

Amurgian Sakaların Persepolis kabartmalarındaki görüntüleri, giyimleri, kulaklarının üzerini ve boyunlarını kapatan başlıkları, onların Murghab Irmağı dolaylarında değil, oldukça soğuk bir ülkede yaşadıklarını gösteriyordu.

Atatürk'ün Türk Tarih Tezi'ni öğreten 1932 basımı "Tarih 1" kitabında, Herodot'un anlattığı Sakalar için: *"Bu adı bugün Sibir kuzeyinde yaşamakta olan **'Yakut Türkleri'** korumaktadırlar; **'Yakutlar'** kendilerine bugün bile **'Yakut'** değil **'Saka'** derler."* tümcesi, beni **Amurgian** yer adını Sibirya'daki Saka Cumhuriyeti (Yakutistan) dolaylarında araştırmaya yöneltti.

İngilizlerin çok ayrıntılı ve çok eski bir Asya haritasında, yer adlarını incelerken, Saka Cumhuriyetinin güneyinde **'Amur'** (Grekçe: **'Amyr'**) ırmağının bulunduğunu gördüm. Bu ırmağın Kuzeyinde Rusya'ya bağlı **Amur Oblastı** (eyaleti) ve Saka Cumhuriyeti, güneyinde ise Mançurya vardı; ırmağın Mançu dilindeki adı: **'Saghalien-Oula'** (günümüzdeki yazılışıyla: **'Sakhalin Oula'**) idi. Amur ırmağının denize bağlandığı yerin

güneyinde **'Sikothe-Alin Dağı'** ve karşısında **'Sakhalin Adası'** uzanıyordu.

Sakalara ilişkin Herodot vs. eski kaynaklarda geçen adların neredeyse tümü bu coğrafyada bir araya toplanmıştı. Sakalara verilen İskit adı Herodot Tarihi'nde Grekçe **'Skuthai'** olarak yazılıyordu; Sibirya'daki Saka Cumhuriyetinin güneyinde bir dağın adı ise söylenişi **'Skuthai'**ye benzer **'Sikothe'** idi. Herodot Tarihi'nde Perslerin tüm İskitlere Saka dediği, Amurgian Sakaların en doğuda Amu derya ırmağının doğusunda yaşadıkları yazılıydı; Sibirya'daki Saka Cumhuriyetinin (İngilizce yazılışı: Republic of **Sakha**) güneyinde **Sakhalin**, bir adanın adı; **'Amur'**, bir ırmağın adı; ve **'Sakhalin-Oula'** da o ırmağın Mançu dilindeki adıydı. Bu adların toplandığı coğrafyanın hemen kuzeyinde kendilerini Saka (İngilizce: **Sakha**) olarak adlandıran Saka Türkleri yaşıyordu.

Saka Cumhuriyeti'nin güneyindeki coğrafi adlar.

Peki bu adlar Sibirya'da Saka Türklerinin dilinde var mıydı, eğer varsa anlamları neydi?

Bu soruların yanıtları için Atatürk'ün 1937'de Türkçe'ye çevirttiği Pekarski'nin "Yakut (Saka) Dili Sözlüğü"ne baktım. Sözlükte **'Amır'** maddesi vardı ve bu sözcük **'Amur'** Irmağının adı olarak geçiyordu. Herodot Tarihi'nde **'Amurgian Saka'**daki **'Amurgian'**a çok benzeyen **'Amırgn'** maddesi de vardı bu sözlükte ve bu sözcüğün anlamı **"sert, şiddetli, amansız"** olarak verilmişti. (s.19)

Dahası, Yakut (Saka) Dili Sözlüğü'nde Herodot Tarihi'nde bir İskit (Saka) Bilgesi olarak anılan **'Anakhar/sis'**in adını çağrıştıran **'Anağr'** sözcüğü de vardı ve bu

Amır
1) Amur nehri.
2) Amur eyaleti, *VP.*

amıra*h* [bk. **amara*h***].

amırığn
1) yavuz, sert, müthiş, şiddetli; hunhar, haşin, amansız, şedit, *DP.*; **amırığn kisi** sert adam, şedit adam.
2) sertlik, amansızlık.

amırığnnan (v) [**amırığn**'dan]
amansız, şedit (gazaplı) tavır takınmak.

amırığnnağ*h* [**amırığn**'dan]
yavuz, haşin, sert; amansız, şedit, *VP.*; **amırığnnağ*h* tığnnağ*h* abağsı** felâket ve dehşet getirici nefesi olan **abağsı**, *Ya.*

²anağr (v) [krş. **²anğağr**]
görmek (gayritabiî, acayip, hoş olmıyan bir şeyi), hayal görmek, *VP. Por.*; **ağıs ara*h*sığlağ*h* arağas solku asın annınan ağıs sardanğalağğınan anağran anağalyıta (turbut)** (kadın) sekiz örgülü ipek saçlarının altından, sekiz parıltısiyle okşuyordu, ***Hud.***

bözcük **parıltı** anlamına geliyordu. (s.21)

Bütün bu bulgular, günümüzde Sibirya'da Saka Cumhuriyeti'nde yaşayan **Saka Türkleri**'nin İÖ 700'lerde Aral Gölü'nün Doğusunda yaşamış olan **Amurgian Sakalar**'la bağlantısı bulunduğunu düşündürüyor.

Sibirya'daki Saka Türkleri'ni konu alan antropolojik çalışmalar, Sakaların geçmişte Baykal gölü ve dolayında yaşarken kuzeye şimdiki Sakha Cumhuriyeti topraklarına göç

Saka Türkleri üzerinde antropolojik çalışmalar yürüten bilim insanlarının 1890'larda fotoğrafladıkları Saka Türkleri.

Saka Türkleri (1890'lar

yoluyla geldiklerini saptamış bulunuyor. (V.L.Seroşevsky, Saka-Yakutlar, s.47, 48)

Bu göçün tarihi çok eski değil; ancak, daha eski tarihlerde, tıpkı Yüe-Chilerin geçmişte ikiye ayrılarak bir küçük bir bölümü kuzeye, büyük bölümü Batıya göç ettiği gibi, Sakalar da binlerce yıl önce Amur Irmağı dolayında yaşamaktayken çeşitli nedenlerle ikiye ayrılmış; küçük bölümü Kuzey Doğu'ya Sibirya'ya giderken büyük bölümü Güney Batı'ya Aral Gölü'nün Doğusuna göç etmiş; ve burada kendilerini **Amurgian** (Amurlu) Sakalar, **Amurğ** (şiddetli, sert, amansız) Sakalar olarak tanıtmış olabilirler.

***

Çok yıllar önce, İskitler / Amurgian Sakalar konusunda yaptığım araştırmalarda, yer ve topluluk adlarına ilişkin bulgulara dayanarak: Herodot Tarihi'nde, Behistun ve Persepolis yazıtlarında sözü edilen İskit / Sakaların bir bölümü, günümüzde Yakutistan'da Saka Cumhuriyeti'nde yaşayan Saka Türkleridir, diyebiliriz. Atatürk'ün Türk Tarih Tezi'nde İskitlerin, Sakaların Türk olarak nitelenmesi, yer ve topluluk adlarından oluşan bu verilerle doğrulanabilir. •

cengizozakincibd@gmail.com

1- George Rawlinson, Herodot Tarihi çevirisi (1861), c.4, s.53, 7/64: "Sacae or scyths, were clad in trousers, and had on their heads tall stiff caps rising to a point. They bore the bow of their country and the dagger: besides which they carried the battle-axe, or sagaris. They were in truth **Amyrgian Scythians**, but the Persians called them **Sacae**, since that is **the name they give all scythians.** The Bactrians and the **Sacae** had for leader Hystaspes, the son of Darius and of Atossa. the daughter of Cyrus."
Dipnot 5- "In the inscription on the tomb of Darius at Nakhsh-i-Rustam, the Asiatic Scythians under Persian rule are distinguished as "Saka Huwavarga" and "Saka Tigrakhuda" the former apparently designating the eastern Scythians on the confines of India; the latter, those scattered through the empire, who are knownsimply as "bowmen." According to Hellanicus, the word "Amyrgian" was strictly a geographical title, "Amyrgium" being the name of the plain in which the Scythians dwelt. (Steph. Byz. ad voc. ...)"

2- I. P'iankov, The Ethnic of Sakas (Scythians), "History of Iran" içinde makale.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınayın.

1 Destinasyon *(Fr.)*
a-Seslendirme
b-Tanıtma kartı
c-Engelleme
d-Varış yeri

2 Postulât *(Fr.)*
a-Sağlıklı
b-Ön doğru
c-Şişirme haber
d-Varış yeri

3 Arboretum *(Lat.)*
a-Aşınma payı
b-Ağaç parkı
c-Atış alanı
d-Alıştırma

4 Çıngar *(Rum.)*
a-Sonsuz
b-Kavga, gürültü
c-Yaygaracı
d-Taslam

5 Sektör *(Fr.)*
a-Sürem
b-Gösteri
c-Bölüm, kesim
d-Yarıyıl, dönem

6 Modern *(Fr.)*
a-Güncel
b-Çağdaş
c-Sevimsiz
d-Belirgin, açık

7 Arketip *(Fr.)*
a-Kümelenme
b-İndirim
c-İlk örnek
d-İçgösterir

8 Alivre *(Fr.)*
a-Önceden satış
b-Bayağılık
c-Ayırma
d-Atış alanı

9 Ekstrem *(Fr.)*
a-Sınırlamak
b-Girişken
c-Uç
d-Bayağılık

10 Hidrofor *(Fr.)*
a-Subasar
b-Kurultay
c-Danışım
d-İndirim

11 Holigan *(İng.)*
a-Doruk
b-Güçsüzlük
c-Kesin uyarı
d-Serseri, hayta

12 Libero *(İta.)*
a-Kümelenme
b-Gündelik
c-Son adam
d-Parıltı

13 İllegal *(Fr.)*
a-Kavram
b-Soy kırım
c-Hazır giyim
d-Yasa dışı

14 Navigatör *(Fr.)*
a-Bağımsız ülke
b-Nota işareti
c-Bölüntü, hizip
d-Yönleyici

15 Reflektif *(Fr.)*
a-Kırık çizgi
b-Yansıtıcı
c-Bilimsel söz
d-Niteliksiz

Yanıtlar: 151. sayfada

(İng.) İngilizce, (Fr.) Fransızca, (Lat.) Latince,
(Rum.) Rumca, (İta.) İtalyanca

Promete
Necdet Pamir

İran'a ABD Yaptırımlarında Yeni Dönem ve Olası Sonuçları

Trump yönetimi, 8 Mayıs 2018'de, BM Güvenlik Konseyi'nin diğer 4 daimi üyesi (ABD, Rusya, Çin, Fransa, İngiltere) ve Almanya ile birlikte (P5+1) imzaladıkları "Kapsamlı Ortak Eylem Planı"ndan çekildiğini açıkladı. Ve ardından, İran'a ve İran ile ticaret yapacak ülkelere yönelik iki aşamalı ambargo planını devreye koydu. İlk aşamada, Türkiye dahil 8 ülkeye "bir süre daha alımlara devam edebilmeleri için muafiyet

tanınacağını" açıklayan yönetim, Mayıs 2019 başından itibaren bu muafiyetleri kaldırdığını duyurdu. ABD'nin bu tek yanlı, hukuki dayanaktan yoksun yaptırım kararının ve baskısının kabul edilemezliği bir yana; bu yaptırımların, "reel-politik" açısından, gerek İran üzerinde, gerek küresel ölçekte ve özellikle de Türkiye için olumsuz etkilerinin yansımakta olduğu da bir diğer gerçekliktir. Bir yandan "ABD'nin tek taraflı karar ve baskılarına uymak zorunda değiliz" açıklamaları yapılsa da, İran'dan ham petrol ithal eden ülkelerin tümünde bir "boyun eğme" gözleniyor.

Trump yönetiminin bir diğer hedefi, görece daha maliyetli üretilen ABD "shale" petrolünün piyasadaki payını artırmak…

İran'ın Küresel Petrol Piyasası'ndaki Yeri-Temel Veriler

2018 yılında, dünyada günlük yaklaşık 100,7 milyon varil petrol üretilirken, gene yaklaşık aynı miktarda petrol tüketildi.[1] ABD ambargosu öncesinde İran, 2017'de günde ortalama 4,98 milyon varil petrol üretirken, iç tüketimi günde ortalama 1,8 milyon varil olarak gerçekleşti.[2] Dolayısı ile İran, ürettiği ham petrolün yaklaşık 3,2 milyon varilini ihraç etme kapasitesine sahipti. Trump yönetiminin "İran petrol ihracatının sıfırlanması" hedefinin gerçekleşmesi, piyasaların mevcut dengeleri açısından; günde 3,2 milyon varillik bir arz miktarının ikamesini gerektiriyor. Trump, bunun Suudi Arabistan ve BAE tarafından karşılanacağını öne sürüyor. Ancak bir diğer önemli hedef, görece daha maliyetli üretilebilen ABD "shale" petrolünün piyasadaki payını artırmak…

Uluslararası Enerji Ajansı'nın tanımına göre, en çok 30 gün içinde piyasaya arz edilebilen ve petrol miktarının en az 3 ay süre ile sürdürülebilmesi durumunda, bu yedek arz miktarı "yedek kapasite" (Spare capacity) olarak kabul ediliyor.

Halen OPEC yedek üretim kapasitesinin (tamamı S. Arabistan'da) günlük 2 milyon varile yakın olduğu biliniyor. Bu miktar, gerektiğinde arzı arttırarak fiyatların düşürülmesi için oldukça yetersiz kalıyor. Örneğin, 2003-2008 döneminde 2,5 milyon varilin altındaki söz konusu kapasite, WTI ham petrol fiyatları-

nın ciddi artışı karşısında çok sınırlı kalmıştı. Dünya ham petrol tüketiminin günlük 100 milyon varili aştığı günümüzde, 2 -2,5 milyon varillik yedek kapasite, İran petrol ihracatının "sıfırlanması" durumunda, daha da yetersiz kalacaktır.

OPEC Nisan 2019 raporuna göre, İran petrol üretimi Mart 2019'da (bir önceki aya göre 28 bin varil/gün azalarak) 2,7 milyon varil/gün civarında gerçekleşti. Bu miktar bir önceki yılın Mart ayına göre 1,1 milyon varil daha az.

İran petrolünün S. Arabistan ve BAE tarafından birebir karşılanması, iki temel nedenle pek mümkün görünmüyor. Birincisi, her rafineri, her tip petrole uygun olmadığından, özellikleri birbirine yakın ham petrollerde bile bir maliyet farkı ve ek işlemlerin gerekecek olması, önemli bir sorun. Bir diğer neden, S. Arabistan dahil hiçbir ülkenin kısa sürede günde 3,2 milyon varillik bir eksilmeyi karşılamasının mümkün görünmemesi. Ayrıca, S. Arabistan'ın her sahasında üretilen petrolün, İran petrolünün uygun olduğu tüm rafineriler tarafından kullanılması da mümkün olamayabileceğinden, İran ham petrol ihracatının "sıfırlanması" durumunda, gerek fiziki ve gerekse ekonomik sorunların yaşanması kaçınılmaz. Bu arz daralmasına, petrol ihracatçısı Venezuella'daki politik karışıklıklar nedeniyle azalan petrol ihracatı da eklenince, oluşan arz-talep dengesizliğinin, petrol fiyatlarını yukarı yönde zorlamasını beklemek doğal olacaktır. Bugüne kadar bu arz daralması, kısmen Libya, Nijerya ve Irak'ın artan üretimleri ile karşılanabildi.[3]

2017 yılında 54 dolar/varil civarında seyreden Brent tipi ham petrol, 2018'de ortalama 71,4 dolar/varil seviyesine yükseldi ve halen bu seviyede devam ediyor. Fiyatların daha da yükselmesini önleyen nedenlerden biri, talep tarafındaki daralma olarak açıklanabilir. Ancak petrolün sadece bir yakıt olmadığı ve yüzlerce sanayi ürününün ham maddesi olduğu anımsanırsa, artan fiyatların; başta Çin, Hindistan gibi büyük miktarda petrol ithal eden ülkelerin ekonomilerine iyi gelmeyeceği açık… Aynı sorun, tükettiği petrolün % 94'ünü ithalatla karşılayan ülkemiz için de geçerli.

ABD Yaptırımlarına Uyuluyor mu?

Son aylarda, İran petrol üretim ve ihracatında ciddi miktarda azalma olduğu gözlemleniyor. Farklı kaynaklarda farklı rakamlar olmakla birlikte, İran'ın günlük petrol ihracatının, Şubat 2019'da 1,1-1,3 milyon varil civarında olduğu rapor ediliyor. Mart ayında ise bu miktarın 1 milyon varil/gün seviyesinin altında olduğu tahmin ediliyor. Ancak bu rakamların ne derece sağlıklı olduğu tartışılır, zira önemli sayıda büyük tankerin, petrol yüküyle açılıp, izlenmemek için radyo sinyallerini kapayarak "izlerini kaybettirdikleri" ve açıkta yüzer depo olarak kullanıldıkları yönünde değerlendirmeler de var.

ABD tarafından "6 aylık süre için muafiyet tanınan ülkeler"den bazıları (Japonya, Yunanistan, Tayland gibi), İran'dan petrol alımlarını durdurdular. Türkiye ise, söylemde ABD yaptırımlarına uymayacağı yönündeki açıklamalarına karşın, 2017'ye kıyasla, alımlarını ciddi oranda azalttı ve örneğin Kasım 2018'de İran'dan alım yapmadı.

Çin, ABD'nin tek taraflı yaptırımlarına uymayacağını açıkladıysa da geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında, Kasım 2018-Ocak 2019 arasında, İran'dan alımlarını ciddi oranda azaltmış görünüyor. Ocak 2019'da Çin, İran'dan günde 190 bin varil ham petrol ithal etti. Oysa Aralık 2018'de günlük ortalama ithalatı 409 bin varil seviyesindeydi. ABD, yaptırımlarda istisnaların uzatılmayacağını (Mayıs 2019 başından itibaren) açıklamadan önce bile, Güney Kore de benzer biçimde, İran'dan ithalatında ciddi azaltmaya gitti. Bir diğer büyük petrol ithalatçısı olan Hindistan'ın, İran'dan Nisan 2019'da yaptığı ithalat miktarı, Nisan 2018'e kıyasla % 57, Mart 2019'a göre % 31,5 oranında azaldı.[4]

Karşılıklı tehditler

ABD'nin 8 ülkeye yönelik yaptırım istisnasını Mayıs 2019'dan itibaren kaldırdığını açıklayınca, "Tahran hükümeti; Birleşik Krallık, Fransa, Almanya, Çin ve Rusya Büyükelçiliklerine, nükleer faaliyetlere tekrar başlayacağını (ve 60 gün içinde, uranyum zenginleştirme oranı üzerindeki sınırlamayı kaldıracağını)[5] duyurduğunu; ancak anlaşmanın iptali için henüz erken olduğunu açıkladı."[6] İran Devrim Muhafızları Ordusu Deniz Kuvvetleri Komutanı Ali Rıza Tengsiri ise "İran'ın Hürmüz Boğazı'nı kullanımı kısıtlanırsa boğazı geçişlere kapatırız. İran'ın kara sularını her türlü tehdide karşı savunacağız." açıklamasında bulundu.

"ABD-İran gerilimi artarken, Washington Orta Doğu'ya Patriot füze savunma sistemi bataryası ve USS Arlington savaş gemisini göndereceğini açıkladı."[7] ABD bu hamleyi, 2 destroyer (USS Gonzales, USS McFaul) ve ilave B52 bombardıman uçakları yollayarak bir adım ileri götürdü. New York Times,

Trump'ın "şahin" ulusal güvenlik danışmanı John Bolton'un, İran'ın Basra Körfezi'nde ABD çıkarlarına yönelik bir saldırı olasılığına karşın, 120,000 ABD askerini Körfez'e yerleştirmek üzere yeni bir savaş planı hazırladığını bildirdi.[8] Bu noktada da "İran Hürmüz Boğazı'nı kapatır mı?" sorusu gündeme geldi.

İran Hürmüz Boğazı'nı Kapatır mı?

İran ekonomisi, sadece petrol ticareti nedeniyle değil, diğer ithal ve ihraç malları ticareti nedeniyle de Hürmüz Boğazı'na yaşamsal biçimde bağımlı. Dolayısı ile Boğaz'ın kapatılması, bir yönüyle dünya petrol ticaretini olumsuz etkilemekle kalmayacak; İran ekonomisini ciddi sıkıntıya sokacak bir etki de yaratacaktır. Bu nedenle de söz konusu hamle, ancak İran'a doğrudan bir askeri müdahaleye kalkışılması halinde yüksek olasılık taşır. ABD'nin de bu hamleye yönelmesi akılcı olmadığı gibi, kolay göze alınabilecek bir hamle değildir. Ancak, böylesi bir "felaket senaryosunun" gerçekleşmesi, Hürmüz Boğazı'ndan günde 18,5 milyon varillik (dünya deniz yolu ile petrol ticaretinin yaklaşık %30'u; dünya petrol ticaretinin % 20'si)[9] bir petrol akışının ve ciddi miktarlardaki sıvılaştırılmış gaz ihracatının (dünya LNG ticaretinin %30'undan fazlası) kesilmesi demektir ve küresel ölçekte bir ekonomik kriz yaratması kaçınılmazdır. İran, Hürmüz Boğazı'nı kapatmaktansa, bir yandan bu tehdidi "Demokles'in kılıcı" olarak kullanmayı sürdürerek müzakere pozisyonu sağlamayı, diğer yandan ise başta Suudi Arabistan ve kendine hasım/ABD'ye yakın gördüğü ülkelerin tankerlerine yönelik engelleme ve sabotajlara yönelme yolunu seçebilecektir. Nitekim uluslararası medyada yer alan haberlere göre, Mayıs 2019 başlarında; 2 Suudi Arabistan, bir BAE ve bir Norveç bandralı tanker, Hürmüz Boğazı'nda "bilinmeyen bir cismin çarpması" sonucunda hasar gördü.[10] S. Arabistan, doğu eyaletlerinden petrol taşıyan bir boru hattına da sabotaj yapıldığını duyurdu.

İran'ın Hürmüz Boğazı'nı kapatması küresel ölçekte bir ekonomik kriz yaratır.

Türkiye'ye Nasıl Etki Eder?

Türkiye, 2017 yılında, ithal ettiği ham petrolün[11] (25,8 milyon ton) yaklaşık % 27'sini (11,5 milyon ton) İran'dan temin etmiştir. Bu oranın yüksek olmasının temel nedenleri; İran'ın Pazar payını arttırabilmek için daha uygun koşullarda petrol satmasıdır. Ayrıca İran'dan alınan

petrolün özellikleri, ülkemiz rafinerileri için uygundur. Her tür petrol, her rafineride işlenmeye uygun değildir. Son dönemde, ABD baskısı ile azaltılan İran petrolü ithalatı, başta Irak ve Rusya Federasyonu olmak üzere, diğer tedarikçilerden alınmaktadır. Bunun da işletme ve ulaştırma gibi kalemlerde, maliyet artışına neden olması kaçınılmazdır.

Bunun da ötesinde, İran'dan petrol ihracatının azalmasının daha önemli ve olumsuz etkileri de söz konusudur. Küresel ham petrol talep artış oranları önceki tahminlerin altında seyrediyor olsa da, son tahlilde, petrol fiyatlarının artması yönünde etki yapacaktır. 2017'de Brent tipi ham petrolün varili 54 dolar seviyesindeyken, 2018 ortalaması (ve bugün) 71,4 dolar/varil olmuştur. Tükettiği petrolün % 94'ünü, doğal gazın % 99'unu ithal eden Türkiye için, bu durum ciddi risk potansiyeli taşımaktadır. Doğal gaz alım fiyatları da bazı petrol ürünlerine endeksli olduğu için, petrol fiyatı arttıkça, doğal gaz faturamız da artmaktadır. Bu olumsuz tabloya, petrol ve gaz alımlarında baz olarak kullanılan ABD dolarının TL karşısında sürekli artan değeri de eklendiğinde, ABD'nin yarattığı bu krizin, Türkiye için çok boyutlu risk ve tehditler yarattığı son derece açıktır.

ABD ile ilişkilerimizin, başta Suriye olmak üzere, Orta Doğu politikalarımızdaki çatışan konumu, bu riskleri daha da derinleştirmektedir. Enerjide yüksek oranda bağımlı olduğumuz Rusya ile de çıkarlarımızın çatışmadığını söylemek, fazla iyimserlik olacaktır. Gerek dış politikada ve gerekse enerji politikalarımızda, bir an önce köklü değişikliklere gidilmesi ve dışa bağımlılığın kademeli olarak azaltılması gerektiği açıktır. Enerjideki ithalat bağımlılığımız, 1990'da % 52 iken, bugün % 76 olmuştur. Bu durum sürdürülebilir değildir. Oysa tükettiğimiz elektriğin 3 katını üretebilecek yerli kaynak potansiyelimiz atıl beklerken, mevcut santrallerimiz de büyük oranda kapasite altında çalışmaktadırlar. Bir an önce, talep tarafı yönetimini, ulusal çıkar ve kamu yararını temel alan, yenilenebilir kaynaklara daha fazla ağırlık veren, enerjinin çok daha verimli kullanıldığı bir enerji politikasına yönelmemiz gerekmektedir. •

necdetpamirbd@gmail.com

1- ABD Enerji Bakanlığı Kısa Dönem Petrol Görünümü Raporu, 7 Mayıs 2019; https://www.eia.gov/outlooks/steo/report/global_oil.php
2- BP Statistical Review of World Energy, June 2018
3- Oil Market Report: 15 May 2019, Uluslararası Enerji Ajansı (IEA)
4- "Oil imports from Iran down 57% y/y in April: Trade"; Reuters, May 07, 2019
5- https://www.theguardian.com/us-news/2019/may/22/us-troop-increase-pentagon-middle-east-iran
6- "Son dakika... İran, nükleer faaliyetlere başlayacağını duyurdu!"; 8 Mayıs 2019, Haberturk.com
7- "ABD-İran gerilimi: ABD Orta Doğu'ya Patriot füze savunma bataryası ve savaş gemisi gönderiyor"; https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48218822, 11 Mayıs 2019
8- https://www.thetimes.co.uk/article/us-could-stumble-into-a-war-with-iran-allies-tell-mike-pompeo-hz0r0ftrw
9- ABD Enerji Bakanlığı; https://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/countries_long/Iran/background.htm
10- "Claim of Attacks on 4 Oil Vessels Raises Tensions in Middle East"; New York Times, 13 Mayıs 2019
11- Ham petrolün yanı sıra petrol ürünleri ithalatı da yapıldığından, bu ayrım belirtilmektedir

Necef Uğurlu

Güzellik mi? Çirkinlik mi?

Gençlik, güzellik Tanrı vergisi ve bedava fakat bunları muhafaza etmek hayli pahalı bir iş.

Güzellik enstitüleri, kuaför, makyaj dükkanları, estetik cerrahi klinikleri, saç dikme... velhasıl güzelleşme uğruna kadınlı erkekli insanlar milyarlarca dolarlık bir "güzelleştirme" sektörünü ayakta tutuyorlar.

Peki güzelleşebiliyorlar mı?

Ölene kadar genç kalabiliyorlar mı?

Bu soruların tek bir cevabı var, imkânsız. Ancak kendilerini iyi hissediyorlar ki bu meşakkati çekiyorlar.

İnsanın kendini "tımar" etmesi

insanlık tarihi kadar eski. Bilineni 8 bin yıllık bir hikaye.

Yüz, saç boyama, parfüm sürme, yüz ve vücudu pudralama, din ve savaş ayinlerinin insanlık tarihi kadar eski adetleri. Arkeologlar yeraltından çıkarttıkları göz ve yüz boyalarının karıştırıldığı paletlere

Makyaj malzemelerinin tarihi binlerce yıl önelere dayanıyor.

dayanarak bu saptamaları yapıyorlar. Yıl, milattan önce 6000! Göz boyamanın tarihi o kadar eski!

MÖ 4000 yıllarında Eski Mısır Medeniyeti'nde güzellik enstitüleri gibi dükkânlar ve parfüm fabrikaları var.

Makyaj yapmak ustalık isteyen bir sanat ve yaygın. Göz farı olarak kullanılan renk yeşil, dudak boyası olarak siyah-mavi renk tercih ediliyor, tırnak etlerini kına karışık turuncu kırmızıya boyamak pek moda. Kadınlar göğüsleri açık gezdikleri dönemde altın rengi boyayı göğüsleri için tercih ediyorlar.

Eski Mısır'da boya, süslenme merakı sadece kadınlara has değil; erkekler de boyanıyor süsleniyorlar. Hem yaşarken hem öldükten sonraki hayatları içinde öbür tarafta kullanmak için makyaj malzemelerini mezarlarında stoklarlarmış. Büyük medeniyet diyoruz şu yaptıklarına bakın!

1920'lerde Tutankamon'un mezarı açıldığında küçük kavanozlarda cilt kremi, dudak ve göz boyaları hemde bozulmamış kullanılabilir halde bulunmuş.

Parfümlerin kokusunun ne olduğu belirlenememekle birlikte bu zamana kadar durmuş olmaları şaşırtıcı; demek öbür tarafta makyaj yapmaya vakitleri olmadı! Hristiyanlık öncesi bütün medeniyet ve kültürlerde pudralar, parfümler boyalar var; Yunan Medeniyeti hariç.

Yunanlar makyajsız doğallığı tercih etmişler.

Mısırlılardan ilham alan Roma'lıların aksine Yunanlar makyajsız doğallığı tercih etmişler.

MÖ 12. ve 7. yy arasında Dor istilalarıyla can derdinde olan Yunanların makyaj yapıp kendilerine bakacak halleri yoktu diyorlar. Nitekim MÖ 5. yy'da altın çağlarında bolluk ve zenginlikle birlikte saray ve asil sınıfın metresleri Mısır usûlü süslenmeye başlıyorlar; hatta ağız kokusu için aromatic yağ bile kullanıyorlar. Erkekler için güzellik ölçüsü ise adaleli çıplak vücut olarak görülüyor.

Zengin sınıfın metreslerinin saçları için tercih ettikleri boya rengi sarı masumiyet, üst sosyal sınıf seksapel sarı saçla simgeleniyormuş. Eh; sonradan sarışın olma merakının kaynağını bulduk sayılır.

Makyaj işinde Romalılar daima Yunanlardan daha kontrolsüz olmuşlar. Sınırsız bir süs, boya merakı belki de doğu seferlerinden ganimet olarak getirdikleri kokular, boyalardan geliyor. Bol bulmuşlar her taraflarına sürüyorlar.

Peki; günümüzde dayanan ve cerrahiye bile ad veren "kozmetik" sözcüğü nereden geliyormuş?

Birinci ihtimal Jül Sezar dönemi Roma'da yaşamış Cosmis isimli ünlü makyözün adından. İkinci ihtimal ise dekorasyon, süsleme sanatı anlamına gelen "kosmetikos" sözcüğünden.

Göz makyajı için kullanılan, kirpik kaş boyaları yapımında bakır taşı, böcek kabukları, bakır oksit ve yanık bademe kadar çeşitli malzemeler mermer kaplarda öğütülüyor.

Mısırlı saraylı kadınlar kaşlarını traş eder, boya ile bu malzemelerle yenisini çizdirirlermiş. "Deli saraylı" lafı herhalde buradan çıkma diyeceğim ama şimdiki zamanda da aynısı başka tekniklerle yapılıyor ve kaşları aynı koli bandından kesip yapıştırmış gibi kadınlar elde ediliyor! Şimdiki zamanda insanlar güzelleşmek, genç kalmak için neler yapıyorlar görüyoruz. Artık sosyal bir histeri halini alan plastik, estetik ameliyatlar ve botoks iğneli kozmetik dünyasında şaşkına düşmüş haldeyiz.

Televizyonlarda bu tür programların "sağlık programları" olarak sunulması reklam ve teşvik edilmesi ise bambaşka bir tartışma konusu.

Feminist liberal akımın ünlü yazarı Naomi Wolf *"Kozmetik*

Naomi Wolf

ameliyat kozmetik değil, insan eti plastik değil... İnsanı değersizleşirmektir bu. Kumaştaki kırışıkları ütülemeye ya da modası geçmiş eski kıyafetlerin modelini değiştirmeye

Nawal el Saadawi: **“Plastik ameliyatlar postmodern peçedir”**

benzemez. Eğer susarsak, bu çağ yalnız vücutları değil kafaları da değişen ve erkeklerin yaptığı kadınların millenyumu olarak anılacak.” mealinde çok ciddi bir uyarıda bulunrken, Mısır feminist hareketinin öncüsü Dr. aynı zamanda Psikiatrist Nawal el Saadawi, (ki kızların sünnet edilmemesi için ciddi mücadelesi efsanedir) *“Plastik ameliyatlar postmodern peçedir”* diyerek erkek dünyasının yarattığı kadın yaratıklara dikkat çekiyor.

Nawal El Saadawi’ye sayfalarımız yetmez, bir başka yazıya inşallah.

Zorunlu haller dışında plastik cerrahinin gerekip gerekmediği, şimdi olduğu gibi abartılmış bir moda halindeyken meseleye bireysel özgürlükler bağlamında bakmak ne kadar sağlıklı acaba? Kendini canlıyken mumyalamış bazı ünlüler üzerinden rol modeller yaratarak yapılan teşvik ve promosyonlar elbette insan sağlığı açısından başı boş bırakılacak ve özgürlüklere bağlanıp yürüyüp gidilecek konular değiller. En azından dokunulmazlıklar kaldırılır; tartışılırsa fena mı olur?

Elbette bu yalnız ülkemize has bir mesele değil, Brezilyalı dünyaca ünlü Estetik-Plastic Cerrahı Dr. Ivo Pitanguy’nin karnını, yüzünü gerdiren hastaları arasında sayısız ünlü, ve kraliyet mensubu var.

Bezilya’nın halk kahramanı olan Doktor Pitanguy ölmeden bir gün önce tekerlekli sandalyesinde olimpiyat meşalasini taşıdığında 93 yaşındaydı.

Pitanguy yeni teknikler, botokslar, lazerlerden çok önce plastik cerrahinin kralı olarak anılan bir cerrah. Bu konuda tartışılmaz yeteneği ve pazarlama dehası sayesinde hatırı sayılır bir servet edinmiş ve dünyanın pek çok yerinden tekniklerini öğrenmeye gelen cerrahlara kapılarını açmış.

Rio’nun plaj kültüründe, güzel vücutlu insanların cömertce sergile-

dikleri vücutlarını seyretmek adeta bir spor olmuş, Pitanguy böyle bir ortam ve kültürün adamı.

Geliştirdiği plastik ameliyat teknikleri arasında ameliyat yaralarını görünmez kılmak (bikini altı gibi) hünerleri arasında.

Brezilya basının Pitanguy'nin kendisine ait adasında, teknesinde, evinde verdiği dünya ünlülerininde misafir olduğu partileri, davetleri kadar hayır işleri, yardımlarını haber yapması elbette ünlü doktorun ününe ün katarken Brezilya'nın da kahramanı yapmış.

Ünlü hastalarının kimliklerini asla açıklamayan ketumiyeti bir başka yönü ve şüphesiz halkla ilişkileri bir yana işinde çok ciddi çalışmalar yapmış bir cerrah.

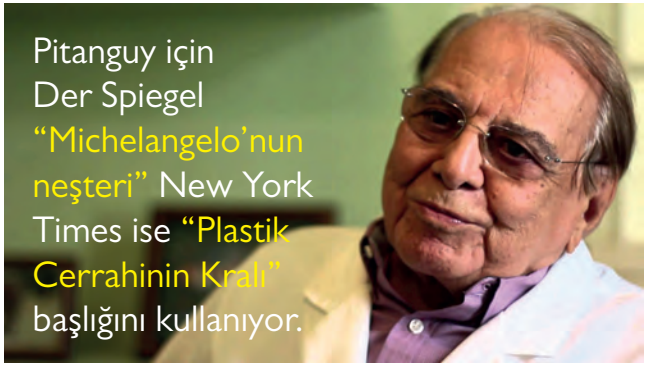
Pitanguy 1961 yılında Niteroi şehrinde bir sirk çadırında çıkan yangın sonucu çok ciddi yanık vakalarıyla karşı karşıya kalan doktorlardan biri.

Ancak konuyla ilgili ön çalışması olan tek doktor çünkü Rio'da tıp fakültesini bitirdikten sonra ABD, Fransa, ve İngiltere'de plastik reconstructive cerrahide uzmanlaşıyor. Minnesota Mayo klinikte de çalıştıktan sonra Rio'ya ger döndüğünde uzun yıllar yanık sonrası tedavi, cerrahi , travma ve el cerrahisi alanında 1950'lerde devlet hastanesinde yoksullar için çalışıyor.

Dünyaca ünlü özel kliniğini açması 1960'larda. Kendi kliniğinde kendine özgü tekniğiyle yüz germe, liposuction, göğüs küçültme, yeniden şekil verme ameliyatları yapıyor.

Pitanguy için Der Spiegel "Michelangelo'nun neşteri" manşetini atarken New York Times "Plastik Cerrahinin Kralı" başlığını kullanıyor. Böylece Pele, Carmen Miranda'dan sonra Dr. Pitanguy Brezilya demek oluyor.

Hatta Brezilya'ya turistik gezi

demek 70-80'li yıllarda jet-set, dünya zenginleri, için Pitanguy'nin kliniğine gidip plastik ameliyatla yenilenmek anlamına geliyor.

Pitanguy Brezilya'nın dağlık bölgesi olan, Belo Horizonte, Minas Gerais bölgesinde doğuyor .

Çocukluğundan beri tabiatla haşır neşir olan Pitanguy daha küçük bir çocukken omuzlarından sarkıttığı boa yılanı ile geziyor, doktorluğa

cerrah olan babası sayesinde merak duyuyor.

Yalnız tıp mı? Tabiat, spor ve sanata karşı merakları da biliniyor. Öyle ki kendi özel adasını 1970'lerde doğa rezervine çeviriyor. Spor dedikse, hırslı bir tenis oyuncusu ve kara kuşak karateci. Evinin bahçesine yaptırdığı pagoda da her gün karate çalışırmış. Rio Modern sanatlar müzesi başkanı ve Salvador Dali koleksiyoncusu.

Güzelleşmek uğruna arsenik dahil pek çok tehlikeli maddeleri kullanmaktan çekinmeyen insanlık, tarih boyunca ciddi tehlikeleri göze almış, saçmalamış durmuş.

Olağandışı bir adam, olağanüstü bir cerrah olarak bilinen Pitanguy'nin 60 yılını birlikte geçirdiği eşinden 4 çocuğu 5 torunu oluyor. Torunlardan biri Dr. Antonio Paulo Pitanguy, dede mesleğini seçmiş.

Güzelleşmek uğruna arsenik dahil pek çok tehlikeli maddeleri kullanmaktan çekinmeyen insanlık, tarih boyunca ciddi tehlikeleri göze almış, saçmalamış durmuş.

Şimdilerde yüz sinirlerini kestirirse yaşlanmayacağını düşünen ve yaşlılığı kırışık önlemekten ibaret sanan 20'li yaşlardaki kızlar için ne düşüneceğiz bilemiyorum.

Dismorfik bir toplumun kadınları olmak istiyorlarsa özgürlük haklarıdır mı diyeceğiz? Her yüzün her çizginin öyküsünden anılarından vaz geçmek istiyorlarsa onların seçimidir mi diyeceğiz?

Zorunlu haller dışında bu tür ameliyatlar aslında zenginlerin sorunu. "Ne yaparlarsa yapsınlar, can da, para-pul da onların" demek mümkün.

Ama şimdiki zamanda iletişim olanaklarının her an genişlediği bir dünyada yüzü şişirilmiş "siliconadas"larla yaşamak ve gitgide çoğaldıklarını görmek korku vermiyorsa tabii….

Cumhuriyet herkesin kendi olabileceği, kadının erkeğin eşiti olduğu bir armağanı vermiş. Sorunlu ve zorunlu haller dışında farklı yüzlerle başkası olamanın ve bir ameliyat masasında bir adamın bir kadını sil baştan doğurmasının ne manası var?

Bize ait olmayan yüzlerle hayat, dönüşü olmayan maskeli baloya dönmez mi?

Bu gün 8 bin yıl önceden günümüze güzellik mi çirkinlik mi dedik, umarım iyi etmişizdir. Hep aynı şeylerin tartışıldığı şu günlerde değişiklik olsun istedim. Maksadım sadece budur...

Saygıyla efendim.

necefugurlu@gmail.com

Kaya Boztepe

ARAPLAR ve İHANET

Şamanizm'den İslamiyet'e yazımızda Türklerin İslamiyete geçişinin oldukça geç ve sancılı olduğunu yazmıştık.

Aslında Müslüman olmak Türklerin törelerine, gelenek ve göreneklerine oldukça aykırı idi. Türk aile düzeni tamamen farklıydı. Kadının ikinci planda olması, adalet ve eşitlik anlayışı, çok eşlilik, kölelik, ağır cezalar ve cihat kavramı gibi kurallar Türklere uzak kavramlardı. Bu yüzdendir ki Hacı Bektaş Veli, Pir Sultan Abdal, Ömer Hayyam, Yunus Emre, Mevlana gibi düşünür, bilge ve önderler bu dinsel boyunduruğa farklı bir yorum getirmiş, daha insancıl, daha sevecen ve evrensel bir inanç arayışına girişmişlerdir. »

Türklerin 70 yıl kadar süren kanlı bir tarihsel süreç ve savaşlar sonucunda Arap ordularına yenilerek kılıç zoruyla Müslümanlığı kabul etmek zorunda kaldıkları artık gizlenmesine gerek olmayan bir gerçektir. Müslüman Araplar kâfir (!) Türkleri katlederek, mallarına mülklerine el koyarak, kadınları ve kızlarını köle ve cariye yaparak, Türk kentlerine Arap aileler yerleştirerek, Müslüman olmayanlara cizye vergisi ve çeşitli yaptırımlar uygulayarak Türkleri ite kaka Müslüman yapmayı başarmışlardır. Kuşkusuz, Müslüman olan Türkler ile Müslümanlığa direnen kafir(!) Türkler arasında da çatışmalar ve savaşlar olmuştur.

Bu yazımızda ise Araplarla beraber yola çıkan Türklerin arkalarından hançerlenerek yaşadıkları hayal kırıklıklarına değineceğiz.

Aslında Türklerin Araplarla olan ilişkileri İslamiyetin de öncesine dayanır. Hatta Cahiliye devri şiirlerinde Araplar, Türklerin askerlik alanında nasıl başarılar kazandıklarını, ne kadar kahraman bir toplum olduklarını anlatır. Arap edebiyatı Türk mitolojisinden önemli şekilde etkilenmiş, bu etkileşim İslamiyet'e de örnek olmuştur.

Karşılıklı ilişkiler sürerken Arapların Türklere karşı ilk ihanetleri Göktürk'lere karşı olmuştur. Ticaret yaptıkları Türklerin açık ve ele geçirebildikleri gizli bilgileri Çinlilerle paylaşmış ve Türklerin düşmanlarına büyük koz vermişlerdir. İpek yolu ticaretinde de ayrıcalıklı konumda bulunan ve Türklerle sözde iyi geçinen Araplar bununla da yetinmemiş, Sasani-Göktürk savaşı'nda Sasani ordusunda yer alarak Türklere karşı savaşmışlardır. Göktürk'lere karşı girişilen bu ihanetin cezası Araplara Hazar Türkleri tarafından ödetilmiş, halife Ömer ve Osman'a bağlı Arap ordularını yenilgiye uğratan Hazarlar, doğu Anadolu üzerinden kuzey Suriye'ye girmiş, Halep ve Musul'u yağmalamış, Emeviler'den hatırı sayılır bir savaş tazminatı da alarak Araplar'a Türk kavminin gücünü ilk kez göstermişlerdir.

Talas Savaşı Emeviler'in sonu olmuş, güç Abbasi'lerin eline geçmiştir. Bu savaşta da Emevilerin hiç savaşmadan terk ettikleri cepheler yüzünden bir çok Türk can vermiştir. İslamiyet bayrağını taşıyan Selçuklu döneminde, Türklerin başarıları en çok Arapları huzursuz

İslamiyet bayrağını taşıyan Selçuklu döneminde, Türklerin başarıları en çok Arapları huzursuz etmiş, İslam sancağını Türklerin taşımasından duydukları huzursuzluğu açıkça ifade etmişlerdir.

Türkleri ortadan kaldırma çalışmalarında Hasan Sabbah her fırsatta Türkleri arkadan vurmaya devam etmiştir.

etmiş, İslam sancağını Türklerin taşımasından duydukları huzursuzluğu açıkça ifade etmişlerdir.

Bu dönemde ihanet serileri hız kazanmış, Türkleri ortadan kaldırma çalışmalarında Hasan Sabbah her fırsatta Türkleri arkadan vurmaya devam etmiştir.

Türklerin ve İslamiyet'in Bizans'ı tehdit edişi ve Anadolu'da ilerlemesi üzerine başlayan haçlı seferlerindüşmanın en büyük destekçisi yine Araplar olmuş, değerli din kardeşlerimiz düşmana gıda ve lojistik destek vermiştir. Birinci Haçlı seferleri sırasındaki Türklere karşı yapılan darbe ve Arap-Fatimi ihaneti belgeleriyle mevcuttur.

Üçüncü haçlı ordusunun kuruluşunda önayak olmakla tanınan on ikinci yüzyıl Haçlı tarihçilerinden Sur Piskoposu "Guillaume de Tyr" *(Historia de Rebus gestis in partibus transmarinis, adındaki Latince tarihinin on üçüncü yüzyıl Fransızca çevirisinin 1879 Paris baskısı, Önder Karaçay)* anılarını şöyle kaleme almış. Halife bizim başkanlarımızın Antakya'yı kuşatmış olmasından da çok seviniyordu. Kendileri ile bu hususta görüşmek üzere dostluk elçileri gönderdi. Bunlar büyük hediyeler getirip, kabulünü rica ettiler. Halifenin kendilerine geniş nispette asker, hayvan ve erzak yardımlarında bulunmaya hazır olduğunu söylediler ve kuşatmayı sürdürmelerini çok rica ettiler." İşte bu surette Arapların Türklere karşı besledikleri milli ve ırki kin ve garez, nihayet İslamiyet'i yok etmek için ortaya atılmış olan Haçlıların en büyük başarılarını temin ederek Antakya Haçlı Prensliği ile Kudüs Krallığı'nın ve sonuç olarak Suriye ile Filistin'deki Latin hakimiyetinin kuruluşunda başlıca amil oldular.

Fatimilerin bu kini, Şiiliğin Sünniliğe karşı beslediği bir mezhep düşmanlığı değil, "Arapların Türklüğe karşı güttüğü ırki bir garezdir." Bu gerçek batı yazarlarının bile gözlerinden kaçmamıştır.

İhanetlerin ardı arkası kesilmiyor.

İkinci haçlı seferleri sırasında da Müslüman Türkler kadar Ortodoks

Bizans'lılara da düşmanlığı ile meşhur Sicilya kralı ikinci Roger'in Akdeniz'e hakim olan Norman donanması'ndaki askerlerinin yarısı Müslüman-Araplardan oluşuyordu. Akdeniz kıyılarındaki Anadolu Türk köylerine sürekli yağma harekâtları yapması ile meşhur olan bu Norman donanması ortadan kaldıran ünlü Türk denizci Çaka Bey'den başkası değildir.

Müslüman-Arap kavmi, Hristiyan'dan fazla kin beslediği Müslüman-Türklere karşı o üzücü tarihi düşmanlığını her gittiği yerde

Mostagonem Savaşı Osmanlı dönemindeki Arap ihanetinin en önemli ve en kanlı örneklerinden biridir.

yaymış ve özellikle ilk İslam fetihlerinden başlayarak Araplaşmış olan Sami milletlere milli diliyle beraber milli kinini de aşılamıştır. Osmanlı Dönemi Türk Arap İlişkileri Türklerin "efendi"liğini bir türlü kabullenemeyen ve buldukları her fırsatta milli kinlerini açığa çıkaran Araplar, İslam'ın kutsal topraklarının ve halifeliğin yeni sahibi olan Osmanlı'ya ihanet etmekte de gecikmemiş, yüzünü Avrupa'ya dönmüş olan ve fetihler yapan Osmanlı Suriye ve Mısır'da baş gösteren Arap isyanları neticesinde Avrupa'da giriştiği bu fetih harekatını uzun yıllar askıya almıştır.

Mostagonem Savaşı Osmanlı dönemindeki Arap ihanetinin en önemli ve en kanlı örneklerinden biridir. Kuzey ve Batı Afrika hakimiyeti için Osmanlı ve İspanya arasında geçen bu savaşta yerli halk ve Fas Sultanı İspanya krallığını desteklemişler, ancak Osmanlı zaferi sonrası istemeyerek de olsa Osmanlı himayesine girmeyi kabullenmişlerdir. Osmanlı dönemi Arap isyanları 17. ve 18. yüzyıllarda da devam etmiş, 17. yüzyılda Kürtlerle birlik olan Arap aşiretleri Kilis ve Antep kentlerini yağmalamışlardır. Özellikle 18. yüzyıl sonlarında Arabistan'da ortaya çıkan Vahhabilik ile birlikte Arapların Türk düşmanlığı bir kat daha artmış ve 19. yüzyıl

sonu ve 20. yüzyıl başı ile birlikte doruk noktasına çıkmıştı. 18. yüzyılda Arabistan'da ortaya çıkan Vahhabilik imparatorluğu tehdit etmeye başlamıştı.Vahhabiler, 1806 yılı Ocak ayında Mekke'yi ele geçirdiler. Durum kötüye gidince devlet Kavalalı Mehmet Ali Paşa'yı isyanı bitirmekle görevlendirdi. Şiddetli savaşlar sonrası Eylül 1818'de Vahhabiler'in merkezi Diriyye'ye girerek isyanın lideri Suud oğlu Abdullah'ı yani bugünkü Suudların atasını ele geçirdi. İstanbul'a gönderilen Suud oğlu Abdullah, Aralık 1819'da saray meydanında idam edildi.

Kavalalı Mehmet Ali Paşa

Hasta Adama Dönüşen Osmanlı ve Arap Düşmanlığının Zirve Yapması Vahhabilik ile doruk noktasına çıkan Arap ihanetleri Osmanlı'nın en zayıf dönemlerinde de sürekli devam etmiş, Napolyon muharebeleri, Osmanlı-Rus savaşı gibi Osmanlı'nın meşgul olduğu meseleler esnasında Araplar sürekli yağma ve isyan hareketlerine girişmişlerdir. Ne vardır ki Osmanlı artık eski gücünde değildir. Emperyalist ülkelerin iştahını kabartan ve Arap nüfusun çoğunlukta olduğu petrol bölgelerinde İngiliz ajanları Arap halkının aklını çelmekte gecikmez. İngilizler için ufukta görünen büyük savaşta bölgede Osmanlı'yı arkadan vuracak yegane müttefik hazırdır:

Araplar.

Nitekim büyük İkinci Abdülhamit de Arapların Osmanlı'ya ihanet edeceği gerçeğini çok önceden öngörmüş, emir Hüseyin'i İstanbul'a getirterek göz hapsinde tutmuştur. Yılmaz bir Türk düşmanı olan bu emir bir seferinde yabancı bir gazeteci ile sohbetlerinde; "Allah bana ömür verirse, Türklerin akıl ve hayal edemeyecekleri şeyler hazırlayacağım…" demekten kendini alamamıştır. Emir Hüseyin, İngiliz yetkilileriyle yaptığı ilk temaslarda, kendilerinden gerekli yardımı gördüğü takdirde Hicazlıları Türklere karşı bir ayaklanmaya yöneltebileceğini belirtmiş, tarih de maalesef aynı bu şekilde gelişmiştir. "Hüseyin-Mcmahon mektuplaşması" olarak bilinen temaslar 1915'ten 1916 yılının Şubat ayına kadar sürmüştür. İngilizler Emir Hüseyin'e, Arapları Osmanlı imparatorluğuna karşı bir savaşa yönelttiği takdirde, sonradan kurulacak bir Arap Devleti'nin başına getirileceği konusunda söz verirler ancak bu "Arap Devleti"nin sınırları hakkında pek de açık değillerdi. Meşhur Türk düşmanı, İngiliz ajanı Lawrence'in örgütlediği Araplar, Ortadoğu'da Osmanlı ordularına karşı kullandıkları ve Türkleri arkadan vuran en önemli silah olmuştur.

Bugün yaşadıklarımızı bu Arap işbirlikçisi ajanın sözlerinde bulabilirsiniz. "Türkiyeyi bölüp parçalamak için taşla tüfekle savaş yapan ordusuna **din düşmanı**, ülkesini sevenlere ise **Türkçü, ırkçı, kafatasçı** diyeceksiniz aksi takdirde Türkleri yenemezsiniz."

Araplar arkadan vurdukları Türk ordularından tek bir esir bile almadılar. Aralarında bazı Alman ve Avusturyalıların da bulunduğu koca Türk tugayı 27 Eylül günü Tafas yakınlarında tek bir kişi kalmadan katledildi.

Bu ihanetlerin devamını daha sonra Çanakkale Savaşlarında görüyoruz. Bizlerle birlikte omuz omuza çarpıştığı iddia edilen, daha doğrusu şirin gösterilmeye çalışılan ve bazı kesimlerce hala hayranlık duyulan Arapları Turgut Özakman'ın kitaplarından okumak lâzım.

Turgut Özakman'ın Diriliş adlı kitabı

Türk subaylar ve erler, çok kere aç, susuz, uykusuz savaşıyordu. Teğmen Cevat Abbas, bir gün Şamlı Lütfi adındaki kurmay binbaşının, yeni gelen iki teğmenle pek samimi olduklarını gördü. Aralarında Arapça konuşuyorlardı. Binbaşı Lütfi, az sonra bu iki teğmenin tayin emirlerini vererek görev yerlerinin belirlenmesini Cevat Abbas'tan istedi. Genç teğmenin içine kurt düşmüştü. Tamamen önsezi ile o iki teğmeni muharip kuvvetlere değil, geri hizmete vererek araba kollarına memur etti. Ama bu görev yerini Binbaşı Lütfi'nin onaylaması gerekiyordu. Elindeki yazı ile onun yanına giden Cevat Abbas şiddetli ve öfkeli bir itirazla karşılaştı. Şamlı Lütfi, yeni gelen teğmenlerin muharip hatlara gönderilmesini istiyordu. Üstlerini de ikna ederek bu isteğini yerine getirdi. Cevat Abbas, hâlâ bu işte hemşerilik gayretinin rol oynadığını düşünüyordu. Fakat öyle olmadığı kısa zamanda anlaşıldı. O iki Arap teğmen, yanlarına birer çavuş da alarak, bir gece, kahramanca dövüşen birliklerimizin siperlerini terk edip düşman tarafına geçtiler. Bu hainlerin düşmana verdikleri bilgiler yüzünden Anafartalar cephesindeki çarpışmalar şiddetlendi ve binlerce Türk çocuğu şehit oldu.

Aradan zaman geçti. Cevat Abbas, Şamlı Lütfi'nin Suriye'deki 4. Ordu emrine verildiğini duydu. Bu ordunun kumandanı, aynı zamanda geniş yetkilere sahip Suriye valisi olan Cemal Paşa idi. Orada da hainliklerine devam eden Şamlı Lütfi, Türk ordusunun gerilerinde Arap isyanı hazırlayan kimselerle birlikte yakalandı ve idam edildi.

Bir başka acıklı hikayeyi yine bunu bulup ortaya çıkarıp kaleme alan Turgut Özakman'ın Diriliş adlı eserinden okuyabilirsiniz.

57. Alay 180 yükseltili tepeyi, 27. Alay da Kırmızı Sırtın büyük bölümünü geri aldı. Ama sol kanattan haber gelmiyordu. Buraya yollanan 77. Arap Alayının, 27. Alayın soldaki taburuyla birlikte düşmanı denize doğru sıkıştırıyor olması gerekiyordu. Anzakların denize süpürülmesini bu baskı sağlayacaktı. Mustafa Kemal cepheyi siper siper denetleyip askerinin ateş altındaki durumunu inceleyerek, gün doğarken Kocedere'ye gelecek, çok üzücü, çok şaşırtıcı bir olayla karşılaşacaktı. Gün ağarmak üzereydi. 77. Alayın 1. Tabur Komutanı Binbaşı Hacı Mehmet Emin Bey geldi. Gözleri ağlamış gibi kıpkırmızıydı.

"Efendim" dedi, "Utanç içindeyim. Ne yazık ki, alayımız çil yavrusu gibi dağılarak savaş alanından kaçmıştır…"

"Ne diyorsunuz?"

"Alay komutanını bulamadım. Sizin buraya geldiğinizi duyunca bilgi sunmak için koşup geldim."

Mustafa Kemal bu dürüst askeri Trablus'ta sömürgeci italyanlarla savaştıkları günlerden tanıyordu. Yanında kol komutanlığı yapmıştı. Gece sol yandan neden bilgi gelmediği, Anzakların niçin denize sürülemediği anlaşılmıştı. Bu yüzden bir çok genç Türk evladı şehit olmuştu.

Tarih sayfalarına baktığımızda Arapların Türk din kardeşlerine ihanetleri sadece bunlarla sınırlı değil tabii. Araplar Türklere ihanet ettiği kadar kendi milletlerine de ihanet etmiş, hatta İslam peygamberi Hazreti Muhammed'in mezarını yıkma kararı bile almışlardı. Yine Nasır'ın, Kıbrıs'ta Türk katliamı yapan Yunan Eoka'cılara yaptığı yardımlar Henry Kissinger tarafından "diplomasi" adlı eserinde dile getirilmiştir ancak okumayı ve özellikle tarihten ders almayı pek de beceremeyen bir millet olduğumuzdan bunları fazlaca bilmiyoruz.

Din ile ilgisi olmayan Vahhabi hayranlığına, dinin kullanılmasına, tarikatlara, cemaatlere, beyni yıkanmaya çalışan gençlere dikkat etmek zorundayız.

Hiç bir zaman bir ırkı, dini ya da fikirlerinden dolayı bir toplumu olduğu gibi yargılamak gibi bir amacımız yok, olamaz da. Ancak bugün ülkemizde ve sınırlarımızda oynanan oyunlara baktığımızda yeni taşeron ve farklı Lawrence'ları net olarak görebiliyoruz. Din ile ilgisi olmayan Vahhabi hayranlığına, dinin kullanılmasına, tarikat ve cemaatlere, beyni yıkanmaya çalışan gençlere dikkat etmek zorundayız.

Tarihten ders almasını bilsek, yine de tekrar eder miydi sizce?•

kayaboztepebd@gmail.com

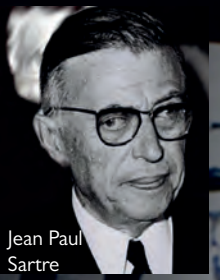

Kültür ve Sanat Dünyasından
Dr. Tekin Özertem

İŞKENCE

"Fransa'yı yererken savunduğum Fransa'dır."

Jean Paul Sartre, Bağımsızlık Savaşı yıllarında sömürgesi Cezayir'de Fransa'nın uyguladığı katliam ve sistematik işkencelere böyle diyerek karşı çıkmıştı yazdığı yazılarla. 1954 yılında başlayan Bağımsızlık Savaşı sekiz yıl sürmüş; Cezayir'den değil de Fransa'dan yana olduğumuz o yıllarda iletişim bugünkü gibi yaygın ve etkin olmadığı için, Jean Paul Sartre'ın ülkesinin Cezayir'e karşı giriştiği acımasız savaşa ve uyguladığı işkencelere karşı çıkan tutumundan haberdar olamamıştık. Bu konuda Fransız gazetelerinde çıkan yazılarını içeren İşkence adlı kitap 1970'li yılların başında yayımlandığında öğrenmiştim Cezayir'de olup biteni. »

Jean Paul Sartre

Fransız halkının yazdıklarından ötürü duyduğu öfkeyi, tutuklanıp yargılanması ve cezalandırılması için yapılan baskılara Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ün[1] "Sartre, Fransa'dır," diyerek karşı çıktığını da sonraki yıllarda okumuştum.

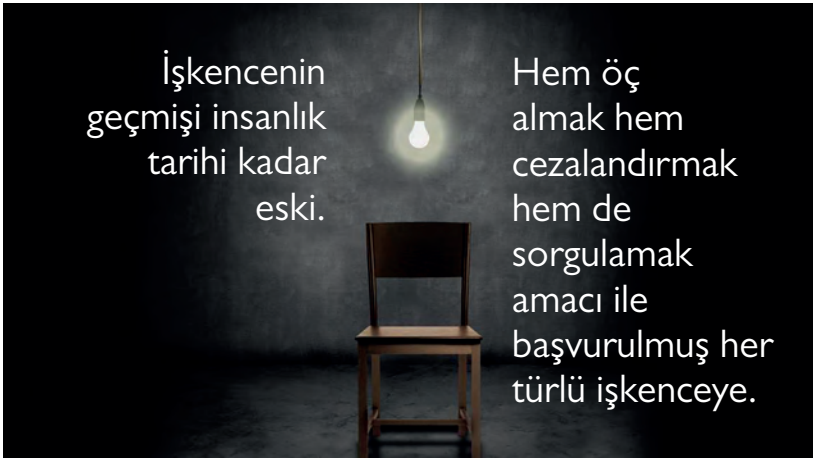

Jean-Paul Sartre'ın Bulantı adlı kitabı

İlk romanı Bulantı'yı, arkadaşım Bilge Göksel ile birlikte ders çalışır gibi zorlanarak Semih Tiryakioğlu'nun çevirisinden okuduğumuzda, 1960'lı yılların sonunda keşfetmiştim çağımızın vicdanı denilen bu yürekli adamı. Albert Camus[2] ile birlikte öncüsü olduğu insanın kendi değerlerini kendisinin oluşturabileceğini; geleceğini de yine kendisinin kurabileceğini savunan Egzistansiyalizm / Varoluşçuluk felsefesine de yine o yıllarda ilgi duymaya başladım. Bulantı'dan önce okuduğum Mezarsız Ölüler, Altona Mahpusları, Gizli Oturum, Kirli Eller, Şeytan ve Yüce Tanrı, Saygılı Yosma, Sinekler adlı tiyatro oyunları ile tanımıştım Jean Paul Sartre'ı. Kurmaca olsa da işkenceyi konu alan Mezarsız Ölüler'i okuduğumda da oldukça sarsılmıştım. Bilge ile Bulantı'yı birlikte okuyup anlama çabamızın nedeni de oyunlarına olan hayranlığımızdı. Her yönüyle kendine özgü varoluşçu anlayışı ile Marksizmi şekillendirme çabası ve siyasi etkinlikleriyle 20. yüzyıla damgasını vuran düşünürlerden biri olduğundan da habersizdik o gençlik yıllarımızda.

Varoluşçuluk, varoluşun özden, içerikten önce geldiğini, yani insanın önce var olduğunu, daha sonra tutum ve davranışlarıyla, eylemleriyle kendini sürekli olarak yarattığını, biçimlendirdiğini öne süren, "insan ne ise o değil, ne olmuşsa odur" diyen; insanın kendi değerlerini kendinin oluşturabileceğini; geleceğini yine kendisinin kurabileceğini savunan bir felsefe akımı... Farklı düşünürlerin benzer temalar üzerinde farklı yorum ve değerlendirmeler yaptığı çok bo-

...Varoluşçuluk; "insan ne ise o değil, ne olmuşsa odur" diyen; insanın kendi değerlerini kendinin oluşturabileceğini; geleceğini yine kendisinin kurabileceğini savunan bir felsefe akımı...

yutlu ve derinlikli bu felsefe akımı İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da, ortaya çıkmış. İlk olarak Alman düşünür Martin Heidegger[3] tarafından ortaya atıldıktan, Jean Paul Sartre tarafından benimsenip edebiyata uygulamasından sonra da bütün dünyada yaygınlaşmış. Alman filozof ve felsefe tarihçisi Joachim Ritter[4] de "Köklerinden kopmuş, temelini yitirmiş, geçmişe, tarihe güvenini kaybetmiş, toplumda yabancılaşmış, mutsuz, huzursuz insan varlığını dile getiren" bir felsefe olarak tanımlamış varoluşçuluğu... Toplum içinde yaşayan bireyin tehdit altında olduğu, günümüz ile gelenek arasındaki bağlantının koptuğu, insanın manasız bir varlık haline geldiği, kendi kendini yitirmek tehlikesinin baş gösterdiğinde ortaya çıktığını savunmuş.

Jean Paul Sartre da Fransa'daki bir grup direnişçinin, milisler tarafından işkence edilerek teker teker sorgulanışını anlatan Mezarsız Ölüler adlı oyununda toplum içinde yaşayan bireyin karşı karşıya olduğu tehdidin işkence olduğunu vurgulamış. Bu oyununu okuduktan sonraki yıllarda yayımlanmıştı ülkemizde İşkence adlı kitabı. O zaman keşfetmiştim özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ülkesi diye bildiğimiz Fransa'nın ve Cezayir'deki katliam ve işkenceleri görmezden gelen Batı uygarlığının (!) iç yüzünü. Yüz yıllar öncesinde kaldığını sandığım insan onuru ile bağdaşmayan işkence olgusunun çağımızda da devletlerin eliyle sürdürülüp benimsendiği gerçeğini. 12 Mart ve 12 Eylül askeri darbeleri ile de kendi ülkemde yüzleşmiştim işkence gerçeği ile onlarca insan işkence yapılırken yaşamlarını yitirdiklerinde.

İşkencenin geçmişi insanlık tarihi kadar eski. Hem öç almak hem cezalandırmak hem de sorgulamak amacı ile başvurulmuş her türlü işkenceye. Akla hayale sığmayan özel

araç gereçler üretilmiş insanlara işkence yapmak için. Çağlar boyunca umursanmamış toplumlar tarafından gücü ellerinde bulunduranların başvurduğu işkencenin her çeşidi. İktidara boyun eğmemenin doğal bir sonucu olarak süregelmiş yüzyıllarca bir "devlet" geleneği olarak. Ta ki 1984 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık tarihli oturumunda kabul edilen Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme ile insan hakları ihlali olarak değerlendirilmiş ve bu gidişe bir son verilmek istenmiş. Bir suçu ortaya çıkarma veya cezalandırmak amacı ile kamu görevlileri tarafından veya onların yol göstermesi, özendirmesi ve rızası ile yapılan acı veren fiiller olarak tanımlanmış işkence. Ancak yasal yaptırımlardan, yani yasalara uygun olarak verilen cezalardan kaynaklanabilecek acı, üzüntü, sıkıntı ve keder bu değerlendirmenin kapsamı dışında tutulmuş. Ülkemizin de aralarında bulunduğu sözleşmeye taraf devletler de savaş durumu ve olağanüstü haller de dahil işkenceyi önlemek için gerekli yönetimsel ve yasal önlemleri almakla yükümlendirilmiş. Yükümlendirilmiş, ama sözleşmeye taraf kimi ülkelerde hem cezalandırma hem de sorgulama yöntemi olarak yaygın bir şekilde yasaya aykırı tutuklamalarla sürmekte...

George Ryley Scott'un İşkencenin Tarihi adlı kitabı

İşkence, insanlık tarihi boyunca insanın intikam hırsından kaynaklanan etkili, tatmin edici bir olgu olarak süregelmiş. George Ryley Scott[5] da bu nedenle "İşkencenin Tarihi" adlı eserinde her insanın potansiyel bir işkenceci olduğunu; işkencenin önlenmesinin sıradan insanın anlayışının dışında kaldığı ve kapsamı tam olarak kavranamadığı için çok güç olduğunu öne sürmüş. Çünkü işkence aynı zamanda haksızlığa uğradığını var sayan insanda ortaya çıkan cezalandırma isteğinden kaynaklanan bir olgu. Kimi insanların işkence yapmaktan zevk aldıkları da tartı-

İnsanın en önemli yeteneği doğruyu bulmak. Doğruyu bulabilmek de gizemcilik, mistisizm, hurafelerden sıyrılıp bilimsel şüphecilik ve bilimsel yöntemlerle mümkün.

şılamayacak bir gerçek. Üzerinde düşünülmesi gereken de her insanın potansiyel bir işkenceciye dönüşmemesi için ne veya neler yapılması gerektiği.

Kanımca öncelikle yapılması gereken de Jean Paul Sartre'ın izinden gidip toplumu işkence gerçeği ile yüzleştirmek. Neyin işkence olup olmadığının farkına varılmasını sağlamak. Hırslandıkları insanlara, hayvanlara işkence yapan bireyleri birebir önlemek elbette pek kolay değil. Ama devlet eliyle yapılan işkencelerin önünü almak pekâlâ mümkün. Çözüm de ne yazık ki çağımızda giderek önemini yitiren hümanist / insancılık, insan odaklılık, insan-merkezcillik anlayışına sıkı sıkı sarılmak. Çünkü insanın en önemli yeteneği doğruyu bulmak. Doğruyu bulabilmek de gizemcilik, mistisizm, hurafelerden sıyrılıp bilimsel şüphecilik ve bilimsel yöntemlerle mümkün. İnsanlar için yaşamı daha iyi yapmak, geleceğe işkencenin yok edildiği daha iyi, çok güzel bir dünya bırakmak; bunun için de Hümanist olmak gerek.•

tekinozertembd@gmail.com

[1] Charles de Gaulle (1890-1970) Fransız devlet adamı, asker ve yazar, Fransa'da Beşinci Cumhuriyet'in mimarı.
[2] Albert Camus (1913 -1960) Fransız yazar ve filozof.
[3] Martin Heidegger (1889 - 1976), varoluşçu felsefenin önde gelenlerinden Alman filozof.
[4] Joachim Ritter (1903 - 1974) Alman filozof ve felsefe tarihçisi.
[5]George Ryley Scott (1886 –1980) İngiliz tarihçi

Sartre'a Göre...

İnsanın önceden belirlenmiş bir özü olmasa da, o Sartre'a göre, bir taş ya da sopa gibi basit ve bilinçsiz bir varlık değildir. O, bir taş parçasının her ne ise o olduğunu söyler; taşın varlığı kendi içine kapanık, kendisinden başka bir şey olamayan varlıktır. Söz konusu taş parçasının şöyle ya da böyle olmak imkânı yoktur. O ne ise daima odur.

Bu, Sartre'a göre "kendinde" varlıktır. Buna karşın, insan, onu taş parçasından farklılaştıran bir varlık tarzına sahiptir. Yani, insan bilinçli bir öznedir. İnsan varolduğunun bilincindedir. İnsan bilincinde kendine dönmekte, kendini bilmektedir. Bu nedenle insana değişmeyen bir öz yüklemek söz konusu olamaz. Bilinçli bir insan olarak insan "ne değilse odur, ne ise o değildir." Yani bilinçli bir varlık olarak insanda, sonsuz değişme kapasitesi vardır. O şimdi olduğu şeyle tanımlanamaz. O tanımlandığı anda başka bir şey, başka bir birey olma yoluna girmiştir.

Bilinci, insanı her zaman başka bir şeye, ötelere götürür. Bilinçli insan sürekli olarak bir gelecek önünde duran varlıktır. Ve bilinç, özgürlüğe ve bir geleceğe doğru yöneliştir.

Sabriye Aşır

Mikroplastik Kirliliği ve Deniz Ürünleri Güvenliği

Plastik endüstrisi, 1869 yılında bilardo topları üretiminde fildişinin yerini dolduracak yeni bir maddenin patentinin alınmasıyla doğdu. İşe bakın ki doğa korumacı bir önlem olarak başlayan şey, çevresel bir soruna dönüştü

Yüz binlerce ton, trilyonlarca minik plastik parçacık, denizlerimizin üzerinde yüzüyor. Bu durum, su şişeleri gibi plastiklerin minik parçalara ayrılması ve lavabolarımızdan atık su kanalına karışan mikroboncuklar nedeniyle meydana geliyor.

Plastik mikroboncuklar, yüz temizleyici, duş jeli ve diş macunu gibi kişisel bakım ve kozmetik ürünlerinde ovma etkisi sağlayan bir katkı maddesi olarak kullanılırlar. Bu ürünlerin tek bir kullanımında 94 bin mikroboncuk kanalizasyona karışabilir. Denizi trol yöntemiyle taramak gibi okyanusları tarayabilseydiniz, yüz temizleyicinizdeki taneciklerle karşılaşabilirdiniz. Amerika Birleşik Devletleri'nde her gün milyarlarca mikroboncuk su habitatlarına karışmaktadır. Yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde, uç uca birleştirilmiş olsalar dünyamızın çevresini yedi kez çevreleyecek kadar mikroboncuk yayılmaktadır.

Gerçek şu ki, yeterince küçük olan mikroparçacıklar bağırsak duvarından emilerek kan dolaşımımıza girebilmektedir.

Bunun ciddi bir sorun olmasının nedeni, plastiğin sudaki zehirleyici bileşenleri üzerinde toplaması ve ardından bunların plastiğin kendisindeki kimyasal maddelerle birlikte deniz canlılarına yerleşmesi, sonra da besin zincirine girerek yemek tabaklarımıza kadar ulaşmasıdır. Bu mikroplastiklerin insanlar üzerindeki olası zararlı etkileri ise kromozomlarda yarattığı değişimler sonucu ortaya çıkabilecek kısırlık, obezite ve kanser gibi hastalıklardır.

Durumu kanıtlarla da ele alalım. Biliyoruz ki plastikler okyanuslara yayılıyor; peki balıkların içine kadar ulaşıyor mu? Evet, mikroplastiklerin balıklar ve diğer deniz canlıları tarafından yutulduğu gösterilmiştir. Öyleyse biz gerçekten de plastikleri yutan balıkları mı yiyoruz? Evet, biz plastikleri yutan balıkları yiyoruz. Ama

Bisphenol A mean values (expressed in ppb) of canned seafood products

Continent	Seafood Type	Mean (ppb)	Continent	Seafood Type	Mean (ppb)
America	Tuna	137.0	Africa	Tuna in oil	0.0
	Tuna	78.6	Asia	Tuna in oil	4.3
	Tuna	45.6		Tuna in oil	36.0
	Tuna	11.4		Tuna in oil	120.0
	Tuna in oil	4.5		Tuna	55.8
	Tuna albacore	11.5		Tuna	81.1
	Mackerel	22.0		Boiled tuna	6.0
	Boiled salmon	0.0		Tuna and bonito in oil	56.0
	Canned fish	1.1		Bonito in oil	5.0
	Canned fish	28.0		Sardine in oil	0.0
Europe	Tuna in oil	169.3		Boiled salmon	12.0
	Tuna in water	126.4		Boiled saury	0.0
	Tuna in vegetable oil	21.2		Boiled mackerel	7.0
	Tuna in olive oil	5.2		Boiled crab	7.0
	Tuna in olive oil	62.3		Blue crab	320.0
	Tuna in olive oil	30.4		Boiled scalloper	21.0
	Tuna in olive oil	29.3		Oyster in oil	10.0
	Natural tuna	17.5	Various origin	Natural tuna	187.0
	Natural tuna	35.9		Natural tuna	0.0
	Salmon	3.4		Natural tuna	38.5
	Anchovy	0.9		Tuna in olive oil	25.4
	Anchovy fillets in vegetable oil	0.0			
	Mackerel fillets in vegetable oil	21.7			
	Mackerel	0.0			
	Mussels in pickled sauce	1.4			
	Mussels	117.0			
	Cockles	182.0			
	Sardines in vegetable oil	3.7			
	Sardines in oil	150.0			
	Fish	1.1			

Konserve deniz ürünlerinde bulunan BPA seviyeleri.

biz plastiği dışkı yoluyla atmıyor muyuz? Gerçek şu ki, yeterince küçük olan mikroparçacıklar bağırsak duvarından emilerek kan dolaşımımıza girebilmektedir.

Midemize giren mikroparçacıkların ince bağırsak dokularına ve organlara alınması hikayemsi bir olgu olmaktan çıkmış, tanımlanan ve ölçümlenen bir süreç haline gelmiştir. "Ama bu saptama kemirgenlerde yapılmıştı" diyenler olabilir. "Çeşitli laboratuvar hayvanları üzerinde kanıtlandı diye, insanlarda da böyle olup olmadığını bilmiyorsunuz…" Evet, test edene kadar!

İnsanlar konusundaki en yakın çalışma, doğum sonrası insan plasentaları üzerindeki araştırmalardır. Ve bu çalışmada, annenin kan dolaşımında bulunan plastik mikroparçacıkların plasenta bariyerini geçebildiği ortaya konulmuştur. Dolayısıyla bu plastikler hamile

bir kadının kan dolaşımına girebilirse, bebeğinin kan dolaşımına da girebilir.

Endişe verici olan şu ki, bu kalıntı hem plastiğin kendi içindeki kimyasal katkıların hem de toksik kimyasalların kaynağı olabilir. Ve bu mikroparçacıkların sudan emdiği kirleticiler insan vücuduna yayılabilir.

Örneğin BPA, plastiğin kendisindeki kimyasal maddelerden birisidir. Plastik kalıntılardaki BPA yoğunluğunun ölçüldüğü göz önünde tutulursa, mikro plastikler deniz ürünlerindeki BPA'nın önemli bir kaynağı olabilir. Evet, balık ve deniz ürünleri en yüksek BPA kirlilik seviyelerinden birine sahiptir. Fakat bunun nedeni yalnızca ton balığı ve sardalya gibi konserve balık ürünlerine bakmaları mıdır? Üreticiler konserve kutularının iç kaplamasında doğrudan BPA kullanıyor olabilir.

BPA ayrıca plastiklerden de okyanuslara sızabilir ve bu durum da direkt olarak balıkların kirlenmesine neden olabilir. Aslına bakılırsa bazı kişiler balıklardaki çevresel BPA kirlenmesinin, konserve kutulardan kaynaklanan BPA'dan daha kötü olabileceğini savunuyorlar. Fakat test yapmadığınız sürece elbette bilemezsiniz.

Tabloda konserve deniz ürünlerinde bulunan BPA seviyelerini görebilirsiniz. Görüldüğü gibi en yüksek BPA seviyeleri ton balığı, midye, sardalya ve mavi yengeç gibi türlerde bulunuyor. Fakat bunların hepsinin konserveleri de yapılıyor. Dolayısıyla konserve olmayan deniz ürünlerine bakmadan, bunların içerdiği BPA miktarının ne kadarının konserve kutulardan ve ne kadarının deniz ürününün kendisinden kaynaklandığını bilemezsiniz. Ve bazen taze yumuşakçalar, istiridye, pisi balığı ve morinada daha bile yüksek seviye bulunmaktadır.

Bu durum hiç de iyi değildir. Çünkü plastiklerde yer alan BPA gibi kimyasallar, hormon bozucular olarak bilinmektedir. Tüm bunların yanı sıra, deniz suyunda bulunan ve yağda çözünebilen kirleticiler de mikroplastik yüzeylere yapışabilir ve insan sağlığı bakımından ilave tehlikeleri de beraberinde getirir.•

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri Kaynağı: "Microplastic Contamination and Seafood Safety", 24 Nisan 2019, NutritionFacts.org

Metin Gören

Bir Ulusun Onur Madalyası Milli Takım

Çok özel bir duygu. Kalbinizin yuvasından çıkacakmış gibi attığı, sevinç gösterisi çığlıkların sevgi gözyaşları ile koalisyon yaptığı bir an. Süreci sınırsız, coşkusu ambargosuz. Gönülden gelen aşk sellerinin nice barajları yıktığı dayanılmaz bir gösteri. Milli Takım. ulusal bütünlüklerin bir ülkenin vazgeçilemez simgesi bayrakların gölgelerinde, özgürlüğün tadını çıkarma anı...Ve din, ırk, inanç oluşumlarının geçersiz olduğu, bir bütünün bölünmezliğine atılan ıslak imzalar. İngiltere'nin tutucu, inatçı gelenekselliğinin, Andre adındaki Manchester United'lı siyahi bir oyuncu için verdiği ilginç kavga. Lordlar ve Avam Kamarası arasında başlatılan "oynar-oynamaz" çekişmesinin ilginç satır başları. "Bu ülkenin asırlardan bu yana milli takımında asla siyahi bir oyuncu

İngiliz Milli Takımı

oynamamıştır, oynayamaz da. Kraliçe buna çok kızar" savunmasına, karşı tezin yanıtı: "Sömürge ülkesi İngiltere'nin, Hollanda ve Fransa'da oynayan siyahileri görünce, komik inadını sürdürebilmesi olanaksızdır.

Dünya ülkeleri dil, ırk, renk oluşumunu bir bütün halinde ulusal şekile dönüştürebiliyorsa, bu muhteşem değişkenliğin karar yazısına en başta kraliçemiz Elizabeth imza atar."

İmzalar atıldı İngiltere'de. Siyahi oyuncuların "milli takımlarda oynayamaz" kararının prangaları kırıldı ve futbolun mucidi efendilerin siyahi oyuncuları özümsemeleri doğrusu bu ya Britanya Milletler Topluluğu'nda devrim niteliği boyutlarına dek uzandı..

Jose Leonardo Andrade

Milli Takım... Ay ve yıldızın bu denli uyum sağladığı bir formanın ıslak tenli yiğitleri. Ulusal futbol düzeninin, sıralama konumunda orta ve dip yerlerin sanki ayrılmaz ekibi. Günlük, haftalık, aylık yaşamayı seven bir ülke. Futbol oluşumunun modern bir görüntü kazanabilmesi için çaba göstermeyen, göstermek istemeyen ve de ulusal heyecanı yaşamayı kendine özgü anlayış ve inatla sürdüren futbol aşığı bir topluluk. Macaristan'ı yendikten sonra Türk Futbolunun kurtulduğu inadına saplanan yetkilinin onbeş gün sonra Portekiz Milli Takımı'ndan yediği beş gole şaşıran Bakanla sürdürdüğü ilginç dialog; "Nasıl oldu kardeşim. Vallahi ben de anlayamadım efendim?.."

Ve gelinen son nokta; yapabileceğimize inandığımız milyonlar ile siyasal etkinliklerden nemalanmak isteyenlerin kavgası. Kazananın hep hükümet düzeni olduğunun üzerimizde yarattığı hayal kırıklığı. Ve elimize geçen belki de son bir şansı çok dikkatli kullanabilmenin anlamlı heyecanı.

Dünya Şampiyonu Fransa'yı yenebilen bir genç topluluğun, oraya buraya siyasal alanlara eskiden olduğu gibi yeniden çekilebileceğinin endişesi.

Uruguay Milli Takımı'nın, iki kez dünya şampiyonu olmuş (1930 -1950) kadrosunun ünlü siyahi oyuncusu kaptan Andrade'nin, başkent Montevideo'nun görkemli Nacional Stadı'nın girişinde asılı yazısında şöyle diyor:

"Sevgili futbolcular. Başta siyasiler olmak üzere, sizi etkileyebilecek herşeyden uzak durun. Siyasiler siz de milli takımımızı lütfen rahat bırakın."

Milli takımlar bir ülkenin oyun alanlarındaki tek sesi. Bayraklarının gölgesinde, tribünlerden yeşil alanlardaki oyunculara dek uzanan anlamlı bir bütünlük. Çok özel bir duygu.•

metingorenbd@gmail.com

Anka
Berk Yüksel

İSKANDİNAV MİTOLOJİSİ

Denir ki: "Hiç kimse ama hiç kimse, onun (Thor'un) büyük kahramanlıklarını aklında tutup ezbere söyleyecek kadar bilge değildir."(İskandinav Mitolojisinden)

İskandinav mitolojisi, İskandinav insanlarının Hristiyanlık öncesi dinleri, inanışları ve efsaneleridir. "İskandinav tanrıları iki grupta toplanır; Aesir ve Vanir tanrıları. Aesir'in en önemli tanrıları; Odin, Thor ve bazen de Tyr, Vanir'deki önemli tanrılar ise Njord, Frey ve Freya'dır." Tanrıların bazıları şöyledir:

Odin: Aesir'in efendisi. Bilgelik ve savaş tanrısı. Eşi: frigg.

Thor: Gök gürültüsü ve savaş

Gök gürültüsü ve Savaş tanrısı Thor, iki dev keçinin çektiği arabasında.

tanrısı. Eşi: Sif.

Loki: Düzenbaz, yaramazlık, sorun ve ateş tanrısı. Eşi: sigyn

Frey: Erkeklik gücü tanrısı. Eşi: gerd

Tyr: Savaş ve savaşçı tanrısı.

Heimdall: Asgard'ın koruyucusu.

Balder: Aydınlık, barış, yeniden doğum ve adalet tanrısı. Eşi: nanna

Vili: Üç yaratılış tanrısından biri. Odin ve Ve'nin kardeşi.

Ve: Üç yaratılış tanrısından biri. Odin ve Vili'nin kardeşi.

Hel: İskandinav mitolojisindeki yeraltı diyarı Hel'in kraliçesi.

"Odin, İskandinav Mitolojisinde en büyük tanrıdır. Odin, alfadır (all father). Herkesin babası, Tanrıların Tanrısıdır. Simgeleri mızrağı Gungnir, yüzüğü Draupnir ve sekiz ayaklı atı Sleipnir'dir. Kendine eşlik eden iki kurt mevcuttur (Freki ve Geri)." Germen mitolojisinde bulunan Woden ve Wodanaz ile benzerlikler gösterir. Adı "tahrik", "hiddet" ve "şiir" anlamına gelmektedir. Savaş ve bilgelik tanrısıdır. Ayrıca büyü, zafer ve av tanrısı olarak bilinir. Thor'un babasıdır. Güneş ve Kelt haçı ile sembolize edilir.

Tanrıların babası; ışıldayan şehir Asgard'dan yeryüzünü ve cenneti yönetir; kutsal bilgelik çeşmesinden (Mimir) içebilmek için bir gözünü feda etmiştir; habercileri Valkyrie'ler ölü savaşçıların ruhlarını Valhalla'ya taşırlar. Odin, savaşta ölen savaşçıların geldikleri yer olan Valhalla'yı yönetir. Tahtından dokuz diyarda olan tüm olayları gözler, yeryüzüne ve gökyüzüne hâkimdir. İngilizcedeki çarşamba günü "Wednesday", Woden's day (Odin'in günü) isminden gelir. Kuzey mitolojisinin Zeus'u denilebilecek tanrıdır.

Odin tüm öncü kahramanlar gibi sıradan insanların algılayamadığı görevler uğruna tek başına seyahat eder. Geçmişte olanları ve gelecekte olanları bildiği söylenir. Tüm insanların kaderi ona bağlıdır,

yaşayan en bilge canlıdır.

İskandinav Mitolojisi'nde tüm tanrıların en kudretlisi, zaferin ve bilgeliğin tanrısı Odin'in en büyük oğlu şimşeğin tanrısı Thor'dur. "Thor (Donnar) İskandinav Mitolojisi'nde en güçlü tanrıdır. İki sihirli nesneye sahiptir. Bu nesnelerden biri Mjöllnir'dir. Mjöllnir, adının anlamı "parçalayıcı" olan kocaman bir çekiçtir. Fırtınaları çekici ile kontrol eder, yağmurları onunla yağdırır. Çekici ile evlilikleri ve nesneleri de kutsayabilir. Onun güçlü olmasını sağlayan bir diğer sihirli nesne de altın bir kemerdir. Bu kemeri takar takmaz gücü katlanır. Thor'un iki tane de keçisi vardır. Bu keçilerin çektiği arabası yerde de gökte de gidebilir. Thor, Odin ve Frigga'nın oğludur. Odin'den sonra gelen en önemli tanrı olarak kabul edilir. "Altın saçlı tanrıça" Sif ile evlidir."

İskandinav Mitolojisi'nde zaferin ve bilgeliğin tanrısı Odin.

İngilizcedeki Perşembe kelimesinin kökeni, "Thor'un günü" anlamına gelen "Thor's day"den gelmektedir.

İngilizcedeki Perşembe kelimesinin kökeni, "Thor'un günü" anlamına gelen "Thor's day"den gelmektedir. Thor'un simgesi şimşektir. O kutsal savaş tanrısıdır. Hemen hemen bütün hikâyelerinde devlere karşı savaşır. Thor aynı zamanda "Atl" veya "Donar" olarak da bilinir. Şimşek tanrısının günü İngilizcede "Thursday", Almanca da "Donnersdag"dır. Thor, iki keçi tarafından çekilen arabasıyla "Orta-Dünya"yı gezerdi."

"Loki ise kötülük tanrısıdır. Diğer Aesir tanrılarına oyun oynayarak eğlenir. Kör tanrı Hodr'i kandırarak Odin'in oğlu Balder'in öldürülmesini sağlamıştır. Şekil değiştirme yeteneğine sahiptir. İskandinav tanrıları arasında en kurnaz, en düzenbaz, tanrı Loki'dir." "Lokinin yaptığı en büyük kötülük,

Odin'in oğlu, çok sevilen genç "gün ışığı tanrısı" (akıl, sevgi ve bilginin tanrısı) Balder'in ölümüne neden olmasıdır. Annesi Frigg, tüm yaratıklardan ona zarar vermemeleri için söz almış, ama ökseotunu gözden kaçırmıştır. Loki sonradan ökseotundan bir ok yapar ve bu Balder'in ölümüne neden olur. (Her türlü anlaşmazlıkta bütün tanrılar Balder'in adaletine güvendiklerinden ona gelirlerdi.)"

Odin'in oğlu Balder'in ölümü

Tolkien'in "Orta Dünya" (Middle Earth) adı, İskandinav mitolojisindeki dokuz dünyadan insanlara ait olan Midgard'dan esinlenilerek yaratılmıştır. "Odinizm kadim İskandinav panteonun yüce yıldırım tanrısı Thor tapıncını yerleştirmiştir. Odin gizemlerini yöneten on iki Drottar (Zodyak burçlarını simgeler) Odin'in on iki kutsal söylenemez ismini kişileştirmektedir. Onlar sanatların ve bilimlerin koruyucularıdır. Mitoloji bir gizem okulunun hemen her zaman hem ritüeli hem de sembolizmidir. Balder İskandinav Hz. İsa sembolüdür. Odin'in sevgili oğludur. 12 tanrıdan sadece Loki onu sevmemiştir. O, Yehuda gibi kötülüğün kişileşmesidir."

"Odin gizemleri, yerin altında mağara ve dehlizlerde bulunan ve gizemlerin dokuz âlemini temsilen sayısı dokuz olan odalarda irşat edilirdi. Kabul edilmek istenen inisiye adayına Balder'i ölümden diriltme görevi verdirilirdi. Aday fark etmeden Balder rolünü oynardı. Sembolik yolculuklardan sonra Aesir yani bilgelik evini temsil eden bir odada neofit keskin kılıcın altında gizlilik ve saflık yemini ederdi. Nihayet bilgeliğin kişiselleştirilmesi olan Odin gizemlerinin perdesini açmaya hak kazanırdı. Yeni doğan olarak selamlanır, ona ölümün kapılarından geçmeden öldüğü ve yeniden dirildiği anlatılırdı. Odin sembolik ismi ile büyüyen bilgelik ağacı sembolizması da görülmektedir."

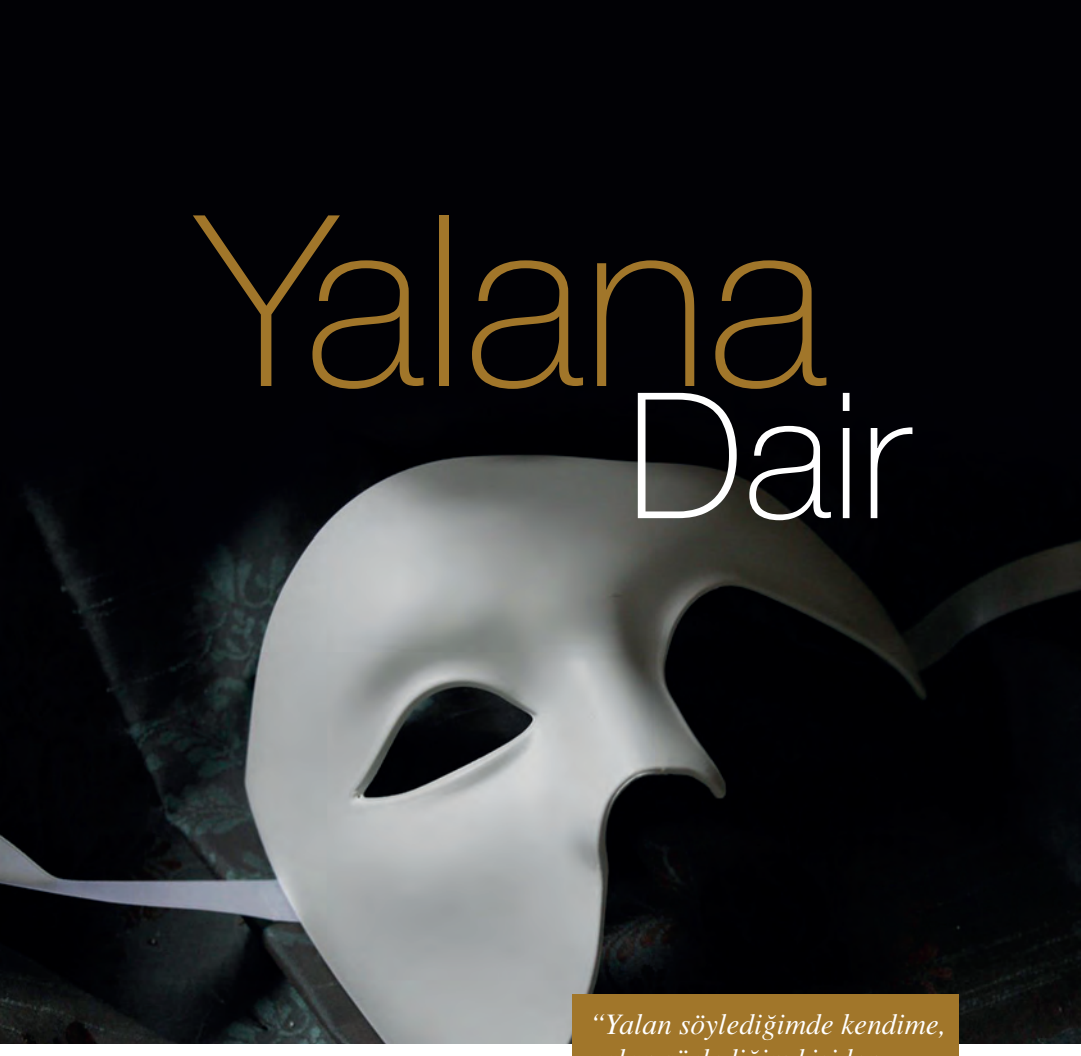
"Mitolojinin resim dilinde kadın, bilinebilenin bütününü temsil eder. Kahraman bilmeye gelen kişidir... Onu, olduğu gibi, gereksiz karmaşa ile değil de, gereksindiği nezaket ve güvenle görebilen kahraman, potansiyel olarak onun yarattığı dünyanın kralı, tanrısıdır."

Joseph Campbell

berkyukselbd@gmail.com

Kaynakça:
http://www.duman6.net/kuzey-mitolojisi
Tüm çağların gizli öğretileri, Manly P. Hall
http://mitoloji.info/mitoloji-sozlugu/iskandinav-mitolojisi.nedir
http://tr.wikipedia.org/wiki/İskandinav_mitolojisi

Yalana Dair

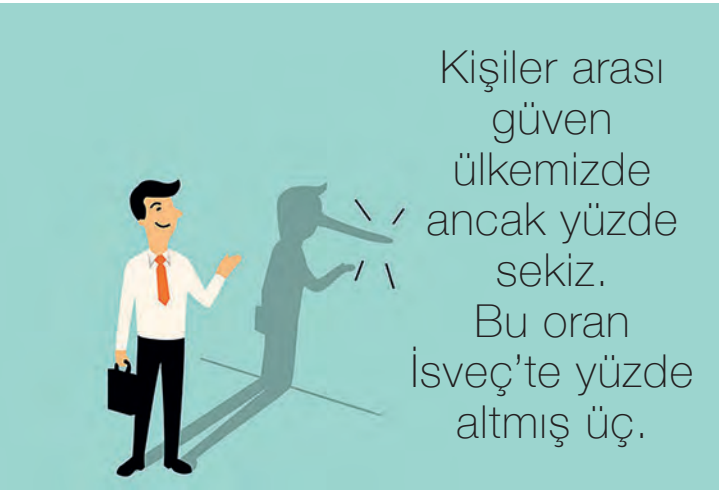
Yazan: ÖMER DEDEOĞLU

> *"Yalan söylediğimde kendime, yalan söylediğim kişiden daha fazla zarar veririm."*
>
> ***Michel De Montaigne***

Çağımızın hastalığı Depresyon derler. Hal bu ki esas salgın yalan galiba. Biz ne ara bu kadar yalancı olduk? Yalanı neden önemsemez olduk? Yalanı yadırgamıyoruz. Aksine yalan artık moda, dürüstlüğün ise hiç önemi yok. Dürüst insanlara "saf", "aptal"; yalancıya ise "zeki", "kurnaz" gibi sıfatlar takıyoruz.

"Kurnazlık zekanın dejenere olmuş hali" değil miydi? Hobi olarak yalan söyleyen insanlar var. Yalanı eleştiriyoruz ama sürekli de yalan söylüyoruz. Eskiden ayıplanan yalancılık bugün artık kabahat bile sayılmıyor. Bu kadar yalan dolan

toplumun yapısına zarar vermez mi? Yalan ve hilekârlık insanı zalim yapmaz mı? Ahlâkımız bozulmaz mı? İslam'da yalanın yeri yokken biz hem dindarız deyip, hem de şuursuzca neden yalan söylüyoruz? Bir yandan da sürekli yalan dinliyoruz. Eskiden bir insan ya dürüsttü ya da değildi. Beşeri hayat itibar üzerine kurulu değil mi? Öyleyse neden karşımızdakinin dürüstlüğünü değil de; maddi durumunu, sosyal statüsünü veya şöhretini önemsiyoruz?

Bu kadar yalan toplumda güven diye bir şey bırakmaz. Herkes bir şey yapıyorsa, yapılan o şey illa doğru olacak diye bir kural yoktur. Güven olmayan bir toplum da çöker. Kant'a göre "Yalan, belirli bir kişiye olmasa da mutlaka bir başkasına zarar verdiğinden, genel olarak insanlığa zarar verir." Modern hayat itibar üzerine kuruludur. Kişiler arası güvenin ancak yüzde sekiz olduğu ülkemiz, insanların birbirlerine güvenmediği ülkeler arasında yer alıyor. Bu oran İsveç'te yüzde altmış üç.

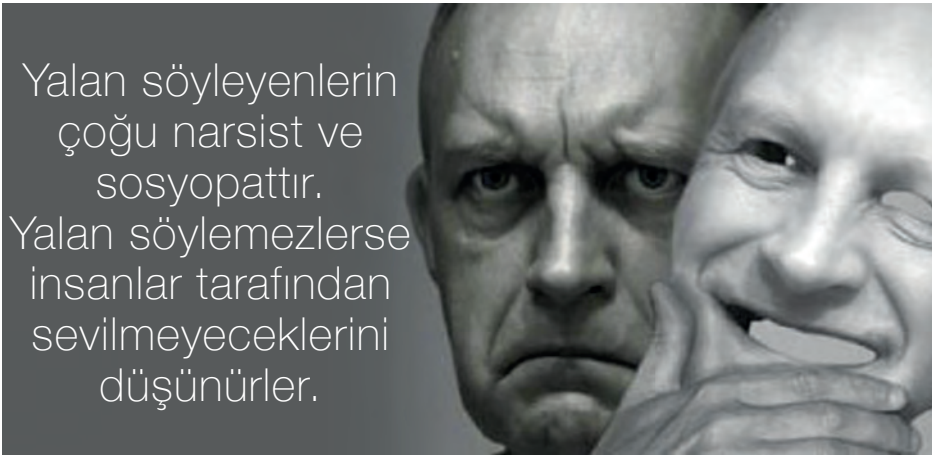
Beyaz yalan tabir edilen olgudan bahsetmiyorum. Benim bahsettiğim söylendiği zaman illaki birilerine zarar veren yalan. Karşısındakini dolandırmaya çalışan, bundan haz duyan tipler dolu etrafımız. Sürekli yalanla ilgi odağı olmaya çalışan, hiç bir ahlaki duruşu, ideali olmayan insanlar var. Aldatmayla beslenen, hiç kimseye veya hiç bir şeye saygısı olmayan insanlar bunlar. Özsaygıları da yoktur. Korkaktırlar. Bu şahıslar yüzünden bütün toplum tetikte. Bu şekilde diken üzerinde olmak her açıdan yıpratıcı bir durum…

Yalan söyleyen insanlar içinde yıpratıcı çünkü:

1- Yalancılar herkesin kendilerine de sürekli yalan söylediğini zanneder, kimseye güvenmez.

2- Çok iyi hafızaya sahip olmaları lazımdır lakin kime ne yalan söylediklerini bilmek zorundadırlar.

Yalan; söyleyen açısından daha zararlıdır. Çekirge misali, sonsuza kadar zıplamak mümkün değildir. Hep istim üstündedirler. Çok po-

püler gibi dururlar ama aslında çok yalnızdırlar. Samimi hiç bir ilişkileri olmadığı için yalnızdırlar. En başta kendilerine olmak üzere herkese her konuda masal anlatırlar. Empati kabiliyetleri yoktur; kime ne zarar verdiklerini bilmezler. Bu hayat tarzına bağımlıdırlar.

Çoğu narsist ve sosyopattır. Yalan söylemezlerse insanlar tarafından sevilmeyeceklerini düşünürler. Aşağılık kompleksine sahiptirler. İşleriyle alâkalı yalan söylerler, ilişkileriyle ilgili yalan söylerler. Kesinlikle kendileriyle ve yalanlarıyla yüzleşmezler. Bir de utanmadan etrafa ahkâm keserler. Sadece çok yakınlarındaki insanlar ne büyük dalavereci olduklarını bilir. Yeni tanıştıkları insanlar ise olayı anlayana kadar türlü üçkâğıda maruz kalırlar.

Peki ne yapmalı? Her şeyden önce kendimiz yalandan kurtulmalıyız. "Kendinize yapılmasını istemediğiniz şeyi başkasına yapmayın" derler. Hatta belki de tüm dini ve ahlâki öğretilerin temelini bu cümle oluşturur. İstisnasız hepimiz aynaya bakınca mükemmel ve dürüst insanlar görüyoruz, fakat başımız biraz sıkışınca hemen yalana sarılmayı da ihmal etmiyoruz. Hele hele başkalarına zarar verecek yalandan uzak durmalıyız. Sonra etrafımızdaki kronik yalancılardan kurtulmalıyız. Böbürlenerek utanma duygusu olmadığını vurgulayan insanlardan uzak durmalıyız. Utanç temel insan özelliklerinden bir tanesidir.

Sürekli ilginizi isteyen, sızlanan, kendi dertlerini büyütüp anlatan; sizin derdiniz oldu mu hiç oralı olmayan tipler de vardır. Bunlar kendilerini dinleyen tek bir "aptala" ihtiyaç duyarlar. Onun kanını emip, iliğini kurutmadan bırakmazlar.

O yüzden uyanık olup bu karakterleri etrafınızda barındırmayın. Oldukları ortamda bulunmayın. Yalnızlık pahasına yapın bunu.

Toplum olarak zor durumdayız. İşin artık şakası kalmadı. Yalan yıkıcı ve rahatsız edici aynı zamanda da ayıplanması gereken ve kesinlikle teşvik edilmemesi gereken bir davranış. Günümüzde liderlerin de ahlâki durumu çok önemli. Toplumların ayakta kalabilmesi güvene bağlı. Bu güveni tesis etmek ise en başta liderlerin görevi…

İçinde bulunduğumuz teknoloji ve rekabet çağında kavgayla, didişmeyle, ayrışmayla ve ötekileştirmekle kaybedecek vaktimiz yok. Bu teknoloji çağı beraberinde büyük bir şeffaflığı da getiriyor. Düşündüğümüz zaman yüzde yüz dürüst davrandığımız tek mecra Google aramalarımız diyebiliriz. Bir örnek vermek gerekirse sosyal medya paylaşımlarında eşlerini "muhteşem", "en iyi", "en tatlı" diye tanımlayan bayanlar, Google aramalarında onları "kötü kalpli", "kaba" veya "itici" diye tanımlıyorlar. En samimi ilişkimizin bizi bizden iyi tanımaya başlayan, neredeyse aklımızı okuyan bir algoritmayla olması düşündürücü.

Çok yakın bir gelecekte, Blockchain gibi yeni teknolojiler sayesinde finans, para piyasaları, bürokrasi, devlet bütçeleri ve planlamaları bütünüyle saydamlaşacak. Gelecekte; üretebilen, hızlı uyum sağlayabilen, çeşitliliğini beraber gelişmek için kullanabilen toplumlar ve medeniyetler ayakta kalabilecek.

Memleketin sorunu cehalet gibi gözükse de, cehalet eğitim ile aşılabilir. Ama ahlâk giderse çocuklarımızı çok zor günler bekler. En azından, yarınlarımızın güvencesi olan küçük kardeşlerimize kırıntı da olsa, ahlâki bir kaç değerimizi, töremizi miras bırakabilelim. Yalan basiretsizliğin silahıdır. Yalan bir toplum için nasıl yozlaştırıcı ise, doğruluk da birleştiricidir. İnsanlarla ilişkiler kurmanın temellerinden birisidir. Eski Türk toplumlarında, atalarımızda en kötü yalancı, bir şeyler uyduran değil, verdiği sözleri tutmayanmış. İnsanoğlu olarak ya beraber kazanacağız ya da beraber kaybedeceğiz…•

omerdedeoglu73@gmail.com

Akılda Tutulacak Sözler

"Hayaller gerçekleşir; öyle olmasaydı tabiat onları bize vermezdi"

-John Updike

"Yaptıklarımızın denizde bir damla olduğunu düşünürüz. Fakat o damlanın eksik olması denizi daha az yapardı."

-Rahibe Teresa

"En büyük ihtişamımız asla düşmemek değil, her düştüğümüzde kalkmaktır."

-Konfüçyüs

Konur Ertop

Kâtip Çelebi'nin **Gerçeği Görme Tutkusu**

Kâtip Çelebi Osmanlı İmparatorluğu'nda yetişmiş düşünce ve bilim adamlarının en önemlilerindendir. Yaşamının bir döneminde orduda görev yaparak cephelerde bulundu. Zaferler kadar sıkıntılar, kıtlık ve karışıklıklar da yaşadı. Ancak o, savaşçı asker değil orduda kâtipti. Abdullahoğlu Mustafa'nın "Kâtip Çelebi" diye tanınması bundandır.

Özel dersler alarak yetişmişti. Ordunun kışladığı büyük merkezlerde, hatırı sayılır bilginlerle uzun söyleşilerden hoşlanıyor, onlarla bilimsel tartışmalara giriyordu. İstanbul'a döndükçe ünlü bilginlerden ders gördü.

Kitap tutkunuydu. İki yakınından kendisine kalan mirası kitaba yatırdı. Halep'te bulunduğu sırada sahaf dükkânlarında gördüğü kitapların adlarını, içeriklerinin ne olduğunu yazmaya başlamıştı. Bu konuda biriktirdiği bilgileri ilerki yıllarda ayrıntılı, büyük bibliyografya yapıtı **Keşfü'z-Zunûn** kitabında bir araya getirecekti.

Katip Çelebi'nin bibliyografya yapıtı. Keşfü'z-Zunûn

Orduda görevliyken katıldığı kuşatma ve savaşların kimi ayrıntıları **Fezleke** adını taşıyan tarih kitabındadır. Burada örneğin başarısız Bağdat kuşatmasıyla ilgili canlı anıları yer alır:

"Kelek tulumlarını yıkıp mukabele defterinin ardında açar otururduk ve kabir gibi çukur kazıp gece içinde yatardık. Toptan orduda çok at ve adam helâk oldu. Ruznameci Mansur Efendi ki, sinde (mezarda) yatarken gece urulup vefat etti. Rebiülevvel bu hal üzere geçip Rebiülahir başı, Kasım günü oldu. Bu âna dek on yedi yerden lağım yürüttüler, hepsi bulunup battal edildi ve toprak sürmeğe dahi mecal olmadı. Otuz beş gün, gece gündüz durmamaca, toplar atılıp barutun azlığından top falyaları (topu ateşlemeye hazırlamak için kullanılan ağız) bütün açılıp yumruk sığar olmuştu. Hisar duvarı dahi hendek beraberi yıkılıp Sultan Süleyman kalesinin su kenarında yarısı kadarı kaldı. Lakin adam yürütüp gelecek kadar olmayıp başka çıkar yol kalmamakla, yürüyüş tenbih oldu."

Cihannüma kitabında, bu yıllarda bulunduğu yerlerle ilgili bilgilere, gözlemlerine yer vermiştir:

"Kazvin bölgesi çevresindeki şehirlerde halk genellikle Şii ve mutaassıptır. Hemedan, çevresi bağlık bahçelik büyük bir şehirdir. Eskiden beri akarsuları boldur, ucuzluk yeridir. Buhtunnasır harap etmiştir. 643 yılında İslam hâkim oldu. 1221'de Cengizliler fethedip halkını katlettiler. Osmanlı askeri de fethettiğinde çevredeki ağaçları kesmiş ve şehri ateşe vermiştir. Şimdi mamurdur. Halkı çoğunlukla Şii ve Muteziledir. Eğlence ve şenlikten hoşlanır. Bölgenin evleri hep topraktan yapılmış-

Katip Çelebi'nin ünlü Cihannüma adlı eseri

tır, içleri süslüdür ve Acem tarzı resimler bulunur. Büyük binalar görülmez."

Yirmi yıl kadar süren hizmetinden sonra, kendisini "küçük cihttan büyük cihada" verdiğini, ordu görevlerinden bilim öğrenme ve kitap yazma yoluna geçtiğini açıklayacaktır.

Bu işlerle uğraşırken her şeyi unutur, odasında güneşin doğmasına kadar mum yanar ve bundan hiç yorgunluk duymazmış.

Çalıştığı Mukabele Dairesi'nin başhalifesi ile kadro sorunu yüzünden tartışınca memuriyetten ayrılmıştı. Başka öğrencilerle birlikte kendi oğluna da türlü konularda ders veriyordu. Sağlık sorunları nedeniyle tedavi yollarını öğrenmek amacıyla bir yandan tıp kitaplarını okurken bir yandan da manevi önlemlerle ilgili yapıtları inceliyordu.

1657'da öldü. Mezarı Zeyrek Camisi yakınındaki kabristandan günümüzde, çevredeki yeni yerine taşınmıştır.

Hanefî mezhebinde ve İşrâki meşrebinde olduğunu açıklamıştı. İşrâkiliği İslâm bilimleri içinde tasavvuf çerçevesindeki felsefe görüşlerinden biri olarak değerlendiriyordu. Tekkelerde artık ancak meczupların ve değersiz kişilerin toplandığını söylemekten de kaçınmıyordu.

Kâtip Çelebi, savaşlarda komutanların işledikleri hataları onların tarih bilmeyişine bağlıyor, devlet adamlarının ve iktidarda bulunanların tarih ve coğrafya okumaları gerektiğini ileri sürüyordu.

Ölülerden yardım dilemenin anlamsızlığını, mezarlara konan mumların ve yakılan kandillerin mumculara ve mezar bekçilerine yarayacağını belirterek bu tür boş inançları eleştiriyordu. Bağnazlığın her türüne karşı çıkmış, bunun bir iç savaşa yol açacak kadar şiddetlendiği bir devirde bu yanlış gidişi hem şeriata hem akla dayanarak önlemeye çalışmıştı.

Tarihle yakından ilgilenmiş, bu dalda yapıtlar kaleme almıştı. Savaşlarda komutanların işledikleri hataları onların tarih bilmeyişine bağlıyor, devlet adamlarının ve

iktidarda bulunanların tarih ve coğrafya okumaları gerektiğini ileri sürüyordu. Tarih yazarken duyguları bir yana bırakıp tarafsız kalmayı öngörüyordu.

Coğrafya ile de yakından ilgilenmiş, Batılılar'ın ve Yunanların bu alanda İslâm coğrafyacılarından ileride olduğunu belirterek bu eksikliği gidermek için Cihannüma (Bütün dünyayı gösteren kitap) adını verdiği yapıtını meydana getirmişti

Cihannüma, Osmanlı ülkesinin ilk sistematik coğrafya kitabıdır.

Kâtip Çelebi, Girit seferi sırasında haritalarla ve coğrafya kitaplarıyla yakından ilgilenmiş, araştırmalar yapmıştı. Arapça, Farsça, Türkçe coğrafya kitaplarını yetersiz buluyordu. Batı'da hazırlanan coğrafya kitaplarının çok daha farklı olduğunu gözlemişti.

Cihannüma, Dünya Haritası /Katip Çelebi

Kendi yapıtını iki bölümden oluşturmuştu: Birinci bölüm denizleri, nehirleri ve adaları, ikinci bölüm karaları, alfabe sırasıyla şehirleri, 13. yüzyıldan sonra keşfedilen ülkeleri ele alacaktı.

Ancak Cihannüma'nın Ortaçağ klasik Arap yapıtlarını örnek tutan ilk yazımını Avrupa ülkeleriyle ilgili yeterli kaynak bulamadığı için bitiremedi.

Bu çalışmada eski filozofların "dört öge" (hava, ateş, su ve toprak) biçimindeki düzenlemesine uyularak bütün coğrafya bilgileri ortaya konulacaktı. Ancak yalnızca sulardan söz eden üçüncü bölüm tamamlanabilmişti. Burada denizler, nehirler, göller anlatılıyordu. Ülkelerin ve kentlerin ele alınacağı dördüncü bölümde Avrupa'da Müslüman Endülüs, Kuzey Afrika'da Müslümanların yaşadığı Mağrip ve Osmanlı ülkesi (İklim-i Rum) yer alıyordu.

İklîm-i Rûm bölümünde İstanbul, Edirne ve Bursa gibi üç Osmanlı başkenti Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki toprakları olan Rumeli, Bosna ve Macaristan konu edilmişti. Yapıta özenli bir dünya haritasıyla ayrıntılı100 kadar küçük harita da eklenmişti.

Daha sonra G. Mercator ile J. Hondius'un **Atlas Minor**'unu elde eden Kâtip Çelebi, bunu İstanbul'a yerleşip İslam dinini kabul etmiş bir Fransız olan Şeyh Mehmed İhlâsî'ye

çevirterek Cihannümâ'yı yeni baştan yazmaya girişti.

Yapıtın yeni biçiminde fiziki coğrafyayla ilgili ayrıntılı bir giriş bulunuyor, Kristof Kolomb ile Macellan'ın keşif yolculukları anlatılıyor, doğuda Japonya ve Asya'dan başlayarak Batıya doğru uzanan ülkelerle ilgili bilgiler veriliyordu.

Yazar ele aldığı ülkelerin durumunu, idari bölümlerini, saltanat şekillerini, siyasi yapılarını, halkın ahlâk ve âdetlerini, binalarını, su, hava, nehirler, dağlar ve bitkilerini, yetiştirilen ürünleri ayrıntılı şekilde anlatmıştı.

Dünya, beş kıta yerine **Avrupa, Asya, Afrika, Amerika, Macellanika/Avustralya, Kutuplar** diye altı kıtaya bölünmüştü. Kâtip Çelebi'nin erken ölümü nedeniyle Cihannüma'nın bu ikinci yazımı da tamamlanamadı. Tanıtılan yerleşim alanları Van'a kadar gelip orada kalmıştı:

"Van Kalesi'nde 1500 yeniçeri oturur. Erciş, Ahlat, Adilcevaz'dan gemiler gelir. Timur kaleyi tahrip etmek istemiş ama sağlamlığı nedeniyle başaramamıştır. Akdamar göldeki bir kaledir. Adilcevaz'ı Harzemşahlar, Selçuklular, Moğollar ele geçirdi ve tahrip oldu. 1246'da deprem yıktı. 1548'de Şah Tahmasb kaleyi yerle bir etti. Kanuni ise eski şehri terk ettirip göl kenarında yenisini yaptırdı."

Cihannüma'yı Kâtip Çelebi'den 80 yıl sonra İbrahim Müteferrika ilk Osmanlı basımevinin on birinci yayını olarak -eklemelerle- bastı.

Müteferrika'nın esere eklediği kırk levha ve haritadan Azerbaycan ve Anadolu'ya ait olanlar Ebû Bekir ed-Dımaşki'ye aitti. Ötekiler Avrupa haritalarına göre hazırlanmıştı.

Müteferrika basımında geniş kitleye sunulan bilgiler yeni insanın coğrafyaya, tarihe, içinde yaşadığı dünyaya yönelik merak edebileceği konulara ilişkindir: *"Biga livasının merkezi Troya'dır. Bu şehir İstanbul'dan büyüktür. Hazreti Musa'nın vefatından sonra inşa olundu. Devletleri 297 yıl yaşamıştır. Troya savaşına sebep olan olaylar. On yıl süren kuşatmanın sonuçsuz kalması üzerine, içine adamlar yerleştirilen büyük bir at bırakılıp kalenin ele geçirilmesi, herkesin öldürülmesi, kalenin tahribi. Süslü sütunlar hâlâ vardır. İstanbul'daki direkler ve mermer taşlar çoğunlukla bu şehirden getirilmiştir."*

Kâtip Çelebi'yi yapıtıyla anarken A. Adnan Adıvar'ın **Osmanlı Türklerinde İlim** kitabındaki değerlendirmesini onaylamamak mümkün olmayacaktır:

"Osmanlı Türkiye'sinde Kâtip Çelebi, ilk defa olarak Batı ilmiyle sıkı temasa girmeye başlayan ve özellikle o ilmin değerini ve önemini takdir eden ve Batı ilmiyle Doğu ilmi arasındaki seddi yıkmaya kalkışan zat olmak dolayısıyla, kendisini 'Türkiyenin ilim devrimcisi' diye anmasak bile, Türkiye'de ilim rönesansının müjdecisi gibi sayabiliriz." •

konurertopbd@gmail.com

SOLDAN SAĞA METAMORFOZ

Yazan: BARBAROS ENEÇ

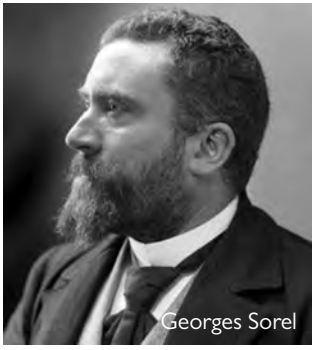
Batı Avrupa'da 19. yüzyıl sonu hızlı bir değişim süreciydi. Bir küreselleşme dalgası tün dünyayı kasıp kavuruyordu. Avrupa toplumları dönüştü ve bu da büyük bir toplumsal düzen değişimi, parçalanma ve çatışma yarattı.

Nüfus %30'dan fazla büyüdü, yaşam beklentisi ve okur yazarlık arttı, sanayi ve hizmet sektörleri patlama gösterirken tarım düşüşe geçti. Hızlı toplumsal değişim eski elitleri ve uzun süredir varlığını koruyan toplumsal ve ekonomik ilişkileri zayıflattı. Bireyler modern toplumun dinamiklerine ayak uydurmakta zorlandılar. Farklı tepkiler oluştu. Oy hakkı, temsili demokrasi kitlelerin siyaset yapma şeklini değiştirdi. Artık kitleler isyan etmiyor, siyasete katılıyordu. Bu hareketlerden en önde

Oy hakkı, temsili demokrasi kitlelerin siyaset yapma şeklini değiştirdi. Artık kitleler isyan etmiyor, siyasete katılıyordu.

gelenleri sosyalizm ve milliyetçi hareketler oldu.

Milliyetçiler, yalnızca ulusal toplulukların canlandırılmasının birlik, aidiyet ve bölünüp yolunu kaybetmiş Avrupa toplumlarının umutsuz biçimde ihtiyaç duyduğu ortak amaç hislerini sağlayabileceğini iddia ettiler.

Georges Sorel

Bunlardan bir çoğu sosyalizmi geniş politik programlarının gerekli bir bileşeni olarak gördüler.

Sosyalist hareketin teorik gelenek tutkunluğu ve buna bağlı pasifliğinden umutları boş çıkan çok sayıda sosyalist, soldan sağa doğru kayacaklardır. Bunlar, 1930 ların son yılları itibariyle, ne ana akım sosyalist hareketin ne de liberal demokrasinin bir geleceği olmadığına ikna olmuşlardı. Mevcut siyasal düzenin "milli sosyalizm" olarak adlandırıldığı şeye dönüştürmek üzere otoriter düzenlemeleri savunmaya başlamışlardır.

Revizyonist sol ile nasyonal sosyalist sağ arasında çarpıcı benzerlikler vardır. Her iki hareket de çarpıcı biçimde benzer programlar ve çağrılar ileri sürüyorlardı. iki dünya savaşı arasında, sosyal demokratlar, faşistler ve nasyonal sosyalistler devletin kapitalizmi onu imha etmeden denetim altına alabilmesi gerektiğinde ısrar ederek serbest piyasa liberalizminin ve komünizmin aşırılıklarından sakınarak ekonomide bir "üçüncü yolu" savunuyorlardı. Bütün bu gruplar, halka, ulusa ve kamu yararına başvuruyorlardı. Karma sınıf koalisyonları kurmaya çalışıp, hakiki halkın partisi konumunu hedefliyorlardı.

Bugün artık unutulmuş ancak savaş öncesi dönem için 20. yüzyıl siyaset felsefesindeki en büyük devrimci olarak düşünülen Georges Sorel, ironik olarak nasyonal sosyalizmin vücuda gelmesine yardımcı oldu. Bir anekdota göre, Sorel'in mezarının onarımı için hem Sovyet Rusya hem de faşist İtalya yardım teklifinde bulunmuştur. Peki neleri savunmuştur Sorel?

Georges Sorel kapitalist sistemin hızlı bir şekilde değiştiğini gözlemlemişti. Üretimin önceliğinin sosyalizmin işleyişinin özünde bulunduğuna inanıyordu. Kapitalizme karşı çıkışını, liberal burjuva sistemin politik, entelektüel ve ahlâki boyutları ile sınırlandırdı. İnsanın yaratıcı olduğu ve eldekiyle yetinmek yerine, yalnızca yarattığı zaman tatmin olduğuna kaniydi. Çağdaş dünyadaki yozlaşmanın varlığını sürdürdüğü konusunda ikna olmuştu. Ve dönemindeki birçok aydın gibi reforma değil yok etmeye yöneldi. Sosyalizm ile giderek daha fazla hayal kırıklığına

uğradı. Radikal eylem doğrultusunda motivasyon sağlayacak bir yol aramaya başladı ve bunu mitlerin motive edici gücünde buldu. Ona göre mitler, şeylerin açıklamaları değil bir eylem kararlılığının ifadesiydi. Mitler, kitleleri coşturacak, sosyal ve ekonomik gerçekliklerin aşılmasına olanak tanıyacaktı. Tüm çaba, burjuva fikirlerinin yükselen sınıfı zehirlemesine engel olmaya çalışmaktır. Ancak burjuva düzenin proleteryayı evcilleştimeyi başardığını gözlemleyen Sorel, işçi sınıfına odaklanmaktan vazgeçti. Bunun yerine, kitle milliyetçiliğinin olanaklarını kucaklama ve soldaki anti demokratik güçler ile sağdakilerin bir füzyonunu teşvik etme imkânını aradı. Fransız olmasına rağmen, fikirleri İtalya'da büyük etki gösterdi. En büyük etkisi sendikalist ve milliyetçi hareketlerin, ortak yanlarının çokluğunu fark etmelerine yardımcı olduğu İtalyan siyasi yelpazesinin uçları üzerinde oldu. Faşizm olarak bilinen hareketin entelektüel zeminlerini ortaya koydu.

Fransa'da milliyetçiliği Dreyfus vakası olarak bilinen olay vaftiz etti. Vaka, antidemokratik bir milliyetçi hareket için seçmen kitlesi yarattı.

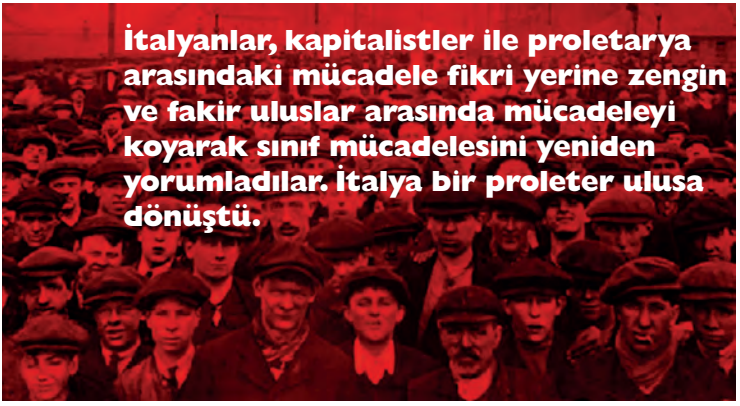
Milliyetçiler örgütlenme ihtiyacı ortaya çıkınca, Action Française doğmuş oldu. Açıkça sağ bir örgüt olmasına rağmen sosyalist ve milliyetçi temaları seslendirerek büyüdü. Üyeler Sorel'in fikirlerinden etkilendiler. Ancak bu grup için sosyalizm sosyal adalet talebinden başka bir şey değildi.

Revizyonist soldan faşist sağa doğru kaymanın en bilinen örneği Benito Mussolini'dir. Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrası meydana gelen düşmanlıkların patlak vermesindeki beceriksizliği yüzünden Sosyalist Enternasyonali eleştirdi. Bu dönem milliyetçiliğin gücünü ve enternasyonalizmin iflasını teyit etmişti. Mussolini'ye göre sosyalistler hiç bir zaman ulusların sorunlarını dikkatle incelememiştir. Ona göre, tarihsel bir gerçek olan ulus ile yaşayan bir gerçeklik olan sınıf arasında bir uzlaşma yolu bulunmalıdır. O İtalya'yı proleter bir ulus olarak görüp, bütün İtalyanların ülkelerinin dünyadaki konumunu yükseltmek için bir araya gelmesi gerektiğini savundu. Bu da ulusu bir yandan düşmanlarını ve rakiplerinden korurken diğer yandan üretici kapasitesini

Revizyonist soldan faşist sağa doğru kaymanın en bilinen örneği Benito Mussolini'dir.

arttırmayı gerektirecekti. Dolayısı ile proleterya ve mazlumlar üzerine vurgudan vazgeçerek üretici sınıflar üzerine bir söylem geliştirmiştir. Mussolini dönemin önde gelen sendikacıları ve devrimcilerini okuyup onlarla yazışarak, fikir alışverişinde bulundu. Sorel'i ayrı tutarak kendisine ilham veren biri olarak tanıttı. Kendi dergisi Ütopya'da devrimciler ve sendikacılar önemli katkılar yaptılar. Genel olarak "genç insanlara" çağrıda bulunuyordu, proletaryaya değil halk ve millete atıflar mevcuttur.

İtalyanlar, sendikalizmi de milliyetçilik gibi, kitle örgütü, kitle mobilizasyonu ve kitlesel kahramanlık için bir okul olarak görüyorlardı. Kapitalistler ile proletarya arasındaki mücadele fikri yerine zengin ve fakir uluslar arasında mücadeleyi koyarak sınıf mücadelesini yeniden yorumladılar. İtalya bir proleter ulusa dönüştü.

Almanya'daki öykü, serbest ticaret eleştirisi ile başladı. Sosyal Demokrat Parti'den (SPD) Joseph Bloch öncülüğünde güçlü bir Alman devleti ve birlik halindeki ulusal bir topluluk arzusu dillenmeye başladı. Bu arzu ile sosyalizm arasında bir çelişki görmüyordu. Bu duruş artan bir eğilim sergiledi. SPD'nin içinde bir grup partiyi milliyetçileştirilmesini ve çeşitli toplumsal gruplar arasındaki ilişkileri uyumlu hale getirecek bir sahte ortaklık sistemi yaratma fikrini savunuyordu. Ünlü sosyal bilimci Werner Sombart, ülkesinin talihsizliği üstündeki yıkıcı etkileri yüzünden kapitalizmi suçluyordu. Toplumsal çatışma, materyalizm, ulusal kültürlerin ortadan kaldırılması ve ulusal bütünlüğün altının oyulması gibi sorunların tümünün kapitalizmin günahı olarak görüyordu. Bu düşünürler, kapitalizm karşıtlığı ve anti semitizm arasındaki bağlantıyı derinleştirirken, özellikle sosyalizmin "Almanlık" yada milli bir düşünsel boyutunu geliştirmede önemli bir rol oynadı. Hatta anti semitizmin daha yüce ve daha saf formda bir sosyalist hareket olduğu iddia edilmeye başlandı. Ekonomik bağlamda dürüst ve zararlı sermaye arasında bir ayrım vurgulayan söy-

lem yaygınlaşmaya başladı. Ekonominin bir kader olmadığı aksine devletin halkın hizmetinde denetimine alabileceği bir şey olarak önerildi.

Adolf Hitler, 1920'de alman İşçi Partisi'nin ismini Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi olarak değiştirmiş ve milliyetçi, sosyalist ve antisemitik temalar içeren bir program yayınlamıştır.

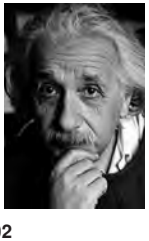
Propaganda şefi Adolf Hitler, 1920'de alman İşçi Partisi'nin ismini Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi olarak değiştirmiş ve milliyetçi, sosyalist ve antisemitik temalar içeren bir program yayınlamıştır. Kapitalizmin eleştirisi yoluyla, marksizm ve SPD ile mücadele edecek maddeler içermektedir.

Örneğin, devletin her şeyden önce ücretli istihdama ve yurttaşlarının geçimini sağlamaya mecbur olduğunu öne sürer. Tröstlerin millileştirilmesi, kârların paylaşılması, toprak reformu, talepler arasındadır. Parti ilk yıllarında ağır bir sosyalist ton taşımaya devam etmiştir. Ancak Alman Sosyalizminin Yahudilerin başını çektiği Marksizmden farklı olduğu vurgulanır. Bu vurgunun temeli, materyalist dünya görüşünün reddidir.

Sosyalizmi kitlelerin egemenliği, başarı ve ödülün düzenlemesi olarak değil, Prusyalı-Alman "herkese hizmet" düşüncesi olarak ifade ederler.

20. yüzyılın başında en büyük kitle hareketi ve siyaseti olan sosyalizmin rahminden, daha sonra korkunç sonuçları ve etkileri olan Nasyonal Sosyalizm ve Faşizm doğmuştur. Temalar, kadrolar, örgüt yapıları anlamında bir kuluçka vazifesi görmüştür. Ancak bu karanlık dönemin sonunda sosyal demokrasi fikri, tüm Batı'yı refaha ulaştırmıştır. •

İlham Veren Einstein Sözleri

- Dünya tehlikeli bir yer. Bunun nedeni ise insanların kötü olması değil, kötülük konusunda bir şey yapmamalarıdır.
- Sağduyu, 18 yaşında edinilen önyargıların toplamından başka bir şey değildir.
- Otoriteye körü körü sadık olmak, gerçeğin en büyük düşmanıdır.

Yaşar Öztürk

Ay'a Yolculuk 50 Yaşında

4 Ekim 1957 gecesi bir boru sesi ardından çevreyi alevler kapladı. Gök gürültüsünü andıran sesle plaj topu büyüklüğünde parlak bir küre havalandı. Her bir buçuk saatte bir yeryuvarlağının çevresini dolanan küçük, insan yapısı "Yapay Ay" tarihe geçti. Adı Rusça "Yoldaş" anlamına gelen, içine uçuşu sırasındaki koşulları iletebilmesi için bir radyo vericisi yerleştirilmiş, 83 kilo 600 gram ağırlığında metal yuvarlak "Sputnik 1" uydusuydu.

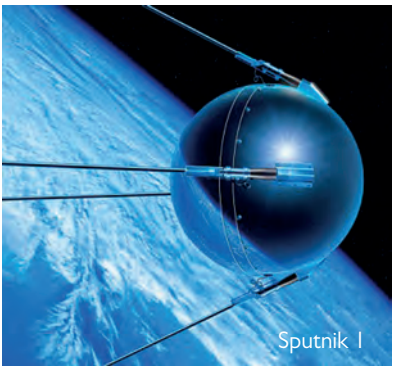
Çıplak gözle görülebilen Sputnik 1'in yolladığı "bip, bip, bip" sesi radyodan duyuluyordu. Macellan'ın ilk kez çevresini üç yılda dolaşabildiği uçsuz bucaksız Dünya, Sputnik 1 ile her doksan beş

dakikada dolaşılabilen bir köye dönüştü. Dünyanın yörüngesine bir uydu oturtan, uzay yolculuğunu başlatan ilk devlet Sovyetler Birliği'ydi. Sputnik 1'in radyo vericileri 23 gün çalışabildi. 3 Kasım 1957'de Sputnik 2 uzaya fırlatıldı. 508 kilo 300 gram ağırlığındaki uyduda bir de yolcu vardı. Uzaya çıkan ilk canlı, Moskova caddelerinde başıboş gezen dişi bir köpekti. Uçuşa hazırlanan beş buçuk kilo ağırlığındaki Laika, saatte 28.793 kilometre hızdan etkilenmeden uzaya çıkarıldı. Laika'nın bölümündeki uydu verici leri onun sağlık haberlerini iletiyordu. 10 Kasım'da vericiler sustu. Laika, Uzaya giden ilk canlı, uzaya ilk kurban, uzayda ölen ilk canlıydı.

Uzaya çıkan ilk canlı: Laika

Sputnik 1'den üç ay sonra 4 Ocak 1958'de ABD ilk uydusu "Explorer 1"i (Kâşif), Cape Canaveral'den uzaya fırlattı. Uzay adamlarına Ruslar Kozmonot, Amerikalılar Astronot diyordu. Uzay yolculuğu, uzay yarışına döndü.

Sputnik 1

Dünyanın çevresinde 1400 kez dönen Sputnik 1, Explorer 1'in fırlatıldığı gün atmosfere inerek parçalandı. 3 ay 10 gün geçmeden bu kez Sputnik 2, 2370 turdan sonra 14 Nisan 1958'de aynı kaderi paylaştı. 9 ve 23 Temmuz 1958'de ABD iki ayrı füzenin burun hunileri içinde iki canlı fare gönderdi. Fareleri taşıyan huniler dönüşte atmosferdeki korkunç ısıya dayandı, parçalanmadı ancak düştükleri Atlas Okyanusu'nda bulunamadı.

Sovyetler Birliği 2 Ocak 1959'da Lunik 1'i Ay'a gönderdi. Füze iki gün sonra Ay'ın 8-9 bin km. uzağından geçti. 443 günde dolaşacağı Güneş'in çevresindeki ilk uydu olarak onun yörüngesine girdi. Buna karşılık ABD 3 Mart 1959'da altın kaplama kapsülü "Pioneer (Öncü) 4"dü Ay'a fırlattı. Bu araç da 4 Mart 1959'da Ay'ın 56 km uzağından geçip insan yapısı ikinci uydu olarak Güneş'in çevresindeki 406 gün 9 saatte tamamlayacağı yörüngesine oturdu.

Canlının gidişi kadar sağlıklı dönüşü yarışında ABD atağa geçti.

28 Mayıs 1959'da Jüpiter füzesinin burun hunisinde 3.5 kiloluk erkek Able, yarım kilo ağırlığında Baker adındaki bir dişi maymunu uzaya gönderdi. Atılıştan 1 saat 33 dakika sonra dönüşe geçen, hızı önce atmosferle teması sonucu, sonra da paraşütle azalan burun hunisi Atlas Okyanusu'nun Güney kesimine düştü. Kapsül denizden çıkarıldı. İkisine de hiçbir şey olmamıştı.

Uzay serüveninin en büyük faciası 24 Ekim 1960'ta yaşandı. Bolşevik Devriminin yıldönümü ve Kruşçev'in anısına düzenlenen gösteride 150'den fazla kişi yaşamını yitirdi.

Mart 1961'de Sovyet Bilimler Akademisi'nden *"Dünyanın yörüngesine insanlı bir kapsül gönderileceği(...) Dünya yörüngesindeki uçuşu bir kişinin yapmasının umulduğu ve yolculuğun yalnız iki saat süreceği"* açıklamaları geldi. 23 Mart'taki denemede Valentin Bondarenko yanarak öldü. Kozmonotun adı Ay'daki krater tabakasına verildi.

Aral Denizi'nin kuzeydoğusunda 2 Nisan 1961'de Baikonur atış rampasından altı motorla donatılmış, bir füze fırlatıldı. Vostok (Doğu) I uzay aracında koltuğa bağlı bir yolcu vardı. *"Yola çıktık!"* diye bağıran Dünyanın ilk Uzay Yolcusu insanı Gagarin'di. 27 yaşındaki Gagarin yörüngede bir kez dolandı:

"Uçuş normal. Ağırlıksız koşullara iyi uyuyorum. Dünyaya bakıyorum öyle güzel ki!" dedi.

Rus kozmonot Yuri Gagarin

Gagarin: *"Uçuş normal. Ağırlıksız koşullara iyi uyuyorum. Dünyaya bakıyorum öyle güzel ki!"*

Herkes rahatladı. Uzayda garip davranışlar sergileyebilir, yanlış düğmelere basabilir diye kapsüldeki bir çok kontrol paneli kilitlenmişti. Ölebilirdi. Bu olasılık için basın açıklaması bile hazırlanmıştı. Uçuş sırasında su içti, hazırlanan pelteyi yedi. Sağ salim yeryüzüne dönebilen Gagarin 34 yaşında bir uçağın deneme uçuşunda kazada öldü.

ABD insanlı ikinci (kendisinin ilk) uzay uçuşunu, 5 Mayıs 1961'de başardı. Shepard, sağlıklı olarak, Atlantik Okyanusuna düşen kapsülden alındı. Yarış hızlandı.

Üç ay sonra kozmonot Titov, 6

Ağustos 1961'de Vostok-2 ile dünya çevresinde 17 tur attı. Titov, uzay aracını kendisi yönetiyordu. Uzayda bir tam gün kalan ilk insan oydu. ABD'nin Dünya çevresinde dönen ilk astronotu da Glenn'di.

Uzaya hep erkekler gönderiliyordu. Sovyetler Birliği Haziran 1963'te iki gün arayla uzaya içlerinde birer insan olan Vostok-5 ve Vostok-6'yı gönderdi. İkincisinin kozmonotu 26 yaşında tekstil fabrikasında çalışan bekâr işçi kadındı. Uzaya varan, uzayda 48 tur atan Kozmonot Tereşkova Uzaya çıkan ilk kadın'dı.

Kozmonot Tereşkova

Yeni atılımlar yine Sovyetler Birliği'nden geldi. 1964'de ilk kez üç kişi birden uzaya gitti. Voşkod (Şafak) adındaki 15 tonluk uzay aracındaki Yegorov, uzaya giden ilk doktordu. Uzaya çıkan ilk Avrupalıyı, Çekoslovak kozmonot Remek'i de Sovyetler gönderdi.

İlk yoğun uzay çalışma yılı 1958'di. ABD yedi, Sovyetler bir uzay aracı gönderebildi. Rekorları ise 1976'da Sovyetler 99, 1996'da ABD 70 uzay aracıyla kırdı. Yarış ticarete döndü.

İnsanın Ay'a basmasını sağlayan roket biliminin kökleri ise Çin'e uzanıyor. 1935'de ölen "Roketin babası" Tsiolkovsky ise uzay üzerine 500 çalışması olan, lisede sıradan bir matematik öğretmeniydi. Adıyla anılan Roket Hesaplaması'na göre saniyede sekiz kilometre hızla hareket eden bir roket uzaydaki yörüngesine girip tekrar yer çekimi etkisiyle geri dönebilirdi. Yer çekimine karşı koymak için likit oksijen ve likit hidrojen kullanılmasını da o önerdi.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında daha çocukken aklı sürekli uzayda olan, oyuncak arabasına havai fişekler bağlayarak uçuran Alman von Braun roket konusunda çok başarılıydı. Stalin'in elden kaçırıldığı için çok kızdığı, savaş ganimeti, von Braun ABD'de başarılı çalışmalar yaptı.

Ay'a ilk insansız füzeyi 2 Ocak 1959'da Sovyetler Birliği gönderdi. Fırlatılan Luna 1 başarılı olmayınca 8 ay sonra Luna 2 gönderildi ve Ay'ın yüzeyine çarpan ilk roket oldu. Bir ay sonra Ekim 1959'da Luna 3 Ay'ın karanlık yüzünün resmini çekmeyi başardı. 1961'de giysi ve araç denemesi için içinde kukla olan bir füze gönderildi. Dönüşte bulunduğunda uzaylı sanılmasın diye üzerine "maket" yazıldı.

ABD ancak üç yıl sonra 26

Temmuz 1962'de Ay'a ilk roketi gönderebildi. Sıra Ay'a yumuşak inişe geldi. Sovyetlerin Luna 9'u, 3 Şubat 1966'de Ay'a yumuşak inişi başardı. ABD ise 2 Haziran 1966'da Surveyor 1 ile Ay'a ilk yumuşak inişi yaptı.

1968 Noel'inde Apollo 8 Ay'ın Karanlık Yüzeyi'nde görünmez oldu. Ay'a inemese de Apollo 8 Ay'a ilk insanlı yolculuğun öncüsüydü. 1968'in son günlerinde uzayda ilk şarkının "Happy Birthday"in söylendiği Apollo 9'dan çıkan Schweickart, Apollo'nun uzayda yürüyen ilk astronotuydu. Apollo 10'un astronotları 18-26 Mayıs 1969'de Ay'a 15 kilometre kadar yaklaştı. Bu Ay'a ayak basmak için ilk deneydi.

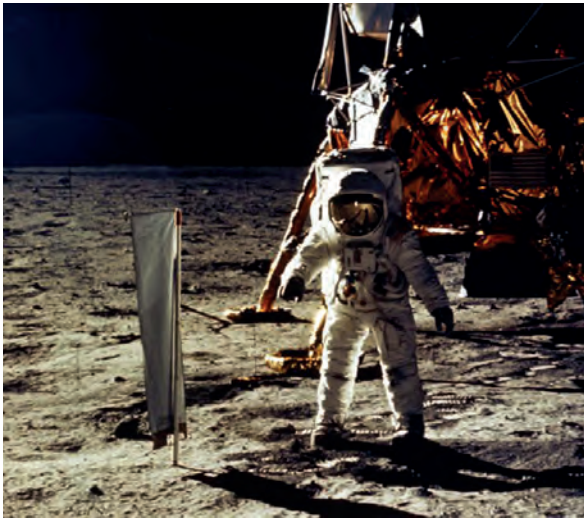
Aslında uzaya çıkış, özünde askeri, soğuk savaş yarışın bir sonucuydu. Sovyetlerin ilk sıçrayışı ABD'de çok şiddetli bir darbe etkisi yarattı. Kennedy için insanların Ay'a gitmesinin bir anlamı yoktu. Usta bir "Soğuk Savaş Siyasetçisi" olan ve Sovyetlerin Ay'a insan indiren ilk ulus olmasına izin vermemesi gerektiğini bilen Kennedy yetkililere gergin bir toplantıda sordu: *"Onları nasıl yakalayabiliriz?.. Onlardan önce Ay'ın çevresinde dolaşabilir miyiz?.. Onlardan önce Ay'a adam indirebilir miyiz?.. "*

Kennedy, "Ay'a inme" sözü verdi ama ömrü buna yetmedi. 22 Kasım 1963'de suikasta kurban gitti.

50 yıl önce Temmuz ayında ABD'de yoğun bir çalışma vardı. 16 Temmuz 1969 Çarşamba günü Türkiye saatiyle 15.32'de üç aşamalı Satürn-5 roketi, bilgisayar aracılığıyla gezici fırlatma platformunun roketi tutan kolları *"Fırlat!"* komutuyla yavaşça serbest bırakıldı.

4 gün sonra dünyada 600 milyon ekranları başında heyecanlı (o yıllarda ancak bu kadar kişi televizyon izleme olanağına sahipti) ve kulakları radyoda milyarlarca insan nefesini tutmuştu.

20 Temmuz 1969 Pazar günü, Türkiye saatiyle 23:17'i 43 saniye geçiyordu. Duyulan ilk sözcük *"Houston"*, ilk tümce *"Houston, Houston Uzay Merkezi. Kartal indi"* oldu. Armstrong merdivene yöneldi. Son basamaktan ayın yüzeyine ayağını basar basmaz insanlığın hafızasına kazınan sözleri bütün

Neil Armstrong. Ay'daki ilk adımlar.

dünyada yankılandı: *"That's one small step for man, a giant leap for mankind" , "Bu bir insan için küçük bir adım, insanlık için bir dev sıçrama."*

Aya ilk inen Apollo 11 uzay aracının ekibi: Neil Armstrong, Michael Collins ve Buzz Aldrin

Astronotlar, Ay'dan kaya parçaları topladı. ABD bayrağını dikip, ölçüm aletleri bıraktı. Bir televizyon kamerası görüntüleri kaydetti. Ay'dan ayrılmadan önce bu iki dünyalı bir plaket dikti:

"Burada MS. 1969 yılının Temmuz ayında Dünya gezegeninden insanlar ilk kez Ay'a ayak bastı. Tüm insanlık adına barışçıl amaçlar için geldik."

En tarihi telefon konuşmalarından birini Başkan Nixon yaptı:

"Yaptığınız şey sayesinde gökyüzü insanın dünyasının bir parçası haline geldi. Huzur Denizi'nden seslenmeniz, bize, yeryüzüne huzur ve barış getirme yönündeki çabalarımızı iki katına çıkarmamız gerektiğini düşündürüyor. (...) Dünya'ya salimen inmenize duacı olma noktasında tek vücuduz!"

Armstrong yanıt verdi: *"Burada yalnız ABD değil, her ulustan bütün barışseverleri temsil etmek bizim için büyük bir onur ve ayrıcalık!"*

Ay'a ayak basmanın yalan ve aldatmaca olduğuna inananlar yanında Ay'a yolculuğun anlamsız teknolojik rekor kırma tutkusunun yansımasından başka bir şey olmadığını düşünen, "insanın akıl yetisinin bir zaferi, ama aynı zamanda mantığın acınacak bir iflası" olarak görenler ve bilimsel olarak "Uzaya henüz adım atılmadı"ğını söyleyenler de var.

Ay'da yürüyen astronotların sayısı 12 oldu ama Armstrong ve sözleri unutulmazdı.

Şimdi insanlık Plüton gezegeninin ötesinde duvarlarını "dış uzaya" karşı kalkan olarak yükselten dev küre güneş plazmasının oluşturduğu koruyucu fanus, evrenin derinliklerinden sistemimizin üstüne çullanan bu yıkıcı güçleri geri döndüren, geçirgenliği olmayan bir duvardan çok, onların yönlerini değiştirip yeniden uzaya yansıtan bir aynadan çıkacağı günü bekliyor. •

yasarozturkbd@gmail.com

Mehmet Ünver

BİR CENNETTİ SARANDA

Yaşarken bir değil bir çok cennet görebilmiş şanslı insanlardan biriyim. Bu cennetleri dünyanın ve ülkemizin farklı köşelerinde ve farklı zamanlarda gördüm. Bu da o güzelim yerleri değişen yaşlarımın gelişen deneyimlerine göre değerlendirme şansı verdi bana. Ülkem dışında gördüğüm ilk cennetler, Hint Okyanusu, Güney Çin Denizi ve Karayip Denizi adalarında yer alıyordu. Ülkemde ise özellikle Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde buldum o cennetleri. Bunlar arasında Saranda'nın benim için özel bir yeri vardır.

Kırklı yaşlardayken gördüm o inanılmaz güzellikteki dinginlik sahilini. İlk kez yalnız başıma çıktığım bir yaz tatilindeydim. Bu kez uzak bir sahilde rüzgarın sesi, denizin kokusu ve kitaplarımla sakin bir tatil geçirmeyi arzuluyordum. Bu nedenle o sıralar pek tanınmayan Bodrum-Gümüşlük köyünde karar kıldım.

İlk kez yalnız başıma çıktığım bir yaz tatili için o sıralar pek tanınmayan Bodrum-Gümüşlük köyünde karar kıldım.

Sonbahar'ın tam ortasındaydık. Sahiller boşalmış, yazlıkçılar büyük kentlere, işlerine ve okullarına dönmüşlerdi. Gün boyu çok az tatilcinin olduğu kumsalda oturup Ege ve Akdeniz'in birleştiği masal ufkundan gelen rüzgarın uğultusunu dinliyor, denizin kokusunu içime çekiyordum. İlk kez yalnız başıma çıkmış olduğum tatilin tadı bir başka güzel gelmişti. Sonra yaşamımı değiştirecek olan genç çiftle tanıştım.

Onlar, aynı pansiyonda kaldığım bir doktor çiftti. Yaşça benden gençtiler. Balayına çıkmış yeni evlilere benziyorlardı. Ara sıra kumsalda ya da pansiyon girişinde karşılaştığımızda selamlaşıyorduk. Bu karşılaşmalardan birinde benim okuduğum kitabın aynısını okuduklarını gördüm. Yakınlaşmamız da o kitabın üzerinden oldu. Kısa bir sohbetin ardından genç çiftin tahmin ettiğim gibi yeni evli olduğunu ve Gümüşlük'e balayı için geldiklerini öğrendim. Son derece samimi ve hoşsohbet insanlardı. Uzun zamandır karşılaşmadığım denli dost canlısı görüntüleri beni ister istemez bir karar almaya zorladı. Tatilimi düşündüğüm gibi yalnız başıma mı sürdürecektim yoksa onlara katılıp üçlü bir tatil arkadaşlığı mı oluşturacaktık? Birlikte gittiğimiz bir akşam yemeğinde bana verecekleri bir sırları olduğunu söyledikleri an onlarla birlikte hareket etmeye karar verdim. Sırrın ismi: “Gizli Cennet Saranda”ydı.

O gece ne kadar ısrar ettiysem de Saranda hakkında ayrıntılı bilgi vermediler, yalnızca sabretmemi, iki gün sonra beni oraya götüreceklerini söylediler. Ertesi gün birlikte Bodrum pazarına el dokuması halı ve kumaşları görmeye gittik. Yolda Saranda hakkında bazı ipuçları verdiler. Söylediklerine göre, Saranda, Datça yarımadasının ucunda, yolu olmayan ve bu sayede de turistler tarafından henüz keşfedilmeyen küçük bir balıkçı köyüydü. Balayı için yola çıkarken bir süre Gümüşlük'de kaldıktan sonra o uzak cennete gidip tatilin geri kalan kısmını orada geçirme niyetindeymişler. Tanışmamızın ardından Saranda'da yapacakları tatil planına beni de katmaya karar vermişler. Şaşkınlığımı fark edince bir gezi dergisinde gördükleri Saranda köyünün fotoğraflarını gösterdiler. Ne yalan söyleyeyim, güney sahillerinde böylesine el değmemiş, böylesine cennet bir köşe olabileceğine inanamamıştım. Gerçekten de fotoğraflarda görüldüğü gibi denizin mavisiyle ormanın yeşilinin birbirine karıştığı, yerli taşlardan yapılmış kulübelerin kapılarının kumsala açıldığı sessiz ve sakin bir köy müydü? Bunu ancak oraya gittiğimizde anlayabilecektik. Onların da tek bildiği, eldeki fotoğraflar ve bir de Saranda köyüne araç yolunun olmayışıydı. Bu sayede bakir ve sessiz kalmıştı. Ertesi gün Datça yarımadasının ucuna yapacağımız yolculuk için hazırlıklarımızı tamamladık ve ekim ayının son günü Saranda yolculuğuna çıktık.

Gümüşlük ile Saranda arasındaki yol çok keskin virajlarla dolu olduğu için yolculuğumuz beklediğimizden uzun sürdü. Buna karşın fotoğraflarını gördüğümüz an hayran kaldığımız o cennette bizi nelerin beklediğini düşünerek ve heyecanla geçti o uzun yolculuk. İkindi saatlerinde araçların gidebileceği yol son buldu. Oradan itibaren genişçe bir patikayı andıran ve otlarla kaplı bir yolda araba sürerek varacaktık Saranda'ya. Bu durum hevesimizi kıracağına artırdı.

Aradığımızı bulmuştuk, kendimizi okyanusun ortasında evvelce kimsenin gitmediği bir cennet adaya ayak basmış kaşifler gibi hissediyorduk.

Demek ki yolculuğumuz az sayıda insanın bildiği ve tenha bir cennette son bulacaktı. Akşam inerken badem ağaçlarıyla kaplı bir tepeye vardık. Gizli cennet Saranda birkaç yüz metre aşağıda kumsala sıralanmış şirin balıkçı evleriyle bir tablo gibi görünüyordu o tepeden.

Aradığımızı bulmuştuk, kendimizi okyanusun ortasında evvelce kimsenin gitmediği bir cennet

adaya ayak basmış kaşifler gibi hissediyorduk. O heyecanla arabayı tepedeki patikadan aşağıya sürdük ve rengârenk boyanmış sandalların çekildiği incecik kumlarla kaplı kumsala indik. Sahil boyunca uzanan badem ağaçları ve tepeye yayılmış Akdeniz tipi bitki örtüsü manzarayı daha cazip bir hale getiriyordu. Köyün evleri dağlardan inen derelerin sürüklediği taşlardan yapılmıştı. Tüm evlerin bahçeleri denize açılıyor tüm bahçelerde incir ve zeytin ağaçlarının yanı sıra

sardunya, şebboy, hatmi, ortanca, gül, yıldız, glayöl çiçekleri çarpıcı renkleriyle göz alıyordu. Hemen her bahçede bir asma çardağı ve kumsala çekilmiş bir sandal vardı. Köyün içinde yol olmadığı için ayakkabılarımızı çıkartıp kumla kaplı patikada yalın ayak dolaşmaya başladık.

Köyde yalnızca bir pansiyon vardı. Oraya yerleştik ve Akdeniz üzerinde batan güneşin kızıl ışıkları altında kendimizi denize attık. Saranda'nın gecesi ise bir başkaydı: Az sayıda evin çoğu balıkçı fenerleriyle aydınlatılıyordu. Işık kirliliği olmadığı için gökyüzündeki milyonlarca yıldızı olanca ihtişamıyla görebiliyorduk. Çevrede lokanta, disko, otel gibi ticari kuruluş bulunmadığı için kumsala vuran dalgaların hışırtısından başka ses duyulmuyordu. Sırtüstü kumsala uzanıp kayan yıldızları seyretmeye başladık. Sudaki fosfor ışıklı yakamozları görünce daha fazla dayanamayıp yıldızlar altında yüzme deneyimi yaşamaya karar verdik. Gece yarısından sonra mayolarımızı giyip iskeleden denize atlarken o güne kadar hiç yaşamadığımız bir deneyimin bizi beklediğini bilmiyorduk. Suyun altından gökyüzündeki yıldızlara baktığımızda ancak bin bir gece masallarında görebileceğimiz bir tabloyla karşı karşıya geliyorduk. O unutulmaz anları uzatmak için hep birlikte suya dalıyor ve nefesimiz kesilene kadar karanlıkta suyun altından gök kubbeye bakıyorduk.

Ertesi sabah pansiyonun denizle

kucaklaşan bahçesinde kahvaltıya oturduğumuzda gerçek bir cennette olduğumuzdan emindik. Keçi peyniri başta olmak üzere kekik balı, bahçeden toplanmış domates, zeytin, yeşil biber, doğal otlar, kümesten gelen yumurtalar ve bahçedeki fırında yapılan ev ekmeğiyle donanmış soframızda kahvaltımızı yaparken köyün gündüz bile ne denli sessiz ve huzurlu olduğunu görüyor bir an önce kendimizi mürekkep mavisi sulara atmak için sabırsızlanıyorduk. Ufukta kayar gibi görünen renkli yelkenler sayesinde o güzel cennetin bir yağlı boya tablosu netliğiyle belleğimize kazınacağından emindik.

Saranda'da on gün dolu dolu bir tatil yaşadık. Sahiliyle, doğasıyla, ormanıyla her köşesini keşfettik. Fotoğraf karelerinde ve anılarımızda yerini aldı o güzellikler. Aradan uzun yıllar geçti. Bir zamanlar gerçek bir cennet olan Saranda yine öyle bakir, sessiz ve huzurlu mudur? Umarım öyledir. Ben bundan yirmi üç sene önce gördüğüm haliyle anımsamak istiyorum o küçük balıkçı köyünü. •

mehmetunverbd@gmail.com

Uzmanlık farkı!

Dünyanın en ünlü kalp doktoru De Bakey'in arabası bozulmuş, arabasını tamire götürmüş. Tamirci arabasının kaputunu açmış ve De Bakey'e dönerek:

"Size bir şey soracağım neredeyse ben ve siz aynı işleri yapıyoruz. Mesela ben şimdi kaputu açacağım bir bakışta problemin nerde olduğunu anlayacağım, kapakçıkları temizleyeceğim, gerekirse kabloları, motor yağını değiştireceğim, hatta çok gerekli ise motoru çıkarıp yerine yenisini takacağım!.. Söylesenize nasıl oluyor da siz milyon dolarlar kazanıyorsunuz ama ben meteliğe kursun atıyorum?"

Bunun üzerine De Bakey tamircinin kulağına eğilmiş ve şöyle demiş:

"Bunların hepsini motor çalışıyorken yapmayı denesenize!"

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Melek Şirin Tolga

Başarılı Bir Çocuk Nasıl Yetiştirilir?

Bu aralar çocukları zorlayan türden, hatta onların kendileri olma şansını engelleyen bir ebeveynlik tarzı var. Bazı aileler kendi korumaları olmadan her anı kendilerince düzenlemeden çocuklarını okul ve kariyerleri boyunca izlemeden, çocuklarının başarılı olamayacağını düşünüyor. Çocuklarımız sonunda "yapılacaklar listesi"ni tamamlamış bir çocukluk geçirmiş oluyorlar. Biz onları güvende tuttuk, yedirdik, içirdik ve onların doğru okullara gittiklerinden, o doğru okullarda, doğru sınıflarda olduklarından, ve o doğru okul ve sınıflarda doğru notlar aldıklarından emin olmak istedik. Ama sadece notlar değil. »

Notların dışında takdirname ve ödüller, spor aktiviteleri ve liderlik konularında da başarılı olduklarından emin olmak istedik. Çocuklarımızın sadece bir kulübe katılmalarını değil, bir kulüp kurmalarını istedik, çünkü iyi okullar bunu görmek istiyor. Ve topluma hizmet kutucuğunu da işaretleyin. Yani, üniversitelere, diğer insanları önemsediğinizi gösterin. Ve sonra çocuklarımızı, biricik evlatlarımızı işleri batırmadıklarından, çıkan fırsatları kaçırmadıklarından emin olmak için onları o kadar çok zorladık, ikna ettik, yol gösterdik, yardımcı olduk, pazarlık ettik, yeri geldi azarladık...

Böyle bir çocukluk geçiren çocuğun hissettikleri nasıl olur sizce?

Öncelikle oyun oynamak için boş zaman yoktur, çünkü bizce herşey onların kalitesini artırıcı olmalıdır. Sanki her bir ödev, sınav veya her aktivite planladığımız gelecekleri için ölüm kalım meselesiymiş gibi. Yapılacaklar listesini tamamladıkları sürece ev işlerine yardımcı olmamalarını, yeterli uyku almamalarını hoş görebiliriz. Ve bu süreçte onların sadece mutlu olmasını istediğimizi söyleriz. Ama okuldan eve geldiklerinde çoğu zaman ilk sorduğumuz şey ödevleri ve aldığı notlar olur. Ve yüzümüzdeki onayın, sevginin, ve kendi değerlerinin aldıkları yüksek notlardan geldiğini görürler. Ve sonra yanlarına gider onlara övgüler düzeriz. Onları günbegün biraz daha yükseğe sıçramaları ve daha ileriye gitmeleri için ikna ederiz. Ve liseye başladıklarında "Acaba okumak istediğim alan veya yapmak istediğim aktivite ne?" diye düşünmezler. Ve çocuklarımız liseyi ne şekilde bitirmiş olurlarsa olsunlar yorgun düşerler, kırılmışlardır, kısmen tükenmişlerdir. Zamanlarından önce yaşlanmışlardır, hayatlarındaki yetişkinlerin "Yaptıkların yeterli, çocukken ortaya koyduğun çaba yeterli." demesini umarak. Ve şimdi yüksek oranda depresyon ve endişe altında kaybolurlar.

Biz sanki aklımızdaki iyi okullar veya kariyer listesine girmezlerse onların hiç bir gelecekleri olmayacağını düşünüyoruz. Ya da belki de sadece arkadaşlarımıza, akrabalarımıza böbürlenebileceğimiz

bir gelecekleri olmayacak diye korkuyoruz. Ama eğer yaptığımız şeye gerçekten bakmaya cesaretiniz varsa, göreceksiniz ki, sadece çocuklarımız kendi değerlerinin notlardan geldiğini düşünmüyorlar, ayrıca çocuklarımıza farkında olmadan şu mesajı da gönderiyoruz:

"Evladım, bunu bensiz başarabileceğini sanmıyorum."

Aşırı yardımımız, aşırı korumamız, aşırı yönlendirmemiz ve el tutmalarımızla çocuklarımızı öz-yeterlilik şansından mahrum ediyoruz. Ki bu insan psikolojisinin temel bir unsuru. Ve her alkışladığımızda elde ettikleri kendine güvenden kat kat önemli. Öz-yeterlilik, kişinin kendi eylemlerinin sonuçlara götürdüğünü gördüğünde oluşur. Yani ebeveynlerinin onun adına yaptığı eylemler değil, kendi eylemleri sonuca gittiğinde gerçekleşir. Basitçe söylemek gerekirse eğer çocuklarımız öz-yeterlilik geliştireceklerse ki yapmalılar o zaman; düşünme, planlama, karar verme, yapma, umut etme, deneme ve yanılma, hayal etme, hayat deneyiminin çoğunu kendileri için yapmak zorundalar. Elbette şunu demek istemiyorum: Her çocuk çalışkandır ve kendi motivasyonuna sahiptir ve hayatlarında bir ebeveynin müdahalesine veya ilgisine ihtiyacı yoktur, biz geri çekilmeli ve gitmelerine izin vermeliyiz. Tabii ki hayır. Söylediğim şey: notları ve ödülleri çocukluk amacı gibi değerlendirirsek bu çocuklarımızın başarı tanımı için çok dar bir tanım olur. Başvuracakları ve girebilecekleri belirli okul listeleri hakkında daha az endişelenmeli ve nereye giderlerse gitsinler başarılı olmak için sahip oldukları alışkanlıklar, zihniyet, beceriler ve sıhhatleri ile çok daha fazla ilgilenmeliyiz. Çocuklarımızın notlarla ilgili daha az takıntılı olmaları gerekiyor ve çok daha fazla sevgi ve ev işi gibi şeyler üzerine inşa edilmiş bir çocuklukla ilgilenmeliler.

Evet gerçekten "ev işleri" dedim. Harvard Grant Study olarak adlandırılan çalışma gösteriyor ki çocuklarımız için istediğimiz hayattaki profesyonel başarı, çocukken yaptıkları ev işlerinden geliyor ve ne kadar erken başlarsanız o kadar iyi. Kolları sıva ve işe giriş zihniyeti, bir kaç tatsız iş var ama biri yapmalı,

bu ben de olabilirim diyen bir zihniyet. Bu da sizi iş yerinizde ilerleten şey. Hepimiz bunu biliyoruz, ama çocukluktaki "yapılacaklar listesi"nde çocuklarımızı evdeki işleri yapmaktan azlediyoruz. Sonra iş yerinde "yapılacaklar listesi" bekleyen genç yetişkinler oluyorlar ve daha da önemlisi bu dürtü ve içgüdünün eksikliği yüzünden etrafına bakarak kolları sıvayıp işe girişmek için şunu merak etmiyorlar. "Meslektaşlarıma nasıl faydalı olabilirim?" "Patronumun ihtiyacı olan şeyi bir kaç adım önden nasıl tahmin edebilirim?"

Harvard Grant Study'deki ikinci önemli bulgu hayattaki mutluluğun sevgiden geldiği, iş sevgisinden değil, insanların sevgisinden geldiğini gösteriyor.

Eşimiz, partnerimiz, arkadaşlarımız ve ailemizden gelen. Bu nedenle, çocuklukta, yavrularımıza nasıl sevileceği öğretilmeli, eğer önce kendilerini sevmezlerse, diğerlerini de sevemezler. Eğer biz onlara koşulsuz sevgi sunmazsak kendilerini sevmeyecekler. Bu yüzden notlara takıntılı olmak yerine, biricik varlığımız okuldan eve geldiğinde ya da biz işten geldiğimizde elimizdeki telefonları bir kenara koymalıyız. Onların gözlerine bakıp, yüzümüzü dolduran hazzı onların görmesini sağlamalıyız. Ve o zaman şöyle demeliyiz:

"Günün nasıldı?" "Bugün ne hoşuna gitti?"

Çocuğunuz "öğlen yemeği" dediğinde ve aslında siz öğle yemeğini değil matematik sınavını duymak istiyorken, yine de öğle yemeği ile ilgilenmelisiniz. Şöyle demelisiniz "Bugün öğle yemeğinde neyi beğendin?"

Onlar bizim için insan olarak değerli olduklarını bilmeliler, not ortalamaları yüzünden değil. Pekala siz ev işi ve sevgiyi düşünüyorsunuz, hepsi kulağa iyi geliyor, ama bir dakika, iyi okullar yüksek notları, ödülleri takdirnameleri görmek istiyorlar. Ama hayatta mutlu ve başarılı olmak için en iyi okullardan birine gitmek zorunda değilsiniz.

Mutlu ve başarılı insanlar devlet okullarına, kimsenin duymadığı küçük bir üniversiteye, yüksek okula gittiler. Kimisi de üniversiteye gittiler ve bırakmak zorunda kaldılar. Ve at gözlüklerini genişletebilirsek ve belki denklemden kendi egolarımızı çıkartırsak, bu gerçeği kabul edip yüzleşebilir ve sonra şunu fark edebiliriz:

Eğer çocuklarımız o iyi okullardan birine gitmezlerse bu dünyanın sonu değil. Bizim işimiz onlara faydalı bir çevre sağlamak, ev işleriyle onları güçlendirmek ve onları sevmek, ki böylece diğerlerini sevsinler ve sevilsinler, üniversite, meslek ve kariyer onlara kalmış. Bizim işimiz onları olmalarını istediğimiz şey haline getirmek değil, kendileri olmalarına izin vermek ve zaten muhteşem kişiler olurlarken, onlara destek olmak. •

meleksirintolgabd@gmail.com

Yahya Aksoy

Mavi Tutkunu Dünya Kenti
Bodrum

Cevat Şakir Kababağaçlı

Halikarnas Balıkcısı-Cevat Şakir'in, *"Bodrum'a gelir, görür ve gidersiniz ama aklınız hep orada kalır..."* dediği dünya kenti Bodrum, mavi tutkunu suları, doğanın dantel gibi işlediği koyları, yöresel kayrak taşı ile işlenmiş sokakları, taş duvarları, rengarenk barış ve sevgi simgesi begonvilleri, dünya harikası tarih ve kültür mirası antik köşeleri, balıkları, turistik tesisleri, el sanatları, yöresel mutfağı, deniz ürünleri, bir başka doğan ve batan güneşi, sağlık deposu esintileri,

Bodrum Marina

evrensel kültür ve sanat ortamı ile yıl boyunca 72 milleti kucaklamakta. Sevgi ve hoş görü zirveye taşınmaktadır...

Bodrum'un popüler Neyzen Tevfik Caddesi, turistik otelleri, Bodrum klasiği barları, marina, yat kulübü, restoranları, gece kulüpleri, masaları güneş batmadan önce dolan efsaneleşmiş deniz ürünleri, yöresel el sanatları, mutfağı, kahvaltıları, kokteylleri, sıra dışı konsepti ve müziği, denize sıfır konumlu özel iskeleleri, kurutulmuş domatese sarılı ve hardallı levrek, deniz börülcesi, kalamar, karides, levrek, çupra gibi balıkları, mavinin tüm tonlarını görebileceğiniz mavi tutkunu denizi, Yalıkavak, Türkbükü, Mumcular, Güvercinlik, Gündoğan, Torba, Gümüşlük, Güllük, Kıyıkışla koyları ve mavi turları ile yer yüzünde cenneti vadediyor. Hermias gibi Ege'nin antik efsanelerine konu cennet köşesi koylarına, seçkin sanatçıların ve sanat topluluklarının katıldığı Uluslararsı Bale Festivali'ne, Fazıl Say, Gürer Aykal gibi ünlü sanatçıları ağırlayan kültür ve sanat şenliklerine Bodrum herkesi davet ediyor.

Kalesinde su altı tarihi kalıntıları sergileyen müzesi, ünlü şarkıcı Zeki Müren Müze Evi, gemicilik tarihinin seçkin örneklerini taşıyan müzesi, zeyin ağaçları ve mis kokulu çam ormanları ile kaplı dağ yamaçları, doğanın ender örneklerini bağrında besleyen ve büyüten bitkileri, bahçelerin baş tacı dünyaca ünlü

Bodrum gece hayatını sevenler için renkli ve eğlenceli mekânlarıyla ünlü.

eşsiz begonvilleri, yerli ve yabancı 72 milleti görmek isteyenler Bodrum'da buluşarak göksevinç olup kaynaşmakta ve mutluluğun ve sağlığın zirvesine ulaşmaktalar...

Şehrin antik çağdan kalma değerinin dünyaca tanınmasına büyük katkılar sağlayan, Halikarnas Balıkçısı takma adıyla yazdığı yazı ve romanlarla ünlenen Cevat Şakir Kabaağaçlı, 1947'de İzmir'e yerleşti ve 1973'de aramızdan ayrıldı. Eserlerine aktardığı düşleri ve düşünceleri ile unutulmazlar arasında hep yaşamaktadır.

Bodrum Sualtı Müzesi dünyanın en önemli arkeoloji müzelerinden ibiri

Balıkçı'nın eserleri ile Anadolu'nun antik tarihi, sosyal ve kültürel değerleri evrensel boyutlara taşındı.

Balıkçı'nın, kendine özgü çoşkulu üslûbuyla yazdığı düşün yazıları ve sentezleri ile Anadolu'nun antik tarihi, sosyal ve kültürel değerleri evrensel boyutlara taşındı...

"...Dans etmek ve ev kurmak insanın ilk sanatlarındandır. Dans insanın gövdesiyle, yani kendisiyle ifade etmek istediği sanatların kaynağıdır... Dans sevgiye sıkı sıkıya bağlıdır... Bodrum'da düğün danslarında gençler birbirlerini seçerler."

diyen Halikarna Balıkçısı, Aganta,Burina, Burinata, Turgut Reis, Mavi Sürgün, Merhaba Anadolu, Uluç Reis, Anadolu Tanrıları... eserlerinde, makale ve mektuplarında düşlerini ve düşüncelerini harmanlamış bulunuyor. Hep aranıyor, her zaman heyecanla ve ilgiyle okunarak dillerde ve gönüllerde yaşıyor.

Antik Ege uygarlığının temel felsefesini bütün yönleriyle derinliğine anlamak, düşlerinizi ve düşüncelerinizi geliştirmek için Halikarnas Balıkçısı'nın eserlerini okuyarak, oni ki ayda doyamayacağınız dünya kenti Bodrum'u görün, gezin, mutluluk ve huzur bulun...•

yahyaaksoybd@gmail.com

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

Berchtesgaden Milli Parkı'nın
Zümrüt Mücevheri:

Königssee Gölü

Alp Dağları'nın sarp kayalıkları, ormanlar ve dağların arasındaki vadilerin çevrelediği zümrüt yeşili Königssee Gölü, doğanın bize hediye ettiği eşsiz eserlerden biri, özenle korunması gereken değerli bir mücevher gibi… Almanya'nın Avusturya sınırı kıyısındaki Berchtesgaden Milli Parkı'nda yer alan göl ve kıyısındaki yerleşimler, gölün etrafındaki dağların dik yamaçları nedeniyle ancak teknelerle gezilebiliyor. 1909 yılından beri elektrikle çalıştırılan ve göldeki tersanede inşa edilerek bakımları yapılan gezi tekneleri gece şarj edilip gündüz saatte 12 km hızla çevreye zarar vermeden gölde sessizce ilerliyor. Her yıl ülkenin en gözde turistik bölgelerinden biri seçilen Königssee Gölü'ndeki tekne gezilerine talep yüksek olduğu için uzun bilet kuyruğunda beklememek amacıyla firmanın internet sitesinden aldığım biletle bu teknelerden birine biniyorum. »

Beyaz renkli tekne suda bir kuğu gibi süzüldükçe kıyıdaki telaş ve gürültü geride kalarak yerini sessizliğe bırakıyor. Solumuzda yan yana dizilmiş ahşap tekne evlerinin yanından, gölün tek adası olan ve üzerinde St. John of Nepomuk (Denizcilerin Koruyucu Azizi)'un heykeli bulunan ağaçlarla kaplı Christlieger adasının önünden geçiyoruz. Teknedeki rehberimiz konuşmaya başlayarak göl ile ilgili bazı bilgiler paylaşıyor. Uzunluğu yaklaşık 8 km, genişliği ortalama 1,5 km ve en derin yeri 190 metre olan gölde iskeleler dışındaki alanlarda yüzülebiliyor olsa da milli parkın içinde olması nedeniyle şişme bot, deniz bisikleti, kano, sörf tahtası ya da deniz yatağı kullanımlarına izin verilmiyor. Almanca'da "Kral'ın Gölü" anlamına gelen Königssee gölünde ulaşımdan sorumlu olan firmadan kürekli gezi tekneleri kiralanabiliyor. Suda çözülen ve güneş ışığını kıran kireç parçacıklarının yeşil renk verdiği göl, çok soğuk geçen Ocak ve Şubat aylarında donabiliyor. Göldeki buz belirli bir kalınlığa ulaşırsa üzerinde yürünmesine izin veriliyor. 1688 yılında gölde batan bir teknede hayatını kaybeden 70 hacının anısına yapılan Falkenstein Anıtı'nın olduğu kayalığı geçtikten biraz sonra tekne dik ve düz bir yamacın hizasında duruyor. Rehberimiz başını teknenin kapısından çıkarıp elindeki altın renkli trompeti karşıdaki dağa doğru tutarak çalmaya başlıyor. Sessizce dinlediğimiz bu güzel melodi, gölü

çevreleyen dik yamaçlarda defalarca yankılandıkça sanki neredeyse yedi kişinin art arda çaldığı bir ezgiye dönüşüyor. Müzik bittikten sonra hareket eden tekne, bizi gölün en çok fotoğraflanan bölümü olan St. Bartholoma Kilisesi'ne ulaştırıyor.

Gezi teknelerinin yanaştığı her durak orada inenlere farklı deneyimler yaşatıyor. Tekne gezilerinin başlangıç ve varış noktası olan Seelände iskelesinin bulunduğu gölün kuzey ucundaki Schönau am Königssee kasabası göle yakın konaklama imkânı sağlıyor. Kıyıdaki patikadan tepeye doğru yürüyerek 'Ressam'ın Köşesi' denilen Malerwinkel'den görünen göl manzarasını seyredebiliyor, farklı rotalarda yürüyebiliyor, kasabanın merkezindeki dükkanlardan alışveriş yaparak göl kıyısındaki Bobsled spor tesisini ya da burada doğan Romy Schneider ve ölünceye kadar bu kasabada yaşayan annesi ile ilgili koleksiyonun sergisini gezebiliyorsunuz. Talebe bağlı olarak durulan Kessel durağında piknik yaparak yüzebiliyor, kalkış noktasından 35 dakikalık bir yolculukla ulaşılan St. Bartholoma durağında inerek şarap kırmızısı kubbeleriyle dikkat çeken St. Bartholoma Kilisesi'ni gezebiliyorsunuz. İlk olarak 12. yüzyılda inşa edilen ve 16. yüzyılda yenilendiğinde bugünkü görünümüne kavuşan kilisenin yanında bir zamanlar Bavyera Kralı Luitpold'un av köşkü olarak kullandığı ve şimdi restoran olan binada

St. Bartholoma Kilisesi

Salet İskele

Obersee Gölü

yemek yiyebiliyorsunuz. Gölde balık tutmasına izin verilen tek balıkçıda yöresel bir alabalık türü olan Schwarzreiter'i tadabiliyor, Buz Kilisesi'ni görmek için dağa tırmanabiliyor, kıyıdaki yürüyüş yolunda yürüyerek banklarda dinlenebiliyorsunuz. St. Bartholoma'dan 20 dakikalık bir yolculukla gidilen, teknelerin yalnızca nisan ortası ile ekim ortası arasındaki dönemde uğradığı, gölün güney ucundaki son iskele olan Salet'de yemyeşil çayırlarda yürüyebiliyorsunuz. 15-20 dakikalık kısa bir yürüyüşle berrak görünümü ve sudaki yansımalarıyla nefes kesici manzaralar sunan Obersee Gölü'ne ulaşıyor, gölün etrafındaki yürüyüş yolunun bitiminde başlayan daha zorlu patikadan devam etme cesaretine sahipseniz 470 metrelik bir yükseklikten akan Röthbach Şelalesi'ni görerek gölün karşı kıyısındaki Fischunkelalm Çiftliği'ne gidebiliyorsunuz. Obersee Gölü'ne yürümek istemezseniz Salet iskelesine yakın olan çiftlik evinde her yaz başında Schönau am Königssee kasabasından teknelerle buradaki otlaklara taşınan ineklerin sütlerinden hazırlanan ürünleri tadabiliyorsunuz.

Königssee Gölü ve etrafındaki park alanı, tekne gezilerine ek olarak dağ yürüyüşü ve dağ tırmanışı meraklılarını da kendine çekerek herkese unutulmaz anlar yaşatıyor. Ben de tekne gezisi boyunca doğanın bize sunduğu güzellikleri farketmeye çalışarak huzur ve sessizliğin tadını çıkarıyorum. Göl, ağaçlar, çayırlar ve gökyüzündeki yeşil ve mavi tonları birbirine karışıyor. Şelalelerin göle akışını izliyor, kuş seslerini dinliyor, menekşe ve çuha çiçekleriyle süslü vadide yürüyüp St. Bartholoma'da ağaçların altında, gölün kıyısında oturuyorum. Zirvesi karlı Watzmann Dağı'nın görkemli görüntüsüne bakarken Goethe'nin şu cümlesine hak veriyorum:

"Doğa her yaprağında en derin yazılar olan biricik kitaptır." •

izlensentokerbd@gmail.com

Bilinçaltı
Uzm. Psk. Sedem Demir

Çocuğunuza Kitap Okumanın Faydaları

Çocuklarınızla doğdukları andan itibaren geçirdiğiniz her an çok önemlidir. Geçirilen zamanın kaliteli olmasıysa çocuğunuzun bilişsel, sosyal, duygusal becerilerini geliştirmesinde ve ilerideki yaşantısında başarılı bir birey olmasına yardımcı olacaktır. Bu da çocuğunuzla beraber oyun oynamak veya etkileşimli bir şekilde kitap okumak olabilir. »

Çocuklar ilk doğdukları andan itibaren öğrenmeye ve etraflarındaki dünyayı anlamaya çalışırlar, altı aylık bir bebeğin konuşamıyor olması, onun anlamasa bile öğrenmediği anlamına gelmez. Bu yüzden kitap okumaya başlamak için "erken" diye bir kavram söz konusu değildir.

Altı aylık bir bebeğin konuşamıyor olması, onun anlamasa bile öğrenmediği anlamına gelmez. Bu yüzden kitap okumaya başlamak için "erken" diye bir kavram söz konusu değildir.

Ne kadar erken kitap okunmaya başlanırsa çocuğunuzun kelime haznesine da o denli katkı sağlayacak, bu da okula hazır olmasına, okuma-yazmayı daha rahat öğrenmesine ve sesleri ayırt etmesine önemli ölçüde yardımcı olacaktır.

Yapılan araştırmalar okuma kalitesinin *(sonrasında kitap hakkında konuşulup konuşulmadığı, kitaptaki resimleri hikaye ilerlerken işaret edip edilmediği, karakterlerin duyguları hakkında konuşulup konuşulmadığı gibi)* ve evdeki kitap sayısının gelişime katkısı çocukların dil gelişimi için önemli olduğunu göstermişti. Çocukların etraflarında olanı ve okuduklarını anlayabilme süresi, bir dilin erken öğrenilmesi ile doğru orantılıdır. Bildikleri bir kelime bir cümle içinde kullanılmışsa, çocukların, daha sonra gelen kelimeye daha çok dikkat ettiklerini ve bu da bilmedikleri kelimeleri öğrenmeyi kolaylaştırdığı bilinmektedir. Böylece işleyen bellek güçlenmekte, neden-sonuç ilişkilerini kavrama yeteneği daha kolay gelişmektedir.

Çocuğunuza okurken ona sarılmanız, onun güvende hissetmesini sağlayacak, aranızdaki bağı güçlendirecek ve böylece beraber yapılan bir eylemden en üst düzeyde yararı sağlayabileceksiniz. Dahası, olayların akışına veya karakterlere bağlı olarak sesinizi yükseltip alçalmanız ve inceltip kalınlaştırmanız bu deneyimi çocuğunuz için ilginç kılabilir. Çocuğunuz henüz konuşmuyor olsa bile kitabı okurken durup sorular sormanız (Zebra nerede? İşte burada! gibi) daha sonra çocuğunuzun cevap vermesine zemin hazırlar. Aynı kitabı tekrar tekrar okumaktan çekinmeyin çünkü bebekler tekrardan öğrenirler;

aynı tonlamaları aynı zamanlarda yapmaya dikkat edebilirsiniz. Zaman ilerledikçe kitabı siz okurken çocuğunuzun tutmasına cesaretlendirebilirsiniz, böylece kitapların nasıl hissettirdiğini öğrenmiş olacaklardır. Kitapları çocuğunuzun yaşına göre seçmeye özen gösterin çünkü bir yaşından küçük bir bebeğe okuduğunuz kitap iki yaşındaki bir çocuk için uygun değildir. Örneğin, bir yaşından küçük bebeğinize daha çok etrafındaki objeleri içeren (tanıdığı oyuncaklar gibi) kitapları okumanız daha uygun olacaktır.

Okumak, dile maruz kalmanın en kolay yollarından biridir. Çocuğunuzla konuşmak, ona dünyayı öğretmek için dışarı çıkmanıza gerek yoktur. Kitaplar, hayal güçlerinin kapıları açtığından çocukların gelişimine yardımcı olacaktır. Kitapların ritmi, tekrarları ve kafiyeleri çocukların okumayı öğrenmesi için gereken sinirsel yolların şekillenmesine de yardımcı olacaktır. Doğdukları andan itibaren öğrenmeye programlı olmamız nedeniyle söz konusu çocuklar olduğunda erken diye bir şey yoktur. •

sedemdemir@gmail.com

Kaynaklar

• Ben-Joseph E. P., MD. (2018). Reading Books to Babies. Why Read to My Baby? Retrieved from: https://kidshealth.org/en/parents/reading-babies.html.

• Bus, A. G., van Ijzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. Review of Educational Research, 65, 1–21.

• Cates, C. B., Weisleder, A., & Mendelsohn, A. L. (2016). Mitigating the effects of family poverty on early child development through parenting interventions in primary care. Academic pediatrics, 16(3), S112-S120.

• DeBaryshe, B. D. (1993). Joint picture-book reading correlates of early oral language skill.

• Journal of Child Language, 20, 455–462.

• Denworth, L. (2017). The Magic of Reading Aloud to Babies. Retrieved from: https://www.psychologytoday.com/us/blog/brain-waves/201705/the-magic-reading-aloud-babies.

• Hart, B., & Risley, T. R. (1995). Meaningful differences in the everyday experience of young American children. Paul H Brookes Publishing.

Okurken çocuğunuza sarılmanız, onun güvende hissetmesini sağlayacak, aranızdaki bağı güçlendirecektir.

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-"Havası alınmış boşluk" anlamına gelen kelime hangisidir?
a-Vakum
b-Perçem
c-Zoonoz
d-Nefrit

2-Aşağıdakilerden hangisi denizcilik terimi değildir?
a-Demuraj b-Lostra
c-Anele d-Apaz

3-Aşağıdaki yiyeceklerden hangisinin yenen tarafı toprağın altında yetişmez?
a-Pancar
b-Turp
c-Havuç
d-Karnıbahar

4-"Örs kemiği" insanın hangi organında bulunur?
a-Bacak b-Kol
c-Kulak d-Burun

5-Aşağıdakilerden hangisi sıvıların damıtılması işlemi sırasında yararlanılan bir aygıttır?
a-Gönye b-İmbik
c-Hidrofor d-Zembil

6-Konusu cansız varlıklar veya nesneler olan resim türüne ne ad verilir?
a-Nü
b-Portre
c-Natürmort
d-Soyut resim

7-"Bismarck Takımadaları" hangi kıtadadır?
a-Avustralya b-Amerika
c-Asya d-Avrupa

8-Dünyanın en küçük devleti aşağıdakilerden hangisidir?
a-Andorra
b-San Marino
c-Cibuti
d-Vatikan

9-İki meridyen arasındaki dakika farkı ne kadardır?
a-1.5 dk. b-7 dk.
c-3 dk. d-4 dk.

10-Artık kullanılmayan eski yazıları ve el yazmalarını inceleyen bilim dalı hangisidir?
a-Paleografya
b-Teoloji
c-Hiyerarşi
d-Nümizmatik

11-Bataklıkları kurutan ağaç olarak bilinen, bu amaçla yetiştirilen ve Anavatanı Avustralya olan bitkinin adı nedir?
a-Pepino b-Nilüfer
c-Palmiye d-Okaliptüs

12-Profesyonel boks maçlarında her raunt kaç dakikadır?
a-2 dk.
b-4 dk.
c-5 dk.
d-3 dk.

Yanıtlar: 151. sayfada

Erdoğan Alkan

Yazan: SABRİ KEMAL

Lise yıllarında İzmir'deki şiir öğleden sonralarında değil ama sonraki yıllarda tandım 1935 yılında Şarkışla ilçesinde doğan, 1955 yılından başlayarak Türk Dili, Varlık, Yazko Edebiyat ve Papirüs dergilerinde çevirileri ve şiirleri yayınlanan Erdoğan Alkan'ı 1970 yılında TRT Bilimsel Araştırma Ödülü'ne layık görüldüğünde Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olduktan ve bir süre kaymakamlık yaptıktan sonra Ankara Televizyonu'nda yapımcı olarak birlikte çalıştık.

1958 yılında yayınlanan Güneş Tozları adlı şiir kitabı ile 1965 yılında yayınlanan Ekuanil Çiçekleri adlı kitaplarından okudum ilk kez şiirlerini. Kerem Gibi de 1971 yılında yayınlandı. 12 Mart askeri darbesinden sonra TRT'deki işine son verilince İstanbul'a göçtü. İstanbul Üniversitesinde öğretim görevliliği yaptı ve çeşitli gazetelerde çalıştı. Kuş Ormanı 1981, Kıyı 1983, bütün şiirlerini topladığı Eylül Çalgıcısı da 1985 yılında buluştu okurlarıyla. Şiirlerinin yanı sıra Fransızcadan yaptığı şiir ve roman çevirileriyle de edebiyatımıza katkıda bulundu. Paul Verlaine, Rimbaud ve Frausy'nin şiirlerini kazandırdı Türkçemize. Rimbaud'dan Seçme Şiirler adlı çeviri kitabıyla da 1982 Yazko Çeviri Büyük Ödülü ile onurlandırıldı. 2014 yılında da aramızdan ayrıldı.

Eylül Kızları

Ölüm uzak balkonundan yıldızların
Ağarırken Edirne eteklerinde
Ayışığı çizerdi eylül yüzüne
Dalgınlığı kan tutan ince kızların
Güz yağmuru karanlık
kirpiklerinde
Öpmeye susamış haylaz oğlanlardı
Bir esmer gecenin utancı vardı
Kuytu gözlerinin en ıssız yerinde
Okşadıkça toy bedenlerini rüzgar
Aşkı ya da ölümü soyunurdular
Koklanmış bir karanfil
yorgunluğunda
Yüzlerinde çapkın dili alevin
Kan tutan ince kızlar aşk
uykusunda
Açan üzgün ayçiçekleriydi evin

**

Yatağımın Mutfağımın Perisi

Tek sen varsın benim için
saçları papatya demeti güzel
sen ecelim kadar benim
sen yaşamak kadar güzel
Yatağımın mutfağımın perisi
karanlık örtüyor odamı sensiz
arıyor kendimi bulamıyorum
Çırpınınca gözkapakların
göçmen kuşlar gibi
umutlarım düşlerim
gelecek günler uçuyor
Bir çiçek düşünce senin dalından
başlıyor ölü zaman
güneşin tunç yelkovanı sularda
kenti beyaz sayfasından siliyor
iniyor akşamla yüzüne hüzün
üzüldükçe güzelleşiyor yüzün
Yatağımın mutfağımın perisi

**

Körfez

Mutluluk ince bir çizgi
geçiyor gün ışığından
Umutların ve düşlerin bittiği
vakte erişince zaman
artık ne ay ne çiçek
ne de yıldızlar altında
dolaştığın geceler
karda üşür yağmurda ıslanırsın
Tenha bir ağacım gölgesiz
kuşlar konmayan dalına
eteğine yolcular uzanmayan
Kanatları kar
yüklü yağmur yüklü
ağır bir kuşum
çarpıyorum pencere camlarına
Yüreğim ılık

karanlık bir körfez

**

Oyun

Bu ak giysili kadınlar
Gümüş sevgililer yöremde dönen
Çalıyor keman...
Atıyorum giysilerimi çıplak
Dönüyorum ezgilerle
Başlıyor değişim... esriklik... ve düş
Çıkamıyorum oyundan
Çalıyor keman
Bağırıyorlar ivedi
Diyorsunuz ki: -Bitsin bu çılgın dönüş
Benden büyük müsün gelecek zaman?
Nesneler, varlıklar sürekli dönecek:
Boşlukta asılı kalan yüreğim
Uzak bir kuytuya düşünceye dek.

**

Biten Zamana Selamlarımı Sunarım

Onlar, ey Doğu Ana, öteki çocukların
Bütün güzelliklerini tattılar
Eski şaraplar içtiler şölenlerde
Ormanlarında at oynattılar.
Ben ozan çocuğun, ey Doğu Ana,
Kıvancını değil, hep hüzünlerini tattım
Koyup sözcüklerimi yan yana
Kendime özgü bir evren yarattım.
İşte gidiyorum konuk evinden
Selam denizlerine, dağlarına
Sözcüklerden yarattığım evreni
Değişmem görkemli saltanatına.
Bir daha dönmek yok, biliyorum.
Yine de -bağışla ey Doğu Ana-
Çıkarıp şapkamı biten zamana,
Senin saltanatın önünde değil
Sözcükler önünde eğiliyorum.
Yalnız onlar tanıktır bu yerlerden
Erdoğan'ın da gelip geçtiğine
Çeşmelerinden su içtiğine.

**

Ninni

Bak ne güzel uyumada çocuk aşkım
O tatlı sesinle bir ninni söyle
Kaç yıldır beşiğini nazla salladım
Avuttum ninnilerin hüznüyle
Sen de düşünür müsün böyle
Balkonlarda, pencerelerde dalgın
Uzanırken usulca odana gölgem
Öpmek için alnından yalnızlığının
Haydi, ninnilerin en güzeliyle
Uyut çocuk aşkımı uyanmasın
Hüznü anne sütü gibi ağzından
Emsin de ölümsüz uykuya kanmasın
Yüzüme tedirgin bakma öyle
Yeniden başlayalım desen de başlayamam
Ne sen uzun saçlı o küçük kızsın
Ne de ben yıldızlar altında gezen adam
Geldik ve gidiyoruz. Aşkın gücüyle
Evrende yalnız bu çocuk kalacak
Mutlu, mutsuz, sevişen tüm kuşaklar
Beşiğini sallayıp nen çalacak •

Tarihten Sayfalar
Erhan Kanyılmaz

FALKLAND SAVAŞI

Bazı kaynaklarda Malvinas veya Güney Atlantik Savaşı olarak da geçen Falkland Savaşı, Falkland Adaları'nın egemenliğini ele geçirmek maksadıyla 1982 yılında Arjantin ile İngiltere arasında meydana geldi. İlan edilmeden gerçekleşen bu savaş oldukça kısa sürdü.

Savaşın Başlaması

Arjantin, kendi kıyılarının yaklaşık 480 km doğusunda bulunan Falkland Adaları üzerinde 19. yüzyılın başlarından itibaren egemenlik iddiasında bulunuyordu. Buna karşılık İngiltere, Falkland Adaları'nı 1833 yılında ele geçirdi, Arjantin kökenli sakinleri buradan uzaklaştırdı ve bu tarihten itibaren Arjantin'in adalar üzerindeki egemenlik iddialarını sürekli olarak reddetti. 1982 yılının başlarında Arjantin'de yönetimde bulunan Korgeneral Leopoldo Galtieri liderliğindeki askeri cunta, İngiltere ile çok uzun zamandan beri devam eden görüşmelerden çekilerek adaları işgale başladı.

Korgeneral Leopoldo Galtieri

İşgal kararının temelinde ağırlıklı olarak siyasi sebepler vardı. Kötü ekonomik gidişat ve insan hakları suistimal iddiaları nedeniyle bir süredir eleştirilere maruz kalan askeri cunta, adaların kurtarılması durumunda Arjantin halkının vatansever bir şevkle topyekûn olarak hükûmetin arkasında duracağına inanıyordu. İşgal için gizlice seçkin bir kuvvetin eğitimine başlandı.

Arjantin kuvvetleri 2 Nisan 1982 tarihinde Falkland Adası'nı işgal ederek İngiliz deniz piyade birliğini mağlup etti.

Adaların yaklaşık 800 deniz mili doğusunda bulunan Güney Georgia Adaları civarında 19 Mart günü meydana gelen bir kaza sonrasında yapılacak kurtarma operasyonunda hangi ülkenin yetkili olacağı konusunda ihtilaf yaşanması ve operasyonda görev alan bazı Arjantin vatandaşlarının buraya Arjantin bayrağı dikmeleri üzerine süreç hızlandı. Arjantin Deniz Kuvvetlerine bağlı bazı gemiler süratle bölgeye intikal ettirildi. Arjantin kuvvetleri 2 Nisan 1982 tarihinde Falkland Adası'nı işgal ederek Başkent Stanley garnizonunda konuşlu olan İngiliz deniz piyade birliğini mağlup etti. Yaşanan kısa süreli çatışma esnasında deniz piyade birliği ölü ve yaralı olmak üzere zayiat verdi. Bu birlik, Stanley'de yaşayan sivil İngilizlerin zarar görmemesi için çatışmayı uzatmadan teslim olma yoluna gitti. Ertesi gün Arjantin deniz piyadeleri Güney Georgia'yı da ele geçirdi. Nisan ayının sonuna gelindiğinde

Arjantin, Falkland Adaları'na 10 binden fazla personelden oluşan birliklerini konuşlandırmış durumdaydı ancak bunların büyük bir çoğunluğu yükümlü olarak silah altına alınan ve yeterince eğitilmemiş askerlerden oluşuyordu. Ayrıca yaklaşan kışa rağmen bu birliklerin yeterli seviyede iaşe, kıyafet ve barınma imkanları bulunmuyordu.

Tam beklendiği gibi, Arjantin halkının hükûmetin yaptıklarına yönelik tepkisi olumlu oldu. Geniş kitlelerin katılımıyla Arjantin Devlet Başkanlığı Sarayı'nın tam karşısında bulunan Plaza de Mayo'da askeri cuntaya destek mahiyetinde gösteriler yapıldı. Başbakan Margaret Thatcher liderliğindeki İngiliz Hükûmeti'nin Arjantin'in bu hamlelerine cevabı ise Falkland Adaları'nı merkez alan 200 deniz mili yarı çapındaki bir alanı muharebe sahası ilan etmek şeklinde oldu.

İngiliz Hükümeti derhal bir deniz görev kuvveti teşkil etti. Deniz görev kuvvetinin çekirdeğini 30 yıl önce hizmete giren HMS Hermes ve ondan daha yeni olan HMS Invincible isimli uçak gemileri oluşturdu. Adı geçen uçak gemilerine Queen Elizabeth II ve Canberra isimli kruvaziyerler ile bazı diğer gemiler de refakat ediyordu. Filo, 5 Nisan günü İngiltere'nin güney kıyısında bulunan Portsmouth'dan ayrıldı. Yaşanan bu gelişmeler sırasında birçok Avrupa devleti İngiltere'yi

Başbakan Margaret Thatcher

destekledi. Arjantin askeri üslerinde görev yapan Avrupalı askeri danışmanlar görevlerinden ayrıldı. Diğer taraftan Latin Amerika'daki devletlerin pek çoğu Arjantin'in tarafında yer aldı. Bu devletler içinde en önemli istisna ise Şili oldu. Bu ülke Beagle Kanalı'nda bulunan bazı adaların egemenliği konusunda komşusu Arjantin'le yaşamakta olduğu sorunlar nedeniyle ordusunu teyakkuza geçirdi. Arjantin, Şili'den gelebileceğini düşündüğü bir saldırıya hazırlıklı olabilmek maksadıyla seçkin birliklerinin önemli bir bölümünü uzak mesafede bulunan Falkland'a götürmedi ve bunları ana karada konuşlandırmak zorunda kaldı. Bu gelişmeler yaşanırken Arjantinli askeri kurmaylar İngiltere ile yaşanan krizde ABD'nin tarafsız kalacağına inanıyorlardı ancak başarısız bir dizi arabuluculuk girişimlerinden sonra ABD, İngiltere'ye tam destek verdiğini resmen açıkladı. Bunun ardından ABD, NATO müttefiki olan İngiltere'nin kontrolündeki Ascension Adası'nda bulunan havadan havaya

füze sistemleri, muhabere/istihbarat vasıtaları ve havadan yakıt ikmali yapabilen uçaklar gibi askeri imkanları bu ülkenin kullanımına verdi.

Çatışmanın Cereyan Tarzı

25 Nisan günü İngiliz deniz görev kuvveti, daha önce ilan edilen muharebe sahasına yaklaşık 8.000 deniz mili mesafede bulunan Ascension Adası yakınlarında Falkland istikametinde seyrine devam ederken daha küçük başka bir İngiliz filosu Güney Georgia Adası'nda Arjantin'e ait bir denizaltı gemisini ele geçirdi. Bu gemi Amerikan menşeyli ve dizel motorluydu. 2 Mayıs günü ise Arjantin'e ait General Belgrano adlı eski bir kruvaziyer İngiltere'nin nükleer bir denizaltısı tarafından batırıldı. Bu kruvaziyer eskiydi ve II. Dünya Harbi sonrasında ABD'den satın alınmıştı. General Belgrano'nun batırılması üzerine Arjantin'e ait birçok gemi bulundukları limanlardan çıkamadı. Bu durum, yaşanan çatışma esnasında Arjantin donanmasının katkısını ciddi ölçüde sınırladı. Arjantin Donanması harekâta sadece hava unsurları ve Alman yapımı olan dizel motorlu birkaç tane denizaltı ile katkı sağlayabildi. Sayıca az olmalarına rağmen Alman yapımı denizaltılar yaptıkları isabetli torpido atışlarıyla İngiliz filosuna beklenenden daha fazla tehdit oluşturdular.

Bu arada İngiliz filosu ile karada konuşlu Arjantin hava birlikleri arasında yoğun çarpışmalar yaşanıyordu. Arjantin hava gücü ağırlıklı olarak eski model Amerikan ve Fransız bombardıman uçaklarından oluşuyordu. Sadece konvansiyonel mühimmat ile teçhiz edilmiş olan bu uçakların elektronik karıştırmaya karşı koruma sistemi ve hedef tespit radarları yoktu. Bu eksiklikler nedeniyle Arjantin uçaklarının başarıları esasen pilotların motivasyonlarına ve yeteneklerine bağlı kaldı. Eski tip uçaklara ilaveten Arjantin donanması yakın zaman önce Fransa'dan gemilere karşı kullanılan modern Exocet füzesi ile donatılmış birkaç tane Super Etendard modeli uçak almıştı. Bu uçaklar sayıca az olmalarına rağmen kriz esnasında İngilizlere ciddi kayıplar verdirdiler. Falkland Adaları Arjantin'de konuşlu uçakların menzilinin son sınırına çok yakın bir mesafede bulunduğu için Arjantin uçakları İngiliz filosunun üzerinde uzun zaman uçamadılar.

General Belgrano Kruvaziyeri

HMS Sheffield

Mesafenin uzun olması nedeniyle İngiliz filosu çoğu zaman Arjantin uçaklarının menzili dışında kaldı.

İngiliz tarafında da bazı sorunlar yaşanıyordu çünkü İngiliz deniz görev kuvvetinin nüvesini sadece iki tane uçak gemisi teşkil ediyordu. Bunlardan birinin isabet alması görev kuvvetinin etkinliğinin bitmesi demekti. Deniz görev kuvvetinin hava savunmasını havadan havaya füze atabilen topu topu yirmi kadar kısa menzilli Harrier modeli uçak sağlıyordu. Hava savunmasının derinliğini artırmak maksadıyla birkaç tane fırkateyn ile destroyer deniz görev kuvvetinin öncüsü olarak görevlendirildi ancak bu gemilerin bazıları yeterli seviyede hava savunma ve yakın mesafedeki gemilerden ateşlenecek deniz füzelerine karşı koruma sistemleri ile donatılmamıştı. Bu eksiklik İngiliz gemilerinde zafiyet yarattı ve 4 Mayıs günü HMS Sheffield adlı gemi Arjantin uçaklarından atılan bir Exocet füzesi ile vuruldu. Bu sırada Arjantin toplam uçaklarının yaklaşık %20-30 kadarını kaybetti.

Hava kuvvetlerinde yaşanan bu kayıp sonucunda zayıf düşen Arjantin, İngilizlerin Falkland Adaları'na amfibi çıkarma harekatı icra etmesine engel olamadı. Falkland'da bulunan Arjantin kara birliklerinin komutanı olan ve İngilizlerin yakında başkent Stanley'e bir çıkarma yapacaklarını tahmin eden General Mario

Gen. Mario Menéndez

Menéndez, birliklerini ağırlıklı olarak Stanley yakınlarında mevzilendirdi çünkü burada hayati önemi haiz bir uçak pisti vardı.

İngiliz deniz görev kuvveti komutanı Tuğamiral John Woodward ve kara unsur komutanı Tümgeneral Jeremy Moore'un doğrudan başkent Stanley'e değil de önce Doğu Falkland Adası'nın

kuzey kıyısında bulunan Port San Carlos bölgesine çıkarma yapmaya ve ardından başkente ilerlemeye karar vermeleri üzerine General Mario Menéndez'in tahmini doğru çıkmadı. İngiliz komutanların bu kararı almalarında doğrudan başkent Stanley'e yapılacak bir amfibi harekatın hem orada yaşayan sivil İngilizlere hem de harekata katılacak olan İngiliz askerlerine büyük zayiat verdirebileceği ihtimali etkili olmuştu.

İngiliz birlikleri, 21 Mayıs günü başlangıçta ciddi bir direnişle karşılaşmadan karaya çıktı ancak bunun hemen arkasından yaklaşık 5.000 kadar askeri ile savunma mevzilerinde olan Arjantin kara unsuru güçlü bir mukavemet gösterdi. Bunun üzerine kanlı çarpışmalar yaşandı. Bu esnada Arjantin uçakları İngiliz filosuna yönelik taarruzlarına devam ederek iki fırkateyn, bir destroyer, genel maksat helikopteri taşıyan bir konteynır gemisi ile kıyıya birlik çıkarmakta olan bir çıkarma gemisini batırdılar. Sayılanlara ilaveten hava taarruzlarında birkaç fırkateyn ve destroyer daha isabet aldı ancak batmadı. İngiliz uçak gemilerinin hiçbirini vurmaya muvaffak olmayan Arjantin hava taarruzları nihayetinde çıkarma harekatını da engelleyemedi. Bu çarpışmalar esnasında Arjantin elinde kalan uzun menzilli uçakların önemli bir bölümü ve Falkland Adaları'nda konuşlanmış olan helikopterleri ile karaya karşı kullanılabilecek hafif bombardıman uçaklarını da kaybetti.

Port San Carlos bölgesinde kıyı başı tesis eden İngiliz birlikleri, planlandığı gibi Darwin ve Goose Green adlı yerleşim yerlerini ele geçirmek üzere cebri keşif taktiği kullanarak süratle güney istikametinde ilerlemeye devam etti. Bu esnada bölgede ağır kış koşulları hüküm sürüyordu. İngiliz birlikleri,

Tümgeneral Jeremy Moore ve Tuğamiral John Woodward *(Sağda)*

birkaç gün süren ve zaman zaman bazı tepe hatlarındaki mevzilerde göğüs göğüse yakın boğuşmaya dönen zorlu çatışmaların ardından Stanley'in batı tarafında bulunan hakim arazi kesimini ele geçirmeyi başardı. Böylece başkentte bulunan Arjantin birliklerinin dışardan yardım alması imkânsız hale geldi. 14 Haziran gününe kadar direnen Menéndez komutasındaki birlikler baş gösteren açlık nedeniyle teslim oldu. Böylelikle savaş fiilen sona erdi. İngiliz birlikleri 20 Haziran günü Güney Georgia'nın güneydoğu istikametinde ve yaklaşık 500

Başkentte bulunan Arjantin birliklerinin dışardan yardım alması imkânsız hale geldi ve **Menéndez komutasındaki birlikler baş gösteren açlık nedeniyle teslim oldu.**

deniz mili uzağındaki Sandwich Adaları'nın birinde bulunan küçük bir Arjantin birliğini de buradan çıkardılar.

Sonuçlar

İngilizler Falkland Savaşı esnasında yaklaşık 11.400 kadar Arjantin askerini esir aldı. Daha sonra bu esirlerin tamamı serbest bırakıldı. Arjantin savaş sırasında verdiği zayiatı 650 olarak duyurdu. Bu zayiatın yarıya yakını General Belgrano adlı geminin batması sonucu verilmişti. İngilizlerin kaybı ise 255 oldu. Savaş bittikten sonra icra edilen harekâtı çeşitli yönleri ile değerlendiren askeri uzmanlar, savaş esnasında önemli roller üstlenen denizaltı gücü ile havadan denize veya karadan denize atılan füze sistemlerinin önemini gerektiği gibi vurgulamadılar. Savaş esasen İngilizlerin elde edemedikleri hava üstünlüğü ile gelişmiş hedef tespit

Esir Düşen Bir Arjantin Askeri

ve gözetleme yeteneklerinin ne kadar önemli olduğunu bir kere daha gözler önüne serdi. Lojistik destek de savaş esnasında hayati rol oynadı. Zira her iki tarafın birlikleri de desteklenebilecekleri menzillerinin son sınırlarına çok yakın yerlerde harekât icra ettiler.

Arjantin'deki askeri hükûmet, yaşanan bu başarısızlık nedeniyle halkın gözünde büyük itibar kaybetti. Yaşanan bu yenilgi, 1983 yılında Arjantin'de sivil bir hükûmetin yeniden iş başına gelmesinde önemli bir rol oynadı. Diğer taraftan aynı yıl İngiltere'de yapılan parlamento seçimlerinde Başbakan Margaret Thatcher'ın başında bulunduğu Muhafazakâr Parti, ülke genelinde çok büyük bir destek alarak ezici bir çoğunluk sağladı.•

erhankanyilmazbd@gmail.com

Görmek Bakmak

Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)'nin efsaneleşmiş öğretmenlerinden Prof. Dr. Muhan Soysal'ın Strateji Yönetimi dersini, üniversitenin öğretim üyeleri bile kaçırmak istemezdi.

Yazan: DENİZ BENER

Yine bir Strateji Yönetimi dersinde Prof. Dr. Soysal, tepegöze bir Picasso resmi koydu. Herkes pürdikkat resmi inceliyordu. Ancak tarzı zaten kübik olan sürrealist resimde sanatla fazla ilgilenmeyenlerin anlayabileceği çok az şey vardı. Bozuk perspektifli bir oda, sarı uzun saçlı yaratığa benzeyen bir şey... Etrafında başka yaratıklar, yerde yine bir yaratık ve arkadaki şekli bozuk içi parlak dikdörtgenin içinde başka bir

şeyler daha...

On dakika kadar hiçbir açıklama yapmadan sınıftakileri izleyen Soysal, daha sonra Picasso'nun resmini alarak onun yerine başka bir resim bıraktı. Velaskez'in ünlü Las Meninas adlı tablosu olan bu resimde, sandalyenin üzerinde oturan sarı uzun saçlı bir küçük kız, onun saçını tarayan bir genç kız, etrafında başka genç kızlar ve bir cüce ile ön planda bir köpek, arkada kapının önünde ise bir asilzade, yanda da sehpası önünde, elinde fırça ile bir ressam bulunmaktaydı.

Öğrenciler, ancak ikinci resmi görünce Picasso'nun resmindeki öğelerin ne olduğunu ve bu resmin Velaskez'in tablosuna bir gönderme olarak yapılmış olduğunu fark etti.

Sınıftakilerin durumun ayırdına vardıklarını gören Prof. Dr. Soysal, dersin hakkını verecekti:

"Hayatta hiçbir şey Velaskez'in resmi kadar belirgin ve net değildir. İş hayatı, gerçekleri size Picasso'nun resmindeki gibi gösterir. Picasso'nun resmine bakıp, Velaskez'in Menina-s'ını görebilenleriniz başarılı olacak, diğerleri kübik şekillere bakıp yanlış anlamlar çıkarmaktan, gerçekleri hiç göremeyecek." •

Başarının yolu "görebilmekten" geçiyor

ÖZGÜN MUTFAĞIYLA ÖNE ÇIKAN ŞEHİR

KASTAMONU

Bir Batı Karadeniz şehri olan Kastamonu ormanları ve zengin kültürel mirasıyla yeterince keşfedilmemiş bir turizm cennetidir. Hemen yanı başında yer alan Küre Dağları Milli Parkı ve Ilgaz Kayak Merkezi'ne yakınlığıyla oldukça merkezi bir konumdadır. Eski çağlardan bu yana ev sahipliği yaptığı yöresel mutfağının birbirinden lezzetli yemek ve tatlılarıyla oldukça zengin bir yemek kültürüne sahiptir.

Binlerce yıllık bir kültür birikimi ve il sınırlarındaki coğrafi çeşitlilik yemek kültürünün zenginliğinde önemli rol oynamaktadır. Bu zenginliğin başlıca sebepleri arasında bitki örtüsündeki çeşitlilik ve buna bağlı olarak gelişen hayvancılığın geldiğini söyleyebiliriz. Bu etkileşim sayesinde Kastamonu mutfağında oldukça zengin bir yapı elde edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Kastamonu bölgesinde yaklaşık 500 adedinin Anadolu'nun diğer yörelerinde bilinmeyen 800'den fazla tarifin olduğu bilinmektedir.

Yapılan araştırmalara göre Kastamonu bölgesine ait 800'den fazla tarifin olduğu bilinmektedir. Ancak bu yemeklerden yaklaşık olarak 500 adedinin Anadolu'nun diğer yörelerinde bilinmediği gerçeği de kent mutfağının zenginliğinin bir başka göstergesidir. Kastamonu mutfak kültüründe yer alan yemeklerin bir kısmının yöreden yöreye değişen isimlerle adlandırıldığı da bilinmektedir.

Tarihin akışı içinde yer almış birbirinden farklı özelliklere sahip medeniyetlerin, kendi yeme-içme alışkanlıklarını ve mutfak kültürlerini oluşturmalarında hiç kuşku yok ki yaşamış oldukları coğrafi şartların, yetiştirdikleri tarım ürünleri ile nesilden nesle aktarılan kültürlerinin etkisi oldukça fazladır. Bu sahnede yer alan her toplum kendi kültürünü şekillendirirken atalarından miras kalan gelenek ve görenekleri yaşatmıştır. Bu kültürel yaklaşım beraberinde birbirinden farklı yöresel mutfakları ortaya çıkarırken toplumların yeme-içme alışkanlıklarıyla, yiyecek-içecek araç gereçlerinin şekillenmesinde de önemli ölçüde etkili olmuştur.

Yemek kültürümüzün bir parçası olan servis ve saklama kapları ile pişirme araçları açısından da Kastamonu önemli bir zenginliğe sahiptir. Yaklaşık olarak 3500 yıldır Küre'de çıkarılan ve işletilen bakır madenleri bu zenginlikte önemli rol oynamaktadır. Bölgeye has bakır servis ve saklama kapları ile sahan ve siniler Kastamonu mutfak kültürünün önemli ve ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır.

Geleneksel mutfak kültürünün oluşumunu etkileyen en önemli faktörlerden biri de hiç şüphesiz bölge halkının yetiştirmekte olduğu tarım ürünleridir. Oldukça verimli topraklara sahip olan Kastamonu, yılın belirli dönemlerinde yoğun yağış almakta, bunun sonucu olarak da tarım ürünü çeşitliliği bakımından zengin illerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'nin en kalitelisi olarak nitelendirilen Kastamonu sarımsağı bölgenin yemek kültüründe özel bir yere sahiptir.

Şehirde yetiştirilen bitkiler arasında en meşhuru olan ve Türkiye'nin en kalitelisi olarak nitelendirilen "Sarımsak" bölge yemek kültüründe özel bir yere sahiptir. Ayrıca sadece Kastamonu'da yetişen Üryani Eriği, Taşköprü Sarımsağı, İnebolu Kestanesi, İnebolu Kirazı, Azdavay Armudu, Tosya Pirinci, Araç Cevizi ve Kızılcığının da bu zengin yemek kültürü üzerinde önemli katkıları vardır.

Kastamonu Mutfağı ağırlıklı olarak hamur işi, pirinç ve et ağırlıklı bir yemek kültürüne sahiptir. Yöre halkı tarafından geçmişten günümüze taşınan en meşhur

Daday Etli Ekmeği

Tirit

Devrekani Banduması

Susamsız Simit (Kel Simit)

yemekler olarak Taşköprü Püryanı, Daday Etli Ekmeği, Tirit, Şenpazar Cırığı, Cide Ceviz Helvası, Çekme Helva, Tosya Keşkeği, Bozkurt Cöbüsü Devrekâni Banduması ve Azdavay Soğan Dolması'nı sayabiliriz. Birbirinden farklı türde ekmeklerin yapıldığı yörede Et Ekmeği, Yoğurt Ekmeği ve Pastırma Ekmeği en popüler ve en fazla tercih edilen ekmekler olarak öne çıkmaktadır.

Kastamonu'ya geldiğinizde halk arasında susamsız olduğu için "Kel Simit" olarak adlandırılan şehre özgü "Kastamonu Susamsız Simidi"ni denememezlik etmeyin. Bu özel simidin lezzeti pekmez suyuna batırılmış olmasından gelmektedir. Şehirden denemeden ayrılmamanız gereken bir başka lezzetin ise serinletici ve hazım kolaylaştırıcı özelliğiyle "Kastamonu Ekşisi (Eğşi)" olduğunu bilmelisiniz. Tabii bu arada ünü her geçen gün daha fazla yayılan "Kastamonu Pastırması"nı sadece denemekle kalmayın mutlaka dostlarınıza da tattırmak üzere yanınızda kendi şehrinize de götürün.

Pastırma Ekmeği

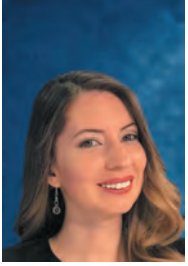
Kastamonu'nun zengin mutfak kültürü hak ettiği derecede tanınmamaktadır.

Kastamonu mutfak kültürünün, Karadeniz bölgesi başta olmak üzere Türk mutfak kültüründe taşıdığı önemin iyi anlatılması gerektiğine dikkat çekmek istiyorum. Zira Kastamonu'nun sahip olduğu zengin mutfak kültürü ülkemizde ve dünyada hak ettiği derecede tanınmamaktadır. Kendine özgü yapılış biçimleri ve yörelere göre çeşitlilik gösteren adlara sahip yöresel yemekler, Kastamonu turizmi ve kültürüne olumlu yönde katkılar sağlasa da şehri ziyaret eden turistlerin bu mutfak kültürü hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları ciddi derecede araştırılmalıdır. •

rehatarticibd@gmail.com

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

1 Yüz Tarıma Sistemine Yasak

San Francisco, yüz tanıma teknolojisinin kullanımına yasak getiriyor. Denetçiler Kurulu'nun 1'e karşı sekiz oyla kabul ettiği karara göre; yerel makamlar, güvenlik ve ulaştırma dahil hiçbir alanda yüz tanıma teknolojisi kullanılmayacak. San Francisco, bu teknolojinin kullanımını yasaklayan Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk kent olacak. Yeni izleme teknolojileri satın almak da kent yönetiminin iznine bağlı. Karara karşı çıkanlar, bu önlemin halkın güvenliğini riskine atacağını ve suçla mücadeleye engel olacağını söylüyor. Yasağı destekleyenler ise; kişilerin mahremiyetinin ve bireysel özgürlüklerinin ihlal edilmesinin önüne geçileceğini savunuyor.

2 600 Milyon Çocuk Çocukluğunu Yaşayamıyor

Çocuklara yardım örgütü İngiltere merkezli Save the Children, kuruluşunun 100'üncü yıldönümünde yayınladığı raporda çocukların durumuyla ilgili vahim tabloyu

ortaya koydu. Dünyada 690 milyon çocuk savaşlar, eksik beslenme, eğitimden uzak kalma, erken yaşta evlilik, işçilik, sağlık sorunları gibi nedenlerden dolayı çocukluğunu yaşayamıyor. Çocukların en iyi şartlarda yaşadığı ülkelerin başında Singapur geliyor. Sırayı; İsveç, Finlandiya, Norveç, Slovenya, Almanya, İrlanda ve İtalya takip ediyor. Listenin sonlarında ise Orta Afrika Cumhuriyeti, Nijerya, Çad, Mali, Güney Sudan, Somali ve Gine bulunuyor.

3 Avrupa Birliği'nden Çevre Kirliliği Önlemi

Avrupa Birliği Konseyi, denizler ve kıyılarda giderek yayılan plastik atıkları 2021 yılından itibaren yasaklayacak düzenlemeye onay verdi. Buna göre; tek kullanımlık plastik ürünler yasaklanacak. Plastik kulak pamukları, çatal-bıçak-tabak setleri, pipetler ve gıda kapları Avrupa Birliği ülkelerinde kullanılmayacak. Avrupa Birliği üyesi ülkeler, 2029 yılına kadar tek kullanımlık plastik şişelerin yüzde 90'ını toplama hedefi koyacak. Söz konusu düzenleme, daha önce Avrupa Parlamentosu tarafından da onaylanmıştı.

4 Buzullar Eriyor

Bilim insanları, Grönland ve Antartika'da buzulların erimesinin hızlanması nedeniyle, küresel çapta su seviyesinin tahmin edilenden daha fazla yükselebileceği uyarısında bulundu.

Uzun zamandır dünyadaki su seviyelerinin 2100'e kadar en fazla bir metre yükseleceği düşünülüyordu. Bu yeni araştırma, gerçekte bu seviyenin iki katına çıkabileceğini ve Dünya'nın 1.79 milyon kilometre karelik bir toprak parçasını kaybedebileceğine dikkat çekti. Bu durumun, milyonlarca insanın yer değiştirmek zorunda kalmasına yol açabileceği belirtildi.

Londra, New York ve Şangay gibi metropoller de su altında kalma tehdidi yaşayacak.

5 Malezya'dan Atık Plastik Kararı

Malezya'nın Enerji, Teknoloji, Çevre ve İklim Değişikliği Bakanı Yeo Yee Bin; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Kanada, Japonya ve Avustralya'nın da aralarında bulunduğu 14 ülkenin kaçak atık getirdiklerini tespit ettiklerini açıkladı. Bakan, söz konusu plastik atıkları iade etme kararı aldı. Karara göre; ilk teslimat Kanada'ya yapıldı. Bakan, Malezya'ya getirilen 3 bin ton ağırlığındaki yaklaşık 60 konteyner kaçak plastik atığın geri gönderilme sürecinin devam ettiğini söyledi. Hükümet, en son İspanya'dan kaçak getirilen 5 konteyner atığı geri yollamıştı.

6 Mars'ta Bile Canlı Kalan Bitkiler

Gezegenimizdeki bazı bitkiler o kadar dayanıklı ki, ne oksijensiz kalmaya ne de yakıcı sıcaklara boyun eğiyor. Bilim insanları, buradan yola çıkarak iklim değişikliği sonucu gıda kıtlığı yaşanmaması için hangi ürünlerin değişen hava koşullarına daha kolay uyum sağladığını inceliyor. Almanya'da bilim insanlarının Mars'ta hayatta kalabilecek kadar dirençli olabileceğini söylediği iki tip bitki var: Yosun ya da kaya mantarları ile fotosentez yapabilen siyanobakteriler. Araştırmacılar, İsviçre ve Antartika'dan bu iki bitkinin örneklerini alarak, aşırı kuraklık, düşük hava basıncı, güneş ışınımları ve sıklıkla değişen

hava sıcaklıkları gibi Kızıl Gezegen'e ait koşulları yarattıkları bir ortama koydular. Bu iki ilkel bitki türü, sadece yaşama tutunmakla kalmadı, aynı zamanda fotosenteze devam ederek bitkilerin yaşamsal faaliyetlerini sürdürebildi.

7 Kutupları Dondurmak Mümkün mü?

İngiltere'de bilim insanları Dünya'nın atmosferine verilen hasarı onarabilmek için yeni yöntemlerin

test edileceği bir araştırma merkezi kurmayı planlıyor. Cambridge'de kurulacak merkezde, kutupları dondurmak ve atmosferden karbondioksit çekmek gibi radikal yöntemler denenecek. Merkezin kurulma gerekçesi olarak, gezegene verilmekte olan tehlikeli ve geri dönüşü olmayan zararların mevcut yöntemlerle durdurulamayacak olmasına yönelik endişeler gösteriliyor.

8 Çöpten Elektrik Üretiyorlar

İngiltere'deki Brunel Üniversitesi'nden araştırmacılar; evdeki atık maddelerin içine atılmasıyla elektrik üreten bir cihaz geliştirdi. Plastik bardak, bebek bezi, mutfak çöpleri gibi atıkların yakılması sonucu ortaya çıkan enerjiyle sıcak su elde ediliyor. Çamaşır makinesi büyüklüğündeki cihazın dünyada bir ilk olduğunu belirtiyor. 2020 yılında satışa sunulması beklenen cihazın 3 bin Sterlin olacağı tahmin ediliyor.

9 Pluton'un Buzlu Yüzeyinde Okyanus

Plüton gezegeniyle ilgili ilginç bir araştırma yapıldı. Araştırma; Japonya ile ABD'nin üniversiteleri tarafından gerçekleştirildi. NASA'nın New Horizons adlı uzay aracının, Temmuz 2015'te Plüton'a yakın geçişi sırasında çektiği fotoğraflarda gezegende Teksas eyaleti büyüklüğünde eliptik biçimli beyaz bir çanak tespit ettiğine dikkat çeken araştırmacılar, "Sputnik Planitia" adı verilen bu çanağın konumu nedeniyle bir yüzey okyanusunu barındırabileceği vurguladı. Plüton'un çok soğuk olması nedeniyle böyle bir okyanusun uzun zaman önce donduğu ve kapladığı havzanın düzleşeceğinin altını çizen araştırmacılar, okyanusun, yüzeydeki buz tabakasının hemen altında oluşan gaz hidratlarının ısı izolasyonu yaratarak su okyanusunun varlığını ve topografyasını korumasını sağladığı varsayımında bulundu.•

sezinsansungunaybd@gmail.com

TEMMUZ AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(d) Varış yeri
2-(b) Ön doğru
3-(b) Ağaç parkı
4-(b) Kavga, gürültü
5-(c) Bölüm, kesim
6-(b) Çağdaş
7-(c) İlk örnek
8-(a) Önceden satış
9-(c) Uç
10-(a) Subasar
11-(d) Serseri, hayta
12-(c) Son adam
13-(d) Yasa dışı
14-(d) Yönleyici
15-(b) Yansıtıcı

"Bilginizi Denetleyin"

1-(a) Vakum
2-(b) Lostra
3-(d) Karnıbahar
4-(c) Kulak
5-(b) İmbik
6-(c) Natürmort
7-(a) Avustralya
8-(d) Vatikan
9-(d) 4 dk.
10-(a) Paleografya
11-(d) Okaliptüs
12-(d) 3 dk.

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	E	Ş	R	E	F	K	O	L	Ç	A	K	■	A	L	A
2	D	A	■	S	A	İ	R	■	A	Z	A	P	K	A	R
3	İ	R	O	N	İ	■	G	A	L	A	T	A	■	R	D
4	P	A	M	E	L	A	■	Ç	I	M	A	R	İ	V	A
5	H	P	■	K	■	K	E	M	■	E	R	İ	V	A	N
6	A	■	A	■	A	M	Y	A	N	T	■	S	R	■	U
7	K	A	R	A	T	E	■	K	İ	■	A	■	İ	N	Ç
8	K	■	A	L	A	R	A	■	K	A	R	İ	N	A	■
9	I	S	R	A	R	■	S	K	A	L	A	■	D	N	A
10	■	T	A	M	İ	R	A	T	■	A	B	D	İ	■	V
11	K	A	T	A	■	E	L	■	A	B	A	K	■	B	A
12	A	R	■	N	A	Z	A	R	■	A	N	■	S	A	M
13	R	■	P	A	D	O	K	■	U	M	■	K	E	S	■
14	A	L	O	■	A	N	■	P	R	A	G	■	U	R	A
15	M	A	L	İ	■	A	S	A	L	■	M	İ	L	A	S
16	A	L	A	■	A	N	A	N	A	S					
17	M	E	T	A	■	S	İ	T	■	I					
18	B	■	L	A	K	■	M	E	R	T					
19	A	H	I	R	■	T	■	R	O	K					
20	■	O	■	E	B	E	R	■	M	I					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotografların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ahmet Kılınç, *Adana*

Gözde Ulusu, *Sivas*

Ege Yiğit Akdeniz, *Manisa*

Alp Kaan Karagülle, *Konya*

Beliz Fulya Baday, *Tekirdağ*

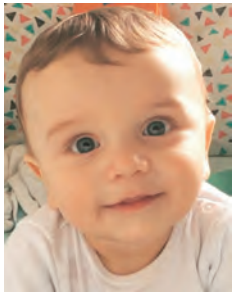
Çınar Sönmez, *İstanbul*

Ekin Yılmaz ve Okyanus Fert, *Alanya*

Selen İbiş

Uzay İmge Öztürk, *İstanbul*

Elif Küçük, *Ankara*

Defne Rüya Sır, *Kocaeli*

Nil Bük, *İstanbul*

Eylül Yavaş, *Ankara*

Soner Tan Koldaş, *İstanbul*

Selim Kahveci ve Zeynep Özer, *İstanbul*

Talya Karatepe, *Trabzon*

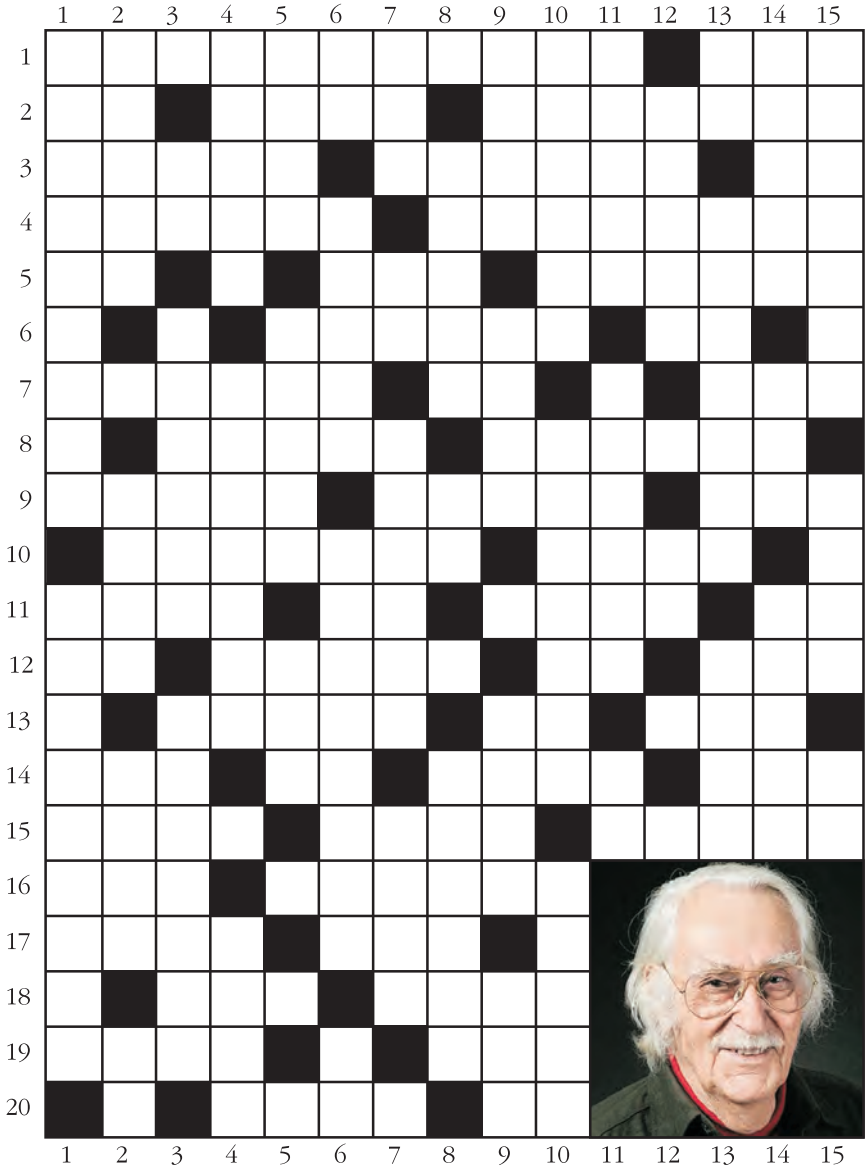
Zeynep Bulut, *Sivas*

Kamil Ünver

Muzaffer Ünver

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz aylarda yitirdiğimiz fotoğrafta görülen sinema sanatçımız.-Karışık renkli. **2-**Rusça'da evet.-Başka.-Oğuz Ateş'in bir şiiri. **3-**Edebiyatta etkiyi artırmak için, bir şeyin tersini söyleyerek alay etme.-İstanbul'un bir semti.-Araştırma-Geliştirme anlamında yabancı bir kısaltma. **4-**'…… Anderson' (ABD'li sinema sanatçısı).- Gemilerde personelin gemi boyunca düzenli bir şekilde selamlama için yanyana dizilmesi. **5-**Beygir gücü anlamında yabancı bir kısaltma.-Kötü, fena.-Asya'da bir başkent. **6-**Ateşe dayanan liflerden oluşmuş bir tür asbest.-Stronsiyumun simgesi. **7-**Uzakdoğu kökenli bir dövüş sporu.-İlgi eki.-Yabancı bir uzunluk ölçüsü birimi. **8-**Akdeniz bölgesinde bir ırmak.-Gemi teknesinin su kesiminden aşağıdaki bölümü. **9-**Üstünde çok durma- Bir bestede kullanılabilecek aynı türden sesler kümesi.-Di nükleit asidin kısa yazılışı. **10-**Onarım-Tapan, tapınan kimse. **11-**Küçükbaş geviş getiren hayvanlarda görülen bir tür veba.-Yabancı.- Kazak Türklerinin bir boyunun adı.-Baryumun simgesi. **12-**Bir alan ölçüsü birimi.-Bakış.-Tarla sınırı.-Sıcak esen bir rüzgar türü. **13-**Hipodromda yarış atlarının gezdirildikleri yer.- Halk dilinde karın şişliği, kursak bozukluğu.-Hafif bir tür spor ayakkabı. **14-**Telefon sözü.-En kısa zaman.-Avrupa'da bir başkent.-Sınır nişanı. **15-**Afrika'da bir ülke.-Sadece bire ve kendine bölünen sayılar.-Muğla'nın bir ilçesi. **16-**İyi, güzel.-Tropik bir meyve. **17-**Ticaret eşyası.- Tarih öncesinden günümüze kadar değişik uygarlıkların kültür değerlerini temsil eden eser. **18-**Uzak Doğu'da yetişen bir tür zamk.-Yiğit. **19-**Hayvan barınağı.-Satrançta özel bir hareket. **20-**Orta Anadolu'da bir göl.-Bir soru eki.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- '…… ….. Köseoğlu (1904-1991 yılları arasında yaşamış olan ressamımız).-Afrikada yaşayan çok zehirli bir yılan türü. **2-**Üzümden yapılan bir içki türü.- Mesleğinde çok parlamış sinema oyuncusu ya da şarkıcı.-İstanbul'un sembolü de olan çiçek.-Holmiyumun simgesi. **3-**Kemiklerin yuvarlak ucu.-Ağrı dağının eski adı.-Ankara'nın bir ilçesi. **4-**Elastiki.-Büyük balıkçı kayığı.-İsviçre'de bir akarsu. **5-**Hukuksal bir sonuç doğuran bir suçu işleyen kimse.-Oyun oynamaya yarayan bir tür bilgisayar.-Yönetmenliğini Süreyya Duru'nun yaptığı 1988 yapımı bir film. **6-**İlgi eki.-Ay gibi beyaz yüz anlamında bir sözcük.- Fizikte bir salınım genliğinin, düzgün itmelerin etkisiyle, artması.-Bir cetvel türü. **7-**Klavyeli bir çalgı.-Bir seslenme ünlemi.-Parazit.-Oruç tutan kimse. **8-**Herhangi bir şeyi kapalı durumundan kurtarıp açık duruma getirmek.-Kıtanın kısa yazılışı.-Pars da denilen kedigillerden yırtıcı bir hayvan. **9-**Böğürtlen, ahududu gibi küçük dalları dibinden çatallanan, çok dallı ve sapları odunsu bitki.-Ege ve Akdenizde bulunan iri bir karides türü.-İzmir'in bir ilçesi.-Seker kamışından yapılan sert bir içki. **10-**Ululuk, yücelik.-ABD'nin bir eyaleti.-Dürüst kimse. **11-**Asya'da bir ülke.-Türk musıkisinde bir makam.-Gramın kısa yazılışı. **12-**Avrupa'da bir başkent.-Danimarka'nın plaka işareti. **13-**Bir renk.-Balıkesir'in bir ilçesi.-Uzakdoğu'da bir başkent. **14-**Yumurtadan yeni çıkan böceklere verilen ad.-Eski dilde ekmek. Arabistan Yarımadası'nın kuzeyi ile İran'ın güneybatısı arasında kalan Hint Okyanusuna bağlı körfez. **15-**Artvin'in bir ilçesi.- Birleşik Krallık'ta seçimle işbaşına gelen milletvekillerinden oluşan alt meclis.-İskambilde birli.

filizoskaybd@gmail.com

Mustafa Yıldız

AVRUPA OKULLAR ŞAMPİYONASI

Geçen ay Romanya'nın Mamaia kentinde düzenlenen Avrupa Okullar Şampiyonası'nda Türk çocukları, büyük bir başarı gösterdiler. 2 altın, 2 gümüş 3 bronz madalya kazanarak 20 ülke arasında Türkiye'yi ilk sıraya yükselttiler.

H. Hüseyin Çelik – Daviti Nemsadze (Gücistan) I I Yaş, 9.Tur

Siyah, beyazın şahı ile vezirinin aynı çapraz üzerinde durmasından yararlanmak niyetiyle 34…c5 oynadı. O, herhalde Beyaz'ın bu bedelsiz piyonu 35.bxc5 ile alacağını ve b1'deki kaleyle vezir isteyeceğini ama 35…Fb7 yaparak beyaz veziri açmaza alacağını umdu. **35.Adxc5 Ab7** Yine Siyah, bu atın at ile değişeceğini umdu! **36.Axa6 Va8** Koskoca vezir köşeye sıkıştı. **37.b5 gxf4** Vezir kanadındaki numarasından bir şey çıkmayınca Siyah, şah kanadını karıştırmaya başladı. **38.Ab6! Va7 39.Axc8 Vxe3 40.Vxe3 fxe3 41.Axe7 Kxe7** Açarak atak etkisini gösterdi. Vezir ve iki hafif figür tahtadan çıktıktan sonra Beyaz'ın üstünlüğü ortaya çıktı. **42.Ka1 Kc8 43.Ka4 Kd8** a ve c piyonlarına saldırılarından da sonuç alamayan Siyah, topal atını yürütebilmek için kalelerden birini değişmeyi öneriyor. Hay hay! **44. Kxd8 Axd8 45.Şg2** Siyah terk etti. **1-0**

Uygar Duruçay – Z. Harry Zheng, 9 Yaş, 8.Tur

Veziri yemek isteyen e5 piyonu ne ile alınmalı? Siyah aceleyle çok kötü bir seçim yaptı, **32…Ve5??** oynadı. Oysa atla almalıydı, hatta 32…Ke8 ile de direnebilirdi. **33.Kh8 Axh8** Zorunlu ve vezir boşta kaldı. **34.Vxe5 Ke8 35.Vd5+ Af7** Bu da zorunlu. **36.Şf2 Ke5 37.Vd7 Kce8 38.Ke1 Ke7 39.Vd2 Ke8 40.f4 K5e6 41.Kd1? Kxe2 42.Vxe2 Kxe2** Kazanmak için kalite üstünlüğü de yeterli olabilir. **43.Şxe2 a6 44.Şe3 Ah6 45.Şf3 Af7 46.Kd7 Şf8 47.Ka7 Şg8 48.Kxa6 Şh7 49.Kb6 Şg8** Siyah, boş yere oyalanıyor. Oyun teknik olarak bitmiş durumda. Sonraki hamlelerde, Beyaz bir vezir çıktı ve umutsuzca pat kovalayan Siyah, 65. hamlede mat oldu. **1-0**

Emre Tınarlıoğlu – Sofiia Kasaeva, 15 Yaş, 8. Tur

Açılışta gelişim uğruna 1 piyon feda eden Beyaz, rok yapmamış rakip şaha başarılı bir atak yapmanın yollarını kolluyor. Veziriyle bir çok hamle yapan Siyah'ın atlarının henüz yuvalarından çıkamadıklarını göz önüne alalım. **12…fxe2+** Şah temposuyla 1 piyon daha kazandığını sanıyor Siyah ama açılan f hattı başına dert olacak. **13.Kxf2 Vb4 14.Kf4 Va5 15.Axf7 Kh7** Burada ata karşı kaleyi vermek daha iyi. Hiç değil bir figür geliştirilirdi. **16.Fd3 Fxd4+ 17.Kxd4 Kxf7 18.b4!** Vezir boğuluyor. Siyah terk etti. **1-0**

Klean Shuqja - Gülenay Aydın, 13 Yaş Kız, 4.Tur

Siyah 2 piyon önde ama aletleri nasıl değişecek de kazanacağı bir oyun sonu konumuna ulaşacak? Önce bir şah çekelim. **43…Ff2+ 44.Şf4** (Beyaz, 44.Şg2 veya 44.Şh2 oynayamıyor çünkü 45.Fxh4+ açarak şah çeker ve hem piyon hem fil kaybeder .) **44…Kb4+ 45.Fe4 Fxf5 46.Ff8+ Şf6** Artık geçerli savunma kalmadı. Siyah, açmazdaki fil üzerine oyun kurarak figürleri değişip 4 piyon öne geçebilir. Bu nedenle Beyaz oyununu bıraktı **0-1**

Alara Uygun - Eni Machavariani, 7 Yaş Kız, 3.Tur

Beyazın üstünlüğü elbette serbest geçer a piyonunun varlığından kaynaklanıyor. Ama Siyah tam da burada öyle bir hamle yaptı ki onun filinin de tutsak edilebileceği aniden göz önüne geldi. **26...Fg4??** Bu file yer açmak için 26.h5 ya da 26…Şh6 oynamalıydı**. 27.f3 Ff5** Zavallı fil, c8 karesine gidebilir ama 28.Kc7 ile cansız ele geçirilir. **28.g4! Kc1+ 29.Şg2 Kc2+ 30.Şg3 Fxg4** Şah da çekemiyor Siyah ne yapsın? Fil ölürken yanında bir rakip piyon götürsün! **31.fxg4 f5 32.gxf5 Şxf5 33.Kxg7 Kxa2 34.Kxh7 Şe5** Birkaç hamle sonra Beyaz, h piyonunu vezir çıktı. Oyun da 50. hamlede matla bitti. **1-0**

mustafayildizbd@gmail.com

Malta Seyahatnamesi

Ahmed Faris Eş-Şidyak

Büyüyen Ay Yayınları

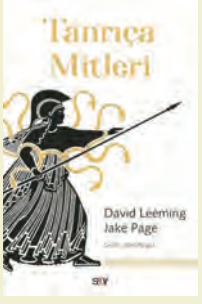

Ağabeyi Es'ad, Maruni rahiplerce işkenceyle öldürülünce Lübnan'dan misyonerlerin peşinden Batı'ya giden Eş-Şidyak'ın dinarlığa değil dincilere tepkiliydi. Müslümanlığı seçti. Ahmed adını aldı. İstanbul'da el-Cevâ'ib gazetesini çıkardı. İslamiyet'in var olduğu her ülkede geniş ilgi gören etkili gazetede Avrupa uygarlığını tanıttı. Coğrafî konumundan her dönemde Kuzey/Güney, Doğu/Batı'nın odağındaki Malta, Anadolu tarihinde de önemli bir yere sahip. Uzun yıllar Malta'da kalan yazarın izlenim, tecrübe ve birikimlerini bir araya getirdiği kitap 1867'de Tunus'ta 1883'de İstanbul'da iki baskı yaptı. 150 yıl sonra Ömer İshakoğlu, Uğur Boran'ın yeniden gün ışığına çıkardığı eser Malta'dan yola çıkarak o dönemin dünyası gözler önüne seriyor; "Konforlu ve zahmetsiz bir yaşama ve hemen her gün at üzerinde olmalarına rağmen hanımlar arasında aşırı şişman birine rastlanmaz. Bunların iyi bir okur yazar olmaları ve küçüklükten itibaren çocuklarını bilgili yetiştirmeleri dışında bir meziyetleri yoktur... Fakat biz de en verimli çocukluk dönemleri berheva olup gider. Sonrasında rahley-i tedrise iclâs edilen çocuğun eğitilmesi de son derece zor bir hal alır. Şundan eminim ki eğer bizim memleketimizdeki kadınlar eğitim konusunda küçüklükten yetiştirilselerdi bütün Frenk kadınlarına karşı olağanüstü bir üstünlük elde etmiş olurlardı. Çünkü bizdekiler zihni melekeleri bakımından daha üstün ve kavrayışları daha çabuktur."

Tanrıça Mitleri

David Leeming, Jake Page

Say Yayınları

Sekiz yıl İstanbul Robert Kolej'de öğretmen olarak çalışan Leeming ve 2016 yılında 80 yaşında ölen bilim

yazarı Page, çalışmalarını tek kelimeyle "bir arketipin yaşam öyküsü" olarak tanımlıyor: "Hepimizin içinde var olan ve insanlık tarihinin başlangıcından beri çok sayıda, çok çeşitli kültürel biçimlerle şu ya da bu derecede bilince çıkan, dişi tanrı ya da ilahe anlamında tanrıça sözcüğüyle betimlediğimiz potansiyel bir varlığın yaşam öyküsüdür. Bu çok sayıdaki Tanrıça simasının arkasında, Tanrı'ya karşı Tanrıça olan, varoluşun büyük sırrı için uygun bir kinaye olarak erkek denginden uzun süre önce ortaya çıkmış bir güç olan bir varlığın bulunduğunu anlamaya başlamamız oldukça yakın zamanda oldu. Tanrıçanın ancak dolaylı olarak bilinebildiğini anlıyoruz. Tanrıçanın aldığı kültürel biçimler - deneyimlendiği törenler, heykeller, resimler, ilahiler, binalar, en başta da efsaneler- onun gerçek kişiliğini hem anıştırır hem de gizler... Işığı ve karanlığı, yaşamı ve ölümü, erkeği ve dişiyi içerip yücelten, kaynağı havai doruklardan çok içsel derinliklerde bulunan Tanrıçanın ekolojik bütünlüğünü kendi içimizde ve dünyamızda aradığımız bugünlerde, eril Tanrı dinlerinin yapay kutuplarını arkada bırakmakta olduğumuzu söyleyecek çok kişi vardır. Ama açık seçik bir kronolojik süreçten söz edemeyiz. Hepimizin belli bir anda Tanrıçaya vereceği yanıt aynı değildir.

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyetine Selam, Sevgi ve Saygı

100 Yaşında

İlhan Başgöz

Ürün Yayınları

Türkiye ile yaşıt olan dünya çapındaki biliminsanımız İlhan Başgöz'den "Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk" ten sonra yeni çarpıcı bir yapıt: "Türkiye Cumhuriyeti yedi büyük savaşın ardından kurulmuştur. 1856 Kırım Savaşı, 1877 Osmanlı-Rus yani Plevne Savaşı,1892 Yunan, 1911 Trablus, 1912 Balkan Savaşları, 1914-18 Büyük Savaş, nihayet,1920-22 Kurtuluş Savaşı. Bu savaşlardan birine, dört yıl kanlı bir boğuşma halinde süren Birinci Dünya Savaşına niçin girdiğimizi bugün bile iyi bilmiyoruz. Ama kardeşlerini bu savaşa kurban veren, sağduyulu Avşar kadını biliyor. O biliyor ki biz bu boğuşmaya Alamanya için girmişiz ve parmağını Alaman'a uzatıyor: Mektup saldım da varmadı,/ Tel vurdum aynı gelmedi,/ Alamanya harbeylesin,/ Gayri kardaşım kalmadı. (Bir Avşar ağıdından.) (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: AYSUN CANSIN, MUĞLA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere %50 İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

TÜRK SANATÇILAR

NEVHİZ TANYELİ

Bol resim malzemesi ve babasının yurtdışından getirttiği resim kitaplarıyla büyüdü. 15 yaşında günlüğüne yazdı: "Akademiden sonra Paris'e gideceğim, ressam olacağım." "Ressam olursan aç kalırsın!" dediler. "Ekmek parası" için akademisyen oldu. Öğrenciyken desenlerine müdahale edildi. O öğrencilerinden kendi yöntemlerini bulmalarını istedi. İçinden geldiği gibi resim yaptı. Kitaplarda gördüğü resimlerin orijinallerini görmek için Paris'e gitti. "Görsel bir dili sözel bir dile çevirmek zor" dese de sözün anlatmaya gücünün yetmediği "insan"ı, "kadın"ı, "aydın"ı yapıtlarında işledi. Bakanı iç dünyasına götürüp yüzleştiren, korku ile karışık sorgulayan, duyguları kabartan resimleri, sessiz çığlığa dönüşüp insanı akan hayata katılmaya itiyor. Toplumsal yaşamı, darbeleri, yol açtığı yıkımları, körleşmeyi, yaşamın ölüme karşı direnişini ve zaferini cesurca işledi.

ISSN 1301-7608